

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ines Kranjec

Angleži v Prekmurju

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ines Kranjec

Mentor: izr. prof. dr. Marjan Hočevar

Angleži v Prekmurju

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Za vse spodbudne besede in pomoč pri nastajanju naloge se zahvaljujem svojemu mentorju dr. Marjanu Hočevanju.

Iskrena hvala vsem Angležem in njihovim družinam, ki so me sprejeli z velikim veseljem in mi pomagali pri reševanju ključnih vprašanj. Hvala tudi domačinom, ki so sodelovali v intervjujih in vsem tistim, ki so na kakršen koli način pripomogli k nastanku diplomskega dela.

Hvala prijateljem in sorodnikom, ki so me spodbujali z nasveti in verjeli vame.

Iskrena hvala mojim staršem in bratu, ki so mi bili v oporo v času študija in nastajanja diplomskega dela.

Posebna zahvala moji hčerki Katarini in sinu Janiju. Vidva sta bila moj smisel in največji motiv pri nastajanju diplomskega dela.

Angleži v Prekmurju

Nove tehnologije in sodobni globalizacijski procesi so prinesli številne spremembe v moderni družbi. Bistveni posledici sta rast mobilnosti in novi migracijski tokovi. Čeprav so bile migracije prisotne že od prvih civilizacij in so še vedno povečini ekonomske narave, danes govorimo o novejših trendih mobilnosti, ki so povezani z vprašanjem o kakovosti življenja in z zadovoljevanjem individualnih potreb. Poleg virtualne in delovne mobilnosti je pomembna prostočasovna mobilnost. V ospredje so vedno bolj postavljene nove vrednote, kot je vračanje k naravi, kvalitetno preživljanje prostega časa in zdrav način življenja. Vse to je razlog, zakaj podeželje pridobiva na pomenu, pa čeprav je do nedavnega veljalo za neperspektivno območje. V zadnjem desetletju se tudi v Sloveniji kaže vedno večje zanimanje za podeželje. Prihod tujcev, predvsem Angležev, je precej izrazit v Prekmurju, ki velja za eno izmed najmanj razvitih območij v Sloveniji. Po drugi strani pa ima Prekmurje, še posebej na Goričkem, še vedno idilično in tradicionalno podeželje. Z vstopom Slovenije v EU je postal nepremičninski trg dostopen tudi za ostale članice EU in lahko rečemo, da je prihod tujcev v Prekmurje v neposredni povezavi z nakupom nepremičnin. Ugodne cene nepremičnin, dobra geografska lega, neokrnjena narava, prijaznost in preprostost domačinov so Angleže pritegnile, da so leta 2004 začeli kupovati stare in propadajoče hiše in jih tudi obnovili. Po podatkih Ministrstva za notranje zadeve trenutno v Prekmurju živi 37 Angležev.

Ključne besede: mobilnost, podeželje, podeželski turizem, Angleži, Prekmurje

English people in Prekmurje

New technologies and contemporary processes of globalization have brought numerous changes to the modern society. The consequence results are the growth of mobility and new migration flows. Although migrations have been present ever since the first civilizations, depending on the economic ability, we nowadays speak of modern trends of mobility. These trends usually question the quality of life and strive to satisfy the needs of individuals. Next to the virtual and work mobility, the so called leisure mobility is relevant. New values like going back to nature, quality spending of leisure time and a healthy way of living are now becoming top priority. All of the above contribute to the renewed meaning of the countryside, even though it has been long seen as an unprosperous area. In Slovenia, as well, the interest in the countryside has increased considerably in the last decade. The arrival of the foreigners, mostly English people, is obvious especially in the Prekmurje region, which is known as one of the least developed ranges in Slovenia. On the other hand, Prekmurje, more precisely, the Goričko area is renowned for its idyllic and traditional countryside. When Slovenia entered the European Union, our real estate market became accessible to other members of the EU, and we can say that the arrival of foreigners is in direct connection to this fact. Low prices in combination with a good geographical position, the intactness of nature, kindness and humbleness of the locals allured the English. They started purchasing old, disintegrating houses that were later restored. According to the data of the Ministry of the Interior of the Republic of Slovenia, there are currently 37 English residents in the Prekmurje region.

Key words: mobility, countryside, countryside tourism, the English, the Prekmurje region

KAZALO

1 UVOD	7
2 MOBILNOST: NOVEJŠI TRENDI	11
3 PODEŽELJE IN NEKATERE SPREMEMBE NA PODEŽELJU	19
3.1 Podeželski turizem	25
4 PREKMURJE	29
4.1 Demografska ogroženost in stopnja urbaniziranosti Prekmurja	34
5 TUJCI V REPUBLIKI SLOVENIJI	39
5.1 Vstop in prebivanje tujcev v Republiki Sloveniji	39
5.2 Število tujcev v Republiki Sloveniji	41
6 ANGLEŽI V PREKMURJU	45
7 SKLEP	62
8 LITERATURA	66
PRILOGE	71
Priloga A: Povzetek intervjuja, Sylvija M., Lukačevci, 1. 6. 2010.....	71
Priloga B: Povzetek intervjuja S. F., Vučja Gomila, 1. 6. 2010.....	73
Priloga C: Povzetek intervjuja, Chris P., Vučja Gomila, 2. 6. 2010.....	75
Priloga Č: Povzetek intervjuja, L. S., Murska Sobota, 10. 6. 2010.....	77
Priloga D: Povzetek intervjuja, Jerry L., Lemerje, 14. 6. 2010.....	80
Priloga E: Povzetek intervjuja, Kornelija K., Fokovci, 10. 6. 2010.....	81
Priloga F: Povzetek intervjuja, Miran H., Murska Sobota, 9. 6. 2010.....	82
Priloga G: Povzetek intervjuja, Adrijana H., Ivanovci, 10. 6. 2010.....	83

KAZALO SLIK IN TABEL

Slika 4.1: Občine v Prekmurju po stopnji urbanizacije (Eurostat-ov koncept).....	36
Tabela 5.1: Delež kupljenih nepremičnin v RS s strani tujcev po državi državljanstva v obdobju od 1. 5. 2004 do 30. 4. 2010.....	44
Tabela 6.1: Delež kupljenih nepremičnin s strani tujcev v Pomurju po državi državljanstva v obdobju od 1. 5. 2004 do 30. 4. 2010.....	46
Tabela 6.2: Delež nakupov nepremičnin tujcev v Pomurju v primerjavi z vsemi nakupi s tujcev v Sloveniji v obdobju od 1. 5. 2004 do 30. 4. 2010.....	47
Tabela 6.3: Delež nakupov nepremičnin Angležev v Pomurju v primerjavi z vsemi nakupi Angležev v RS v obdobju od 1. 5. 2004 do 30. 4. 2010.....	48
Tabela 6.4: Število kupljenih nepremičnin s strani Angležev v Pomurju po letih.....	50
Tabela 6.5: Primerjava kupljenih nepremičnin s strani Angležev v Pomurju v primerjavi z vsemi nakupi tujcev v Pomurju po letih.....	51
Tabela 6.6: Vrednost GBP glede na EURO od leta 2005 do 2010.....	54

1 UVOD

Povsod po svetu potekajo številni procesi, ki spreminjajo demografsko sliko, poselitvene vzorce, načine dela in preživljanja prostega časa. Vsi ti procesi vplivajo na življenje posameznika v družbi in na družbo kot celoto. V preteklosti je prišlo do številnih odkritij, katerih posledica je bila, poleg izboljšane kakovosti življenja, tudi premagovanje prostorskih ovir. Razdalje med kraji se zdijo vedno manjše, saj je vsaka nova tehnologija, ki jo uporabljamo pri povezovanju ljudi na širšem geografskem prostoru, boljša in učinkovitejša od prejšnje. Razvoju pomorskega, železniškega in avtomobilskega prometa je sledil razvoj letalskega prometa in vrsta novih tehnologij, ki omogočajo učinkovito povezovanje s širšim svetom. Velik vpliv na spremembe v družbi in nov način razumevanja sveta ima tudi nastanek informacijske družbe.

Ključna posledica novih tehnologij so vse pogostejši prostorski premiki, vse večja mobilnost in novi migracijski tokovi. Premagovanje prostorskih ovir je vedno manj zahtevno in za to potrebujemo vedno manj časa. Različni kraji so iz dneva v dan dostopnejši vsakemu izmed nas. Posamezniki so svobodni pri svojih izbirah. Tudi pretok ljudi, idej in informacij je hitrejši kot kadarkoli prej.

Migracije so pojav, ki je navzoč skozi celotno človeško zgodovino. Motivi zanje so bili skozi zgodovino različni. V preteklosti so bile migracije v večini primerov povezane s podnebnimi, ekonomskimi in političnimi dejavniki. Danes pa lahko govorimo o novih motivih, ki so nedvomno povezani z dostopnejšim svetom, ki je predvsem posledica novih tehnologij in novega načina življenja. Kljub temu, da je veliko migracij še vedno ekonomske narave, pa je dejstvo, da so novejši trendi mobilnosti vedno bolj povezani z vprašanjem o kakovosti življenja in z zadovoljevanjem individualnih potreb. Pogled na migracije se je v sodobnem svetu močno demokratiziral.

Sodobne mednarodne migracije so nedvomno ena najpomembnejših tem v globalnem svetu, prav tako tudi na ravni Evropske unije (v nadaljevanju EU) in sodobnih držav. Tudi v Sloveniji, prav tako v Prekmurju, se srečujemo s pojavom novih oblik mobilnosti, in sicer predvsem po vstopu Slovenije v EU, ko se je slovenski nepremičninski trg odprl tudi za tujce. Na območju EU velja prosto gibanje ljudi in prost pretok kapitala, ki se prav tako nanaša na

področje nepremičnin. Za državljane EU veljajo pri nakupu nepremičnin v Republiki Sloveniji enaki pogoji kot za državljane matične države.

Čeprav je Prekmurje že od nekdanje etnično mešana pokrajina, kjer poleg slovenskih državljanov živita tudi madžarska narodna manjšina in Romi, pa se je po vstopu Slovenije v EU tudi v Prekmurju marsikaj spremenilo. Bolj množično so začeli prihajati tujci in kupovati nepremičnine, nekateri od njih so se preselili iz matične države in v Prekmurju še vedno živijo. Največji delež med tujci, ki so kupili nepremičnine v Sloveniji, predstavljajo Angleži. Tudi v Prekmurju je njihov delež med tujci najvišji. Sledijo jim Avstrijci in Nemci.

V Prekmurju je bilo najbolj »na udaru«, in na nek način še vedno je, Goričko. Ravno na tem območju je največje zanimanje za počitnikovanje, kolesarjenje, druženje in nenazadnje tudi za nakup nepremičnin. Prekmurje s svojo neokrnjeno naravo, prijaznostjo in preprostostjo domačinov svojim obiskovalcem ponuja tisto, kar sodobnemu človeku manjka v njegovem vsakdanjiku. Velik dejavnik pri nakupu nepremičnin je nedvomno ekonomske narave, saj so cene nepremičnin v Prekmurju, še posebej na bolj oddaljenih predelih Goriškega, bistveno nižje od cen v preostalih delih Slovenije in v bližini mestnih središč. V večini primerov so tujci kupovali stare in zapuščene hiše z gospodarskim poslopjem, za katere domačini niso izkazovali posebnega zanimanja. Zanimanje tujcev, še posebej Angležev, ki so obnavljali stare hiše, je tako v domačinih vzbudilo veselje in upanje na boljšo prihodnost pokrajine.

Ključna posledica novejših oblik mobilnosti in samega načina življenja je poleg kulturno mešane pokrajine tudi izguba specifičnosti določenega kraja. Na pomenu pridobivata prosti čas in svobodna izbira, vse več pozornosti in zanimanja je namenjeno podeželju. Niso samo tujci tisti, ki se selijo na podeželje, ampak postaja podeželje vedno bolj zanimivo tudi za domačine. Nekateri imajo počitniške hišice, spet drugi pa prihajajo na podeželje rekreativno in turistično. Če je nekoč veljalo, da se ljudje selijo iz podeželja v mesto, danes velja obratno. Podeželje ne velja več za nerazvito in neperspektivno območje. Vedno več ljudi se vrača na podeželje. Vezi med mestom in podeželjem se vedno bolj rahljajo in podeželje v nekaterih pogledih postaja vedno bolj podobno urbanim formam. Ljudje imajo dva ali več domov in se aktivno vključujejo v nova okolja. Vse večja fleksibilnost posameznikov in zanimanje za nove svetove je ključna značilnost sodobnega časa.

Čeprav je posameznik v globalnem svetu v nenehnem gibanju, so v hitrem tempu življenja v ospredje postavljene tudi nekatere nove vrednote, kot so vračanje k naravi, kvalitetno preživljanje prostega časa in zdrav način življenja. Eden od ciljev diplomske naloge je opredeliti ključne motive priseljevanja Angležev v Prekmurje, na podlagi teh motivov pa opredeliti tudi temeljne vrednote sodobnega človeka. Cilj je ugotoviti, kakšni so razlogi, da so Angleži kupili toliko nepremičnin ravno v Prekmurju, ki velja za eno izmed najslabše razvitih regij v Sloveniji. Med drugim nas zanima tudi, v kolikšni meri je prihod Angležev vplival na pokrajino in domačine.

Posledice globalizacije je čutiti tudi na podeželju. Okrepljena mobilnost in spremembe v dožemanju prostora in odnosih med ljudmi so povzročile, da podeželje izgublja tradicionalno vlogo območja za pridelavo hrane, ki ga je nekoč imelo. Na podeželje se vedno manj gleda kot na območje s konzervativno in tradicionalistično vsebino. Ne glede na to, pa Prekmurje, še posebej na nekaterih predelih Goričkega, še vedno v marsičem spominja na idilično in tradicionalno podeželje. Kljub precejšnjemu številu kupljenih nepremičnin s strani tujcev, Prekmurje še vedno velja za eno izmed najbolj demografsko ogroženih območij v Sloveniji. Mladi so se odselili v mesta, na kmetijah so ostale starejše generacije, ki počasi umirajo in hiše ostajajo prazne. Prihod tujcev je tako pri nekaterih strokovnjakih, predvsem pa pri domačinih vzbudil upanje, da se bo vendarle nekaj spremenilo in da bo Goričko spet zaživel. Žal pa je resnica, da se upi niso uresničili in je demografski problem še vedno močno prisoten. Prodalo se je precejšnje število nepremičnin, a v hišah ne živi nihče. Hiše uporabljajo za počitniške namene, nekateri posamezniki pa se želijo preseliti v starejšem starostnem obdobju (ko se bodo upokojili).

V Prekmurju je bilo predvsem v letu 2005 veliko govora o nastajanju »Britanske kolonije« v Prekmurju, mediji so celo opozarjali, da na Goričkem nastaja »mala Anglija«. Zanimivo je vprašanje o tem, kako je to vplivalo na domačine in kakšna je dejanska slika Angležev v Prekmurju. Potrebno je ločiti med tistimi, ki so prišli v Prekmurje živeti in tistimi, ki prihajajo zgolj občasno. Veliko se je govorilo tudi o tem, da so nekateri Angleži s preprodajo nepremičnin v Prekmurju tudi dobro zaslužili. V času nastajanja diplomske naloge je prišlo do precejšnjega upada povpraševanja Angležev po nepremičninah, po nekaterih podatkih naj bi jih kar nekaj tudi prodalo svoje hiše in zapustilo Prekmurje. Na podlagi empirično zbranih podatkov bomo skušali opredeliti, v kolikšni meri je to prisotno in kaj je vplivalo na vse

manjše povpraševanje ter kakšni so razlogi za prodajo nepremičnin s strani Angležev v Prekmurju.

Prekmurje že od nekdaj velja za etnično, religiozno, jezikovno, nacionalno in nasploh kulturno najbolj mešano slovensko pokrajino, v kateri se vse te prepletene drugačnosti spoštujejo in ustvarjajo svojo kvaliteto sobivanja. Tako so tudi migracije za ljudi, ki živijo v Prekmurju nekaj povsem običajnega že več kot stoletje. Kljub temu je prihod tujcev v Prekmurje vzbudil mnogo polemik o tem, kaj to pomeni za prihodnost Prekmurja. Nekateri so opozarjali, da bodo tujci »pokupili« Prekmurje in da se bo prekmurski človek prodal, spet drugi so v tem videli perspektivne možnosti za razvoj podeželja in regije, predvsem za razvoj podeželskega turizma. Prihod Angležev je bil najbolj odmeven in zanimanja vreden v letu 2005. Takrat se je o tem tudi največ govorilo v medijih. Po dobrih šestih letih vstopa Slovenije v EU Angleži v Prekmurju ne vzbujajo več tolikšne pozornosti kot na samem začetku.

Naloga je razdeljena na teoretični in empirični del. Poseben poudarek v teoretičnem delu smo namenili novejšim trendom mobilnosti, vzrokom migracij in spreminjanju podeželja. S pomočjo empirično zbranih podatkov bomo skušali predstaviti glavne ugotovitve, zakaj so Angleži sploh prišli v Prekmurje, koliko jih na tem območju tudi dejansko živi in kako je s tistimi, ki prihajajo občasno. Zanima nas, kakšen je pogled domačinov na njihov prihod in kakšen pomen ima prihod Angležev na pokrajino. Z globinskimi intervjuji bomo skušali ugotoviti ali je prihod Angležev v Prekmurje v neposredni povezavi z nizkimi cenami nepremičnin, kako je njihov prihod vplival na samo pokrajino in kako so jih domačini sprejeli. Pri pristojnih na Upravni enoti v Murski Soboti na Oddelku za tujce smo preverili, kakšno je dejansko stanje Angležev v Prekmurju, s kakšnimi težavami in zakonodajo se soočajo. Ker je o tej temi malo strokovne literature, bomo poleg empirično zbranih podatkov v analizo vključili še sekundarne vire iz medijev, statistične podatke o kupljenih nepremičninah ter podatke o številu Angležev, ki v Prekmurju živijo.

2 MOBILNOST: NOVEJŠI TRENDI

Mobilnost je zelo širok pojem in v svojem najožjem pomenu pomeni gibanje. V osnovi mobilnost delimo na *družbeno*¹ in *prostorsko mobilnost*. V zvezi s preseljevanjem Angležev² v Prekmurje se bomo v nadaljevanju osredotočili predvsem na prostorsko mobilnost.

K *prostorski mobilnosti* spadajo migracije, selitve, stalni in začasni premiki ljudi, skratka vse, kar je opredeljeno kot gibanje ljudi. Potrebno je upoštevati, da je bilo preseljevanje ljudi prisotno že v zgodnji človeški zgodovini in skozi njo vse do danes. Za evropski svet je ključno obdobje petnajstega stoletja, saj se je takrat začel množičen vdor v neevropski svet, ki je bil posledica odkritja Amerike. V času med šestnajstim in devetnajstim stoletjem je bilo veliko migracij povezanih s kolonializmom. Castles in Miller (v Haralambos 2001, 667) sta opisala vzorce svetovnih migracij pred drugo svetovno vojno in po njej. Kot ključne dejavnike selitev posameznikov in skupin opredeljujeta podnebne spremembe, razvoj proizvodnje in demografsko rast. Gre za odziv na bolj ali manj kompleksne ekonomske, ekološke, socialne, kulturne in družbene razmere. Čeprav so se ljudje preseljevali že od nekdaj, pa je bilo to odvisno od povsem drugih dejavnikov kot danes, kar bomo v nadaljevanju podrobneje opisali.

Mnogi avtorji v razpravah o mobilnosti in migracijah trdijo, da so v nekaterih pogledih *migracije* le ena od sestavin prostorske mobilnosti, ki pomeni premik v geografskem prostoru. Glavna razlika med migracijami in mobilnostjo je, da so migracije praviloma stalne, mobilnost pa označuje začasne in ponavljajoče se premike v času in prostoru. (Apoal Vučkovič in Čelebič 2009, 75) Pojem migracije pomeni spremembo stalnega bivališča in odmik na takšno oddaljenost, ki pomeni prekinitev rednih stikov s prejšnjim življenjskim okoljem. Glede na nove tehnologije prometa in komunikacij se spreminjata oba elementa opredelitve in je kljub fizični ločenosti od prejšnjega življenjskega okolja težko prekiniti redne stike s prejšnjim okoljem. Nove tehnologije nam omogočajo, da vsaj virtualno sodelujemo s prejšnjim okoljem. (Mlinar 1993) V nadaljevanju bomo uporabljali pojem mobilnost, ki je širše opredeljen in je mnogo bolj ustrezen, ko govorimo o migracijah.

¹ Družbena mobilnost pomeni premik v družbenem prostoru, ki povzroči spremembo družbenega položaja posameznika ali skupine v družbi.

² Angleži so prebivalci Anglije, v širšem pomenu tudi prebivalci Velike Britanije in Severne Irske. V diplomski nalogi bomo uporabljali pojem Angleži v širšem pomenu.

Prostorska mobilnost torej označuje premike znotraj države (notranje selitve), prav tako pa tudi meddržavne selitve,³ ki jih pogosto imenujemo migracije. Avtorji migracije razvrščajo po številnih klasifikacijah, predvsem glede na namen, smer in trajanje.

V smislu prostorski ločimo med odseljevanjem, priseljevanjem in notranjim preseljevanjem. Ključno pri tem pa je ugotoviti, zakaj se ljudje selijo. Čeprav so nekateri ključni dejavniki v današnjem času še vedno prisotni, pa ne moremo več govoriti o klasičnih oblikah mobilnosti. Najpogostejši vzroki migracij v pred modernih dobah so bili podnebne, ekonomske in politične narave. Nekatere migracije so bile posledica vojn, veliko pa je bilo tudi prisilnih migracij, kot sta suženjstvo in deportacija. O prisilnih migracijah v sodobnem svetu skoraj ne moremo več govoriti, predvsem na ravni razvitih držav. V nadaljevanju se bomo osredotočili na *novejše trende mobilnosti* in skušali na podlagi zbranih podatkov ugotoviti motive priseljevanja Angležev v Prekmurje. Zavedati se moramo, da selitve niso spontane, ampak gre za zavestno dejanje in posameznikovo svobodno izbiro.

Mednarodne teorije migracij skušajo vzroke za selitve pojasniti s pomočjo *teorije o dejavnikih odbijanja in privlačenja (teorija »push-pull«)*. Ta teorija skuša razložiti migracije s pomočjo socialnih in ekonomskih dejavnikov na odselitvenem in priselitvenem območju. Dejavniki odbijanja se nanašajo na državo ali kraj iz katerega se ljudje odseljujejo. Med najpogostejše dejavnike odbijanja spadajo pomanjkanje služb, neustrezna politika, nasilje, strah, slaba zdravstvena oskrba, naravne nesreče, onesnaženje, slabe stanovanjske razmere, nezmožnost verske svobode, majhne možnosti vplivanja itd.. Na drugi strani pa imamo dejavnike privlačenja, ki se nanašajo na državo ali kraj priselitve. Ti dejavniki so zaposlitvena priložnost, boljše življenjske razmere, večja varnost, politična in verska svoboda, boljša zdravniška oskrba, družinske vezi, izobrazba, užitek itd. (Apohal Vučkovič in Čelebič 2009)

Pri reševanju vprašanja zakaj so se ljudje preselili iz Anglije v Prekmurje, moramo upoštevati, da so v sodobnem svetu poleg ekonomskih, socialnih in političnih dejavnikov, ki vplivajo na mobilnost posameznikov prisotni še številni drugi dejavniki, ki so vedno bolj povezani z željo po večji kakovosti življenja, predvsem v okviru zadovoljevanja nematerialnih in individualnih potreb.

³ Meddržavna selitev je po definiciji Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) opredeljena kot prostorski premik, pri katerem je prejšnje oziroma prihodnje prebivališče selivca v drugi državi. Za te premike je značilno, da ljudje prestopajo državne meje.

Kot bomo videli v nadaljevanju, je prihod Angležev v Prekmurje v neposredni povezavi z vstopom Slovenije v EU in prostim pretokom kapitala na nepremičninskem trgu. Poleg tega pa na vse večjo mobilnost moramo gledati kot na posledico sodobnih globalizacijskih procesov in novega načina razmišljanja in doživljanja posameznika v sodobni družbi.

Bistvene spremembe v družbi so posledica razvoja novih tehnologij transporta in komunikacij, še posebej v poznem devetnajstem in zgodnjem dvajsetem stoletju. Razvoj transporta je povzročil hitrejše in dostopnejše povezave med različnimi kraji. Včasih se nam zdi, kot da je ves svet v gibanju. Ljudje potujejo vedno dlje in hitreje, če ne celo pogosteje in so več časa na poti. Zbliževanje mobilnih tehnologij se kaže v nekaterih spremenjenih pogledih na ekonomsko in družbeno življenje, ki je v številnih pogledih v gibanju in stran od doma. Posamezniki so vedno manj navezani na določen kraj in se vedno bolj povezujejo v več različnih svetov. (Urry 2007)

V zadnjih letih opazamo, da se mobilnosti posveča vedno več pozornosti. Urry (2002) pravi, da obstaja *pet visoko soodvisnih oblik mobilnosti*, ki oblikujejo različna omrežja. Te oblike mobilnosti so:

- fizična potovanja ljudi na delo, prosti čas, družinsko življenje, užitek, pobeg, migracije;
- fizično gibanje stvari od proizvajalca do potrošnika;
- namišljena potovanja drugam skozi podobe krajev in ljudi preko televizij;
- virtualna potovanja, ki so vedno pogostejša, preko interneta presegajo geografske in družbene razdalje resničnega sveta;
- potovanja komunikacij od osebe do osebe preko pisem, telefonov, faksov in mobilnih telefonov.

Razvoj informacijske družbe je poleg novih tehnologij transporta eden od ključnih dejavnikov nove dobe. Širjenje komunikacij preko faksa, interneta, stacionarnih in mobilnih telefonov je prineslo revolucionarne spremembe v dojemanju časa in prostora. Hitrejšo širjenje komunikacij, virtualni obiski krajev, preseganje vedno večjih geografskih razdalj v krajšem času so posledično vplivali na nove oblike in rast mobilnosti. Posamezniki se lažje odločajo o potovanjih in hkrati lažje premagujejo geografske razdalje. Prostorska oddaljenost oziroma bližina je dobila nove razsežnosti. Svet je enostavno postal dostopnejši vsakemu izmed nas. Ljudje lahko preko interneta spoznavajo različne kraje in ljudi, še preden jih fizično obišejo,

in se na podlagi vse večje informiranosti tudi lažje odločajo o potovanjih in selitvah v drugi kraj. Pri tem je pomembno izpostaviti tudi ekonomski dejavnik, potovanja so postala tudi v tem pogledu dostopnejša. Če je nekoč veljalo, da so potovanja aktivnost bogatih, danes to ne velja več. Potovanja in počitnikovanje sta vse bolj postali aktivnosti srednjih in nižjih slojev prebivalstva.

V tem kontekstu sta izrednega pomena *dimenziji časa in prostora*, saj je razvoj tehnologije in informacij povzročil velike spremembe v časovni in prostorski oddaljenosti oziroma bližini. Urry (1995) opozarja na »preskok« v razumevanju prostora, ki je nastal v poznih sedemdesetih letih dvajsetega stoletja, in sicer kot posledica dveh procesov: ekonomske preobrazbe v skoraj vsakem mestu in sočasne oživitve politične ekonomije znotraj socioloških znanosti. Ključni pomen pri razumevanju prostora imata tudi politika in kultura. Tudi čas je kategorija, ki je v različnih družbah različno opredeljen. Ob prehodu predmodernih družb v moderne družbe se le-te vse bolj opirajo na merljivi čas. Čas v modernih družbah dobiva osrednji pomen pri organizaciji moderne družbe in je ključna sestavina družbenih aktivnosti in življenja nasploh.

Glavna ideja moderne je gibanje. Moderna družba in moderni posameznik sta prinesla presenetljive spremembe v naravi gibanja in potovanj, prav tako pa tudi velike spremembe v izkušnjah posameznikov v gibanju. V modernih in sodobnih družbah je mobilnost splošno navzoče in vsakdanje dejanje posameznikov in družbe, moderni posameznik pa je posameznik v gibanju. (Urry 1995)

Obseg potovanj v sodobni družbi je ogromen in iz leta v leto narašča. Urry (2007) označuje družbeno globalizacijsko mobilnost kot posledico družbenih hotenj,⁴ povezanih s človeškimi potrebami. Naraščanje števila avtomobilov, potnikov, naraščajoča želja po raznovrstnosti in vsestranskosti okusov in občutkov potrjujejo fenomen strme rasti mobilnosti. Sodobni sistemi mobilnosti posamezniku v vsakem trenutku omogočajo fizično ali vsaj virtualno spremembo okolja v vsakem trenutku. Mobilnost je splošno navzoče dejstvo, saj ne gre samo za premike ljudi, ampak tudi za potovanje informacij, idej, materialov, ki potujejo veliko hitreje kot ljudje. V mobilnem svetu govorimo o zapletenih in ekstenzivnih povezavah med fizičnimi potovanji in načini komunikacije in ravno te povezave oblikujejo nove fluidnosti in jih je

⁴ Nekateri avtorji pri prevajanju iz angleščine namesto pojma hotenje uporabljajo pojem želja.

pogosto težko stabilizirati. »Obrat mobilnosti« obravnava skozi značilnosti ekonomskih, družbenih in političnih odnosov. V analizo mobilnosti vključuje različne oblike transporta, potovanj in komunikacij, ki so na številne načine organizirani v družbenem in ekonomskem življenju skozi čas in okrog različnih prostorov. Na mobilnost je potrebno gledati v povezavi z več različnimi dejavniki in svetovi.

Poleg *virtualne mobilnosti*, ki je ena od novejših oblik mobilnosti, sta v sodobnem času v ospredju *delovna* in *izobraževalna mobilnost*, vse večji pomen pa se pripisuje tudi *prostočasovni mobilnosti*. Ljudje namreč vedno več časa namenjajo preživljanju prostega časa. »Potrebujem počitnice« je pogosti stavek modernega posameznika, saj je njegov cilj doživeti nova izkustva in odkrivati različne kraje v okviru svojih zmožnosti. Življenje v svetu modernosti je še bolj zapleteno, saj novi sistemi ustvarjajo povsem nove oblike izkušenj, ki jih ne moremo zmanjšati, ampak vedno bolj naraščajo. Hitre oblike mobilnosti imajo radikalne učinke na to, kako ljudje subjektivno izkušajo moderni svet. Ljudje se pri tem organizirajo in spoznavajo sebe ter različne družbene svetove. (Urry 1995, 144)

Zelo pomembni značilnosti modernega sveta sta potovanje in turizem. Mobilnost je vedno bolj povezana z užitkom, saj naj bi bila potovanja že sama po sebi prijetna. Potovanje in turizem v globalnem smislu predstavljata največjo industrijo na svetu, ki ima vpliv na mnogo drugih krajev in dejavnosti. Novejši trendi mobilnosti so povzročili spremembe v družbah, potovanjih, prostorih in celo v tipih turizma. (Urry 1995, 2007)

Priključitev Slovenije v EU je vplivala na vedno večje zanimanje tujcev za Slovenijo, hkrati pa tudi na vse večjo prepoznavnost Slovenije v Evropi in po svetu. Močno se je povečal pretok ljudi in tudi materialov (vstop Slovenije v EU je pripomogel tudi k razširitvi gospodarskega trga). Zanima nas predvsem, s kakšnim namenom so Angleži prišli v Prekmurje. V tem kontekstu moramo upoštevati, da so spremembe v dojemanju prostora in v samem načinu življenja posledica sodobnih globalizacijskih procesov, ki odtujujejo posameznika v svetu in v njem povzročajo vedno večjo željo po individualnosti in svobodni izbiri. V ospredje prihajajo nove vrednote, kot so vračanje k naravi in zatekanje k samemu sebi, ki so predvsem posledica odtujenosti v sodobnih družbah in nezaupanja v širši družbeni red.

Postmodernost razglašča konec gotovosti. Obstaja neomejeno število modelov reda, vsak od teh je smiseln v svojem pomenu. Postmodernost problematizira odnos med predstavo in realnostjo. To, kar ljudje vedno bolj trošijo, je stvar ali podoba. Kar je trošeno v turizmu so vizualne podobe, včasih celo simulakrumi.⁵ Vsi vidiki družbenega življenja so postali estetski, *vizualna potrošnja* se pojavlja v mnogih različnih kontekstih in kulturah. (Urry 1995, 145-151) Preproste realnosti ni, vse je odvisno od našega osmišljanja in razumevanja sveta.

Ključna značilnost postmoderne družbe je potrošnja in proizvodnja nematerialnih dobrin. Še nikoli v zgodovini človeških družb ni bilo toliko prostorov, ki bi bili med seboj popolnoma zamenljivi in tolikšnega števila različnih fizičnih ter virtualnih prostorov. Nove prostorske in neprostorske prakse pod vplivom tehnološkega napredka omogočajo in povzročajo kvalitativno prehajanje iz ene družbeno-prostorske logike v drugo. Urry obravnava kozmopolitanizem (svetovljanstvo) kot ekstenzivno obsežen vzorec mobilnosti. Gre za naravnost odprtosti do drugih, pripravljenost na tveganje in sposobnost razsojanja med različnimi naravami, prostori in družbami. Povečuje se število posameznikov, ki imajo vedno večjo potrebo po nekrajevskih prostorih in si želijo vedno več izkušenj z edinstvenimi kraji. (Urry 1995; Hočevar 2000)

Novejši trendi mobilnosti so večinoma odraz novih tehnologij, globalizacijskih procesov, sodobnega razmišljanja posameznikov in modernega načina življenja. Čeprav ne moremo govoriti o mobilnosti kot o novem pojavu, pa lahko govorimo o novih oblikah, motivih in vzorcih mobilnosti. V bistvu gre za stare oblike v novih podobah. Vpliv novih tehnologij in sodobnih globalizacijskih procesov je vplival na tradicionalne oblike mobilnosti in jih preoblikoval v nove oblike, ki imajo vsekakor radikalne učinke na to, kako ljudje izkušajo moderni svet. Ljudje obiskujejo različne kraje in jih primerjajo med sabo. Svobodno se odločajo o tem, kam in kako bodo potovali in nenazadnje tudi o tem, kje so boljše možnosti za življenje in kam se v okviru svojih zmožnosti lahko preselijo. Vedno manj je dolgotrajnih odhodov v tujino, svet je dostopnejši vsakemu izmed nas, posamezniki so fleksibilnejši v samem načinu življenja in doživljanja sveta. Potovanja so pogostejša in kratkotrajnejša, premagovanje prostorskih razdalj je lažje in dostopnejše. Količina potovanj povezanih z

⁵ Simulakrum je v Priročnem slovarju tujk (2005) opredeljen kot:

1. podoba, kip, soha;
2. podoba v sanjah;
3. slika, posnetek, privid.

V našem primeru gre za predstavo, ki jo ima posameznik v okviru vizualnega trošenja krajev.

delom upada, na drugi strani pa narašča skupna količina potovanj, še posebej zaradi *nedelovne in kombinirane delovno-prostočasovne mobilnosti*. Pogoste so tudi upokojitvene migracije, ki so na nek način povezane s prostočasovnimi aktivnostmi in željo po kvalitetnejšem življenju v upokojitvenem obdobju. (Urry 1995) V Sloveniji je v zadnjih letih pogosta upokojitvena mobilnost iz mesta na podeželje. Na podlagi empirično zbranih podatkov bomo skušali ugotoviti, v kolikšni meri lahko govorimo o upokojitveni mobilnosti na primeru Angležev v Prekmurju in kako ta oblika mobilnosti vpliva na demografsko sliko.

Ključna vrednota sodobnega človeka je *prosti čas*, ki je v močni povezavi z užitek in izkušanjem različnih svetov. Sodobni posameznik se vedno bolj zaveda tega, kam si želi. Posledica povečane dostopnosti je fizična podobnost v prostorih in med njimi, prav tako pa tudi zmanjševanje odvisnosti od bližnjih krajev. Tako je posameznik lahko sočasno navezan na več različnih krajev. Prostorska mobilnost je torej eden ključnih dejavnikov pri oblikovanju individualnih in družbenih podob prostora. Ljudje so vedno pogosteje hkrati navezani na več različnih prostorov. Vedno manj so navezani na svoje primarne domove in se uspešno prilagajajo novim okoljem. Veliko mestnega prebivalstva ima počitniške hišice na podeželju, kjer preživljajo večino svojega prostega časa, predvsem ob koncu tedna in v času dopustov. Tudi nekateri Angleži, ki so kupili hiše v Prekmurju, prihajajo občasno, predvsem v času dopustov.

Tudi Urry (1995, 145) izpostavlja nove razsežnosti, saj pravi, da mobilnost ni trivialna aktivnost, še posebej tista, ki ni rutinska in ni vezana na delo, ampak je osrednja za estetsko refleksivnost in postaja bolj pomembna kot »kultura«,⁶ »zgodovina« in »okolje« ter je osrednji element sodobne zahodne civilizacijske kulture.

Tudi prihod Angležev v Prekmurje je povezan z novimi trendi mobilnosti. Najbolj zanimivo je vprašanje zakaj so Angleži prišli ravno v Prekmurje, saj velja Prekmurje za eno izmed najslabše razvitih slovenskih pokrajin. Njihov prihod bi lahko povezovali z vse večjim zanimanjem za naravo in vedno večjim pomenom prostega časa v življenju sodobnega posameznika. Eden ključnih razlogov je tudi dostopnost v smislu povezanosti z ostalimi deli Slovenije in s preostalo Evropo. Dobro razvita prometna infrastruktura in razvit zračni

⁶ V SSKJ (2005) je kultura opredeljena kot skupek dosežkov in vrednot družbe, kot rezultat človekovega delovanja, ustvarjanja. V nekaterih opredelitvah je kultura razmejena od narave. Bogataj (v Barbič 2005, 83) pravi, da je kultura vse, kar je človek ustvaril in ustvarja mimo ali ob naravi. Gre za vse oblike človekovega poizvedovanja na gmotnem, družbenem in duhovnem področju.

promet, ki je tudi cenovno dostopen in blizu v prostorskem smislu, sta pomembna dejavnika vse večjega zanimanja tujcev za slovensko podeželje.

V zadnjem desetletju, predvsem v zadnjih šestih letih, se je zanimanje za Slovenijo precej povečalo, še posebej s strani državljanov članic EU. Zakonodaja EU določa prosto gibanje ljudi in prost pretok kapitala med državami članicami. Posledica tega je vedno večje število nepremičnin v lasti tujcev, ki jih uporabljajo za počitniške namene, nekaj tujcev pa se je v Slovenijo tudi preselilo. Vedno več ljudi ima po dva ali več domov. Veliko jih med tednom živi v mestih, ob koncu tedna pa prihajajo v svoja počitniška bivališča na podeželju. V nadaljevanju bomo videli, da so tudi Angleži v Prekmurju vezani na dva ali več domov.

Domicil⁷ se v današnjem času vedno manj nanaša na primarni dom in stalno prebivališče in se vedno bolj identificira tudi s kraji, kjer posamezniki ne živijo večino časa., zato lahko v okviru vse večje mobilnosti upravičeno govorimo o trendu sočasne dvo- ali večdomicilnosti. Ljudje imajo svobodno izbiro pri odločanju za življenje v več različnih krajih. Svoje potrebe prilagajajo novim okoljem in posamezniki so vedno manj fizično in čustveno vezani le na en kraj. Navezanost na določen kraj je povezana s številnimi dejavniki, med katerimi bomo izpostavili zaposlitev, družino in prosti čas. V številnih primerih ljudje živijo čez teden v kraju, kjer opravljajo delovne obveznosti, za vikend pa v kraju, kjer zadovoljujejo svoje individualne potrebe.

Živimo v času, ko imajo informacijske tehnologije in globalni procesi vse večji vpliv na življenje in obnašanje posameznikov v družbi. Samo življenje je vedno bolj negotovo, zaupanje v institucije je vedno manjše. Tudi meje nimajo več takšnega pomena kot nekoč. Povezujemo jih z identitetami in migracijami, ki so vedno bolj globalizirane in diferencirane. Spremembe se odvijajo v krajšem času, prostorski premiki so vedno bolj pogosti in ponovljivi. Podrejeni smo globalnemu svetu in razmišljanju globalne družbe. Človek je bil v preteklosti bolj navezan na določen kraj, danes pa mu kraji bivanja in počitnikovanja predstavljajo predvsem prosto in svobodno izbiro. (Urry 2007) Hitra rast in nove oblike mobilnosti so vplivale na bolj svobodni način življenja, po drugi strani pa povzročile odtujenost in izgubo občutka pripadnosti določenemu kraju.

⁷ Domicil (iz lat. besede *domicilium*) izhaja iz besede *domus*, kar pomeni dom. V slovenščini se večkrat namesto besede *domicilnost* uporablja beseda *domskost*, ki ima enak pomen. (Priročni slovar tujk 2005)

3 PODEŽELJE IN NEKATERE SPREMEMBE NA PODEŽELJU

V nalogi se osredotočamo na prihod Angležev v Prekmurje, zato bomo na tem mestu izpostavili ključne značilnosti podeželja in nekatere procese, ki so zajeli sodobno podeželje. Za začetek pogledimo nekaj osnovnih opredelitev podeželja.

Podeželje je po Geografskem terminološkem slovarju opredeljeno kot » ...kultivirana pokrajina, kjer je v rabi prostora in pokrajinskem videzu opazna prevlada najpomembnejših dejavnosti kmetijstva in gozdarstva, z nadpovprečnim deležem kmečkega prebivalstva, ki je bolj preprosto socialno razčlenjeno in tradicionalno, s poudarjeno prilagojenostjo položaja naselij in oblike hiš naravnim razmeram, kmetijskim opravilom...« (Kladnik in drugi 2005, 286)

»Podeželje je območje zunaj mest, katerega značilne poteze so manjša gostota prebivalstva, prevlada kmetijske in gozdarske dejavnosti v pokrajinski podobi, navezanost precejšnjega dela nekmetijske dejavnosti na kmetijsko pridelavo in kmečko prebivalstvo, počasnejša prebivalstvena rast in/ali zaradi poudarjenega sodelovanja marsikje celo nazadovanje števila prebivalstva, preprostejša socialna slojevitost, tesnejše zveze med ljudmi, večja tradicionalnost in praviloma manjša naselja z nižjimi stopnjami centralnosti. Kmetijska in gozdarska dejavnost sta tudi najpomembnejša dejavnika oblikovanja kulturne pokrajine. Obenem je podeželje čedalje dragocenejši prostor za bivanje, delo in rekreacijo, ki je okoljsko in socialno bolj zdrav kot mestni. Podeželje je tudi območje bolj ali manj neokrnjene narave, v katerem ima življenjski prostor glavnina živih bitij. V obdobju fevdalizma sta bila mesto in podeželje pravno ostro ločena, zato je bila nejasna razmejitev prostora. Zdaj pa za razmejitev med njima ni na voljo nobenega preprostega kriterija, pač pa se navadno uporablja skupek kazalcev. S širjenjem industrializacije in urbanizacije so zunanje meje mest začele izginjati in sčasoma se je marsikje izoblikoval t.i. ruralno-urbani kontinuum.« (Kladnik 2001, 389)

Podeželje že od nekdaj velja za območje, katerega primarna dejavnost je kmetijstvo in oskrba s hrano. V preteklosti se podeželju ni namenjala posebne pozornosti, saj je podeželje veljalo za samozadostno in neperspektivno področje. Podeželje je bilo v odnosu z mestom v podrejenem položaju. Politično, ekonomsko in kulturno dogajanje je bilo centralizirano v

mestih. Potrebno je opozoriti tudi na pogosto podcenjujoč odnos mestnega prebivalstva do identitetnih znakov podeželskega okolja v preteklosti.

Po drugi svetovni vojni so na podeželje in vas prepogosto gledali kot na prostor za pridelovanje hrane in nekaterih drugih surovin. V Sloveniji je bilo tako gledanje še bolj izrazito, saj je bil cilj države industrializacija kmetijstva in proletarizacija podeželja. V tem obdobju je prevladoval trend metropolizacije, za katerega je značilna koncentracija prebivalstva in ekonomskih dejavnosti v mestih. Predvsem mlajše generacije so odhajale na delo v mesta, saj je mesto pomenilo boljše možnosti za preživetje in razvoj posameznika. V Sloveniji je bil trend metropolizacije sicer manj izrazit kot drugod po svetu, nadomestila sta ga koncepta policentričnega urbanega razvoja in industrializacije podeželja. Temu je sledil proces zmanjševanja kmetijske dejavnosti na podeželju. (Uršič in Hočevar 2007, 14-15)

Novejši pristopi k obravnavanju podeželja pa so povsem drugačni, saj so tudi podeželje zajeli sodobni procesi, ki podeželje preobražajo v bolj heterogeno in odprto področje. Podeželje v mnogih pogledih ne predstavlja več edinstvenega kraja, ampak gre predvsem za raznovrstnost v okviru prostorskih entitet. Danes se o podeželju veliko več govori in postaja vedno bolj zanimivo tako za strokovno kot tudi za laično javnost. Tudi struktura prebivalstva na podeželju se spreminja. V preteklosti so bili ljudje na podeželju pretežno kmečko naravnani, danes pa je poselitveni vzorec bistveno spremenjen, veliko je mestnega prebivalstva in tudi tujcev. Čeprav večina od teh, ki prihajajo na podeželje, tu stalno ne živi, pa je kljub temu čutiti močno povezanost med podeželjem in mestom. Pretok ljudi med mestom in podeželjem je vedno močnejši, predvsem ob vikendih in v času dopustov podeželje dobiva novo in pestrejšo podobo.

Nekateri sociologi in širša javnost pa še vedno gledajo na podeželje kot na prostor s konzervativno in tradicionalistično vsebino. Po drugi strani pa se strinjajo, da je podeželje postalo precej urbanizirano, in sicer kot posledica močnih tokov med mestom in podeželjem. V Sloveniji je urbanost splošno navzoče dejstvo, ki se mu ni moč izogniti. Vse več mestnega prebivalstva se umika na podeželje. Veliko meščanov ima počitniška bivališča na podeželju, veliko jih podeželje obiskuje turistično in rekreativno. Na drugi strani pa je tudi podeželsko prebivalstvo v nenehnem stiku z urbanim, saj so vsakodnevni prihodi podeželskega prebivalstva v mesta nekaj povsem vsakdanjega in običajnega. Po eni strani torej podeželje predstavlja pravo nasprotje mestu in mestnemu načinu življenja, kjer se posamezniki počutijo

sproščene in odmaknjene od urbanega vsakdanjika. Po drugi strani pa je podeželju z vnašanjem urbanih vplivov odvzeta specifična podeželska podoba. Potrebno se je zavedati, da globalizacijskih in migracijskih tokov ni mogoče nadzorovati, zato se tudi urbaniziranosti podeželja ne moremo izogniti. Razlike v razvitosti podeželja so obstajale že od nekdaj, zato tudi danes ne moremo govoriti, da je celotno slovensko podeželje pod istim vplivom urbanizacije. Obstajajo razlike v poselitvenih vzorcih, stopnjah urbanizacije in stopnjah razvitosti podeželja.

Splošni trend spreminjanja podeželja so območja, kjer se močno prepletajo mestne in podeželske funkcije. Med mestom in podeželjem ni več jasne fizionomske,⁸ socialne in gospodarske ločnice. Gre za t.i. ruralno-urbani kontinuum. V novejšem času je proces širjenja mest izrazit v mnogih razvitih, industrializiranih pokrajinah. Mesto postopoma prehaja na podeželje in težko je ugotoviti mejo, kje se konča mestni in kje se začne podeželski način življenja. Vedno večji pomen imajo prehodna območja med mestom in podeželjem. Obsežna območja ruralno-urbanega kontinuumata nastajajo kot posledica množičnih selitev mestnega prebivalstva na podeželje. Glavna značilnost je izginjanje ostrih razlik med mestnim in podeželskim načinom življenja. Gre za novejši proces, ki ga imenujemo rurbanizacija. (Kladnik 2001, 486-487)

Nove tehnologije transporta in informacij so vplivale na vse večjo mobilnost in s tem zmanjšale zaostalost podeželskega prostora. Prostorske omejitve so postopoma izginile in podeželski prostor je postal privlačnejši in bolj odprt tako kulturno kot tudi gospodarsko. Sodobni globalizacijski procesi so torej ključni dejavniki spreminjanja podeželja. Vse večja informiranost in okrepljena mobilnost sta poleg vse večje vpetosti podeželja v širši družbeni prostor prinesla tudi nekatere negativne posledice. Pojavila se je vse večja odtujenost in izguba občutka pripadnosti in specifičnosti prostora. Nekdaj homogene enote postajajo vedno bolj heterogene in kompleksne. (Glück in Magel 1993)

Posamezniki izgubljajo občutek varnosti in sami ne morejo vplivati na svoje lastno življenje, saj je sodobni posameznik na različne načine vpet v soodvisno globalno skupnost. Posebnosti življenjskih slogov in lokalnih kulturnih identitet izginjajo in se izgubljajo v globalnem svetu. Razvile so se nove težnje v posameznikovem razvoju in pojavile so se nove vrednote, ki so

⁸ Fizionomija opredeljuje značilne podobe, bistvene značilnosti česa.

tesno povezane s podeželskim načinom življenja. *Identiteta podeželja*⁹ izgublja na pomenu, oslABLJENE so specifične podeželske identitete in tradicija. V povezavi z novimi sodobnimi trendi se na podeželju razvijajo nove kulturno mešane identitete in pogledi. (Barbič 2005)

Za podeželje je vključevanje v sodobne globalne procese nujno in neizogibno dejstvo. Ni pa nujno, da na globalne procese gledamo kot na pretežno negativen vpliv na podeželje. V njih lahko vidimo tudi razvojne priložnosti za podeželje. Vse pogostejši stiki mestnega prebivalstva s podeželskim, po vstopu Slovenije v EU tudi s tujci, podeželje umeščajo v širši prostor in mu dajejo nov pomen. Tudi pri nas v Sloveniji je podeželje vedno bolj zanimivo območje, kamor se ljudje radi umikajo iz odtujenega vsakdanjika. Čeprav se mnogi strinjajo, da je postmoderno podeželje v mnogočem podobno urbanim formam in da na tradicionalno podeželje spominja le še morfološko, pa lahko podeželje kljub temu obravnavamo ločeno od mesta. Predvsem na ravni vrednot in želje po boljšem življenju podeželje predstavlja alternativo mestu in mestnemu načinu življenja.

Inglehart¹⁰ je s pomočjo faktorske analize razvrstil vrednote v štiri skupine:

- tradicionalne vrednote: religija, družina, večje število otrok, nacionalni ponos, ubogljivost;
- vrednote pomanjkanja: trdo delo, denar, državna odgovornost, zaupanje v znanost;
- racionalno-legalne vrednote: varčnost, zanimanje za politiko, odločnost, odgovornost;
- postmoderne vrednote: toleranca, ekologija, prosti čas, zdravje, prijatelji;

Kot vidimo, predstavljajo postmoderne vrednote v primerjavi s tradicionalnimi pravo nasprotje. Delo je zamenjal prosti čas, namesto družini se vedno večja pozornost namenja prijateljem, podreditev avtoritetam pa sta zamenjala večja toleranca in svoboda. Gre za t.i. »*postmoderni premik*« na ravni vrednot in del tega premika je tudi zmanjševanje funkcije kmetijstva na podeželju. Pojavljajo se nove funkcije podeželja, kot so naraščajoča potrošna raba podeželja, ruralizacija industrije, fleksibilnejše razmerje med bivalnim in delovnim okoljem. Ključni dejavnik pri tem je relativna ekonomska varnost oziroma stabilnost. Premik od modernih k postmodernim vrednotam povzroča transformacijo vrednot, ki so nastale v času relativnega pomanjkanja (revščine). Ključna značilnost postmodernizma je demokracija, narašča občutek za svobodo in čustva, na drugi strani pa se zmanjšuje zaupanje v tehnologijo

⁹ Identiteta podeželja pomeni umeščenost človeških stvaritev v podeželski prostor, ki to identiteto hkrati sodoloča. (Barbič 2005)

¹⁰ Povzeto po Kos 1998.

in znanost. Povečuje se skrb za pomen in smisel življenja, naraščata okoljska zavest in mobilizacija. Ravno na ravni vrednot lahko pojasnimo vedno večje zanimanje za podeželje. Postmoderne vrednote, kot so ekologija, prosti čas, zdravje in okoljska zavest so močno vezane na podeželje in podeželski način življenja.

Če je nekoč veljalo, da so podeželje vasi, danes pogosto govorimo o podeželju, katerega del so tudi podeželska mesta z zaledjem. Kot smo že omenili, danes podeželje ni več strogo ločeno od urbanega načina življenja, dihotomija med mestom in podeželjem se vedno bolj rahlja. Težko je govoriti o formalnih ločnicah in posebnih kriterijih, ki opredeljujejo podeželje, saj je le to vedno bolj povezano z mestom. Težave pri razumevanju mestnega in podeželskega so prisotne že od nekdaj, vendar pa je bilo to razločevanje vsaj do takrat, ko se je večina podeželskega prebivalstva ukvarjala s kmetijstvom, manj težavno kot danes. Danes nove prostorske procese določa spremenjena okoljska zavest in spremenjen odnos do narave in fizičnega okolja. Podeželja nikakor ni več mogoče vezati zgolj na kmetijstvo, čeprav je ta panoga še vedno med pomembnejšimi panogami podeželja. Specifične značilnosti podeželja izginjajo in se prepletajo z novimi vzorci.

Tudi slovensko podeželje je v zadnjih desetletjih doživelo velikanske spremembe, ki so bistveno spremenile naravo podeželja. Kos (2000) opozarja, da je klasičen razcep na podeželski in mestni prostor tudi v Sloveniji že dolgo močno zastarel. Podeželje postaja vedno bolj odprto za nepodeželsko prebivalstvo. Poleg mestnega prebivalstva postaja podeželje vedno bolj zanimivo tudi za tujce in tako tudi slovensko podeželje postaja še bolj heterogena in kulturno mešana enota, še posebej po vstopu Slovenije v EU.

Po drugi strani pa je slovensko podeželje kljub vsem tem dejavnikom v svojem bistvu še vedno izrazito kmetijska pokrajina. V novejšem času nastajajo velike kmetije, vendar ne moremo trditi, da so majhne kmetije obsojene na propad. Res pa je, da vedno bolj izgubljajo na pomenu in jih je vedno manj. Podeželju se pripisujejo vedno večje razvojne možnosti, saj vedno bolj postaja območje za kvalitetno preživljanje prostega časa. Ravno prosti čas pa je ključna značilnost sodobnega posameznika, ki stremi k čim večjemu zadovoljstvu in užitku, predvsem v času izven delovnih obveznosti. Človek se vedno bolj zaveda vprašanja o bistvu in kvaliteti življenja. Materialne dobrine niso več ključne pri zadovoljevanju potreb, posamezniki jih vedno bolj skušajo zadovoljiti na nematerialni ravni. Sodobni posameznik se vedno bolj obrača k naravi in podeželju, saj mu le to predstavlja odmik od odtujenega in

urbanega vsakdana. Podeželje ima poleg vedno večjega bivanjskega področja za nepodeželsko populacijo tudi vedno večji pomen za kvalitetno preživljanje prostega časa, rekreacijo in hobije. Podeželje je zaradi svoje heterogenosti prisiljeno, da ljudem, ki tam živijo ali pa le občasno prihajajo, ponudi več kot do sedaj. Vprašanje pa je ali se je slovensko podeželje zmožno tako hitro prilagoditi tem novim potrebam posameznikov in skupin, ki prihajajo na podeželje ravno zaradi tega, da bi začutili ta neobremenjeni in preprosti utrip, ki ga podeželje ponuja. Ključna vprašanja v zvezi s tem so: kaj ponuditi, kako organizirati različne aktivnosti in na kakšen način predstaviti prednosti podeželja. Potrebno se je zavedati, da podeželje in ponudba na podeželju ostaneta v okviru podeželskega načina življenja, saj bi pretirana modernizacija in urbanizacija podeželja prinesla negativne poglede na podeželje kot na prostor kvalitetnega in preprostega načina življenja.

Industrijska proizvodnja in urbana kultura ogrožata kulturno dediščino podeželja. Vendar pa nekateri prebivalci mest, še posebej tisti, ki niso integrirani v neposredno urbano okolje, cenijo podeželje zaradi celovite kulture in načina življenja, v katerem se spoštujeta naravna in kulturna dediščina. Ključno pri ohranjanju temeljnih vrednot podeželja je, da se zavedamo njihovega globalnega pomena in na tem spoznanju gradimo strategijo ohranjanja in oživljanja naravne in kulturne dediščine podeželskega prostora in podeželskega prebivalstva. (Barbič 2005, 84)

Zaradi vse večje vpetosti podeželja v širše globalne procese se torej podeželju ponujajo številne razvojne možnosti. Osrednjega pomena je podeželski turizem kot ključna oblika turizma in nova razvojna perspektiva podeželja. V povezavi s tem imajo velik pomen turistične kmetije.

Če je bilo v preteklosti podeželje namenjeno izključno pridelavi hrane in nekaterih drugih dobrin, pa se je v današnjem času izkazalo, da je ravno podeželje tisto, ki sodobnemu človeku ponuja odmik od mestnega vrveža in hitrega tempa življenja ter mu ponuja alternativo v iskanju samega sebe in kvalitetnega preživljanja prostega časa. Čeprav je na podeželju kmetijstvo še vedno tipična dejavnost, pa je podeželski turizem ena izmed osrednjih gospodarskih dejavnosti podeželja. Potrebno pa se je zavedati, da katerakoli dejavnost na podeželju mora delovati v skladu z varovanjem fizičnih in sociokulturnih značilnosti podeželskega prostora.

3.1 Podeželski turizem

Podeželju se pripisuje vedno boljše možnosti za turistični razvoj. Veliko je razprav, ki se osredotočajo na razvoj podeželja in podeželski turizem, ki je poleg kmetijstva kot primarne funkcije v zadnjem času ena izmed najperspektivnejših funkcij podeželja. Kot smo omenili že v prejšnjem poglavju, podeželje vedno bolj izgublja svoj primarni pomen. Ni več izključno prostor za pridelavo hrane in kmečko prebivalstvo ne predstavlja več večinskega dela prebivalstva. Pri tem mislimo predvsem na postopno izginjanje malih in samozadostnih kmetij ter krčenja pretežno kmečkega prebivalstva.

Slovensko podeželje ima zelo dobre razvojne možnosti, saj je sprememba turističnega povpraševanja ključna sprememba v sodobnih družbah in hotenjih modernega posameznika. Dosedanji industrijski »množični« turizem, ki je zahteval standardne visokoserijske storitve, izgublja na pomenu. Do množičnega turizma je prvič prišlo v srednjem in poznem devetnajstem stoletju. V dvajsetem stoletju je prišlo do različnih načinov transporta in do različnih oblik, kako je to uporabljeno. Veliko število avtomobilov, nove tehnologije, razvoj pomorskega in letalskega prometa je omogočil vedno večji pretok ljudi in informacij, kar je posledično vplivalo na razvoj turizma. Demokratiziral se je geografski pretok in nastale so velike razlike v priljubljenosti določenega kraja. Moderni posameznik ima svobodno izbiro pri izbiranju krajev in odločanju o svojem življenju. Vse več pozornosti je namenjeno prostočasovnosti, ki je predvsem v zahodnih družbah v primerjavi z ostalim svetom, izrazito bolj kompleksen dejavnik. (Urry 1995; Kos 2000)

Tipična refleksija moderne je potreba po počitnikovanju. Potrošnja turističnih storitev je precej zapleten proces, saj je turizem *prostočasovna aktivnost*, ki predpostavlja organizacijo dela na način, da se zagotovi tudi prosti čas. Vse bolj so v ospredju raznovrstne individualizirane aktivnosti. Narava v sodobnem času je povezana s prostim časom in veseljem, v preteklosti pa je bila zgodovinsko specifična, družbena in kulturna. Temeljno značilnost postmoderne družbe opredeljuje potrošnja in proizvodnja nematerialnih dobrin, predvsem kulturnih, simbolnih in vizualnih dobrin, pri tem pa je vizualna potrošnja relativno ločena od ostalih. Bistveno vprašanje je, kaj ljudje gledajo, kaj se jim zdi zanimivo in kaj jim nek kraj ponuja v smislu zadovoljevanja nematerialnih potreb. Ljudje pa različno doživljamo svet in imamo različne poglede na to, kaj je privlačno in kaj ne. Tako je tudi »turistični

pogled« močno demokratiziran. Vsakdo ima pravico opravljati vizualno potrošnjo krajev več ali manj kjerkoli na svetu. (Urry 1995)

Nekdaj je bil turizem relativno enoznačna in prepoznavna dejavnost, ki se je začela s skupinskim organiziranjem potovanj predvsem višjih družbenih slojev. Danes pa gre predvsem za vrsto prostočasovnih aktivnosti, ki v razvitem delu sveta zajemajo tudi nižji in srednji sloj. (Kos 2000, 31-32)

Turizem je danes precej bolj diferencirana, kompleksna in raznovrstna dejavnost. Gre predvsem za zadovoljevanje individualnih potreb in manj za zadovoljevanje potreb množic. Turizem v sodobnem svetu je vedno bolj stvar posameznika in vedno manj stvar množic. Ljudje se umikajo iz mestnega vrveža, zatekajo se k naravi in k samemu sebi.

Prosti čas je ključna značilnost sodobnega posameznika in je postmoderna vrednota, ki tudi v gospodarski panogi predstavlja ključen in predvsem nov dejavnik. Odtujenost, kot negativna posledica globalne družbe, posameznike sili v iskanje življenjskih stilov, ki mu prinašajo zadovoljstvo in užitek. Vedno bolj imamo občutek, da nas »čas preganja«, da si ne uspemo vzeti časa zase in za svoje bližnje ter da smo preprosto »sužnji« svojega življenja. Podeželje pa nam v tem pogledu še vedno predstavlja prostor, ki ljudem daje možnost življenja v stiku z naravo. Življenje na podeželju je v primerjavi z življenjem v mestu bolj preprosto in neodtujeno. In ravno to so ključni dejavniki za vedno večje zanimanje za podeželje. Prav tako pomembna dejavnika sta tudi večja prostorska dostopnost in razvita infrastruktura.

Zanimanje za podeželje je posledica razmišljanja sodobnega posameznika. Pomemben del turistične ponudbe na podeželju so turistične kmetije. Kmetije se vključujejo v turistično ponudbo na več načinov. Posebna prednost se daje kmetijam, ki se ukvarjajo z ekološko pridelavo hrane. Pri tem pa je pomembna tudi kakovostna in raznolika ponudba pokrajine ter kulturna dediščina podeželja, ki predstavlja posebni adut turističnega razvoja. Pomemben je odnos med turisti in gostitelji, ki ustvarjajo posebno turistično vzdušje. Turizem na podeželju je le ena od vej turizma in je predvsem odvisna od kakovosti prostora, nedvomno pa tudi od povezave med mestom in podeželjem, tako gospodarsko kot tudi kulturno. Vse večji pomen se daje individualni turistični ponudbi, ki je še posebej značilnost podeželskega turizma. Kljub temu, da so nekateri deli podeželja visoko razviti in ponujajo večje turistične možnosti,

pa na podeželju ni t.i. množičnega turizma, saj bi s tem tudi podeželje in podeželski turizem izgubila svoj osnovni pomen in namen.

Podeželje in posledično podeželski turizem pridobivata na pomenu tudi zaradi spremenjene hierarhične lestvice vrednot. Na pomenu pridobivata odgovornost in odobravanje, ki omogočata razvoj lastne identitete. Vedno manj je zaupanja v institucije in ustanove. Ključno vprašanje je vprašanje blaginje in napredka. Sodobnemu človeku le ta ne prinaša sreče in zadovoljstva, predvsem pa ne daje odgovora na vprašanje o smislu življenja. Podeželje je prostor, kjer posamezniki in skupine preživljajo vse več svojega prostega časa, usklajujejo se z naravo in iščejo pristnost podeželskega načina življenja. Zanimivo je, da kljub izginjanju tradicionalnega podeželja, podeželje v svojem bistvu še vedno ostaja primeren prostor za odkritje od mestnega načina življenja. Kos (1998) opozarja, da ravno ti novi trendi in novo gledanje na prostor in okolje sprožajo močne in raznovrstne prostočasovne tokove v podeželski prostor in da ti novi družbeni trendi dajejo slovenskemu podeželskemu prostoru nadpovprečne razvojne možnosti. Vse večje je zanimanje za kraje in prostore, ki so bili še v nedavni preteklosti zapostavljeni in nezanimivi. Čeprav se velikim turističnim operaterjem zdijo te perspektive preveč razdrobljene in ekonomsko nezanimive, pa je nedvomno, da je podeželje turistično še kako zanimivo in perspektivno. Turizem na podeželju se močno razlikuje od t.i. množičnega industrijskega turizma. Posameznik se na podeželju počuti bolj sproščeno, posebna kakovost tega turizma pa je svobodna izbira in svobodno doživljanje prostočasovnih aktivnosti.

Podeželski turizem je močno vezan na naravo in pokrajino kot tako. Naravno okolje je namreč kljub sodobnemu času, ko ni več neposredne vzporednice med tradicijo in naravo, še vedno ključni določevalci podeželskega življenja in podeželske kulture. (Giddens v Barbič 2005, 84)

Slovensko podeželje postaja vedno bolj privlačno tako za domačine kot tudi za tujce. Predvsem po vstopu Slovenije v EU se je zanimanje za slovensko podeželje močno povečalo. Tudi Slovenska turistična organizacija predstavlja slovensko podeželje kot enega od ključnih adutov slovenske turistične ponudbe doma in po svetu. Spodbuja razvoj turizma in povezovanje s širšim okoljem, zavzema se za vse večje osveščanje lokalnega prebivalstva in tujcev.

Ključni dejavniki¹¹ zaradi katerih postaja podeželje in podeželski turizem vedno bolj perspektiven so:

- pospešena rast kratkih potovanj, vikend počitnic in enodnevnih izletov;
- porast povpraševanja po cenovno ugodnejših turističnih destinacijah, potovanjih in počitnicah;
- več vrednosti za manj denarja (»value for money«);
- večji poudarek na gostoljubju in udobni nastanitvi;
- večja intenzivnost preživljanja počitnic;
- rast »mobilnega« turizma;
- nižja stopnja vezanosti na določen kraj;
- iskanje alternativnih turističnih destinacij;
- oblikovanje ponudbe za »telo, um in dušo«;
- vse večji delež starejših gostov in mladih popotnikov;
- oživitve skoraj pozabljene tradicije (domača obrt in stari običaji) itd..

Poleg vseh naštetih dejavnikov in naravno-kulturne dediščine ima velik vpliv na vse večje zanimanje za slovensko podeželje tudi odprtost nepremičninskega trga za državljane članice EU. Veliko tujcev je kupilo hiše na podeželju, kjer preživljalo večino svojega prostega časa in s tem prispevajo k povpraševanju po podeželskem turizmu. Vendar pa se veliko posameznikov v okviru podeželskega odloča za individualno izrabo prostega časa in individualno organizirane dejavnosti, ki jih kombinirajo s turistično ponudbo na podeželju. Kot bomo videli v nadaljevanju je v Sloveniji v zadnjih dveh letih prišlo do precejšnjega upada povpraševanja po nepremičninah, kar je v veliki meri povezano s svetovno gospodarsko in finančno krizo, s katero se spopada večina evropskih držav. Upanje na boljšo prihodnost in seveda tudi na prihodnost podeželskega turizma pa kljub temu ostaja, saj je podeželje prostor, kamor se sodobni posameznik rad umika in kjer poskuša najti mir in se povezuje z naravo, ki mu predstavlja odmik od »ponorelega« sveta.

¹¹ Ključni dejavniki so povzeti po VURP –Prikaz stanja razvojnih trendov podeželja v Slovenije.

4 PREKMURJE

Prekmurje je nižinska pokrajina v skrajnem severovzhodnem delu Slovenije, ki meji na Avstrijo in Madžarsko. Meri 947 km², deli pa se na gričevnato Goričko, ravninsko Dolinsko in Ravensko ter zahodni del Lendavskih gor. Največje mesto je Murska Sobota, večje mesto je tudi Lendava. Zgodovinsko gledano je Prekmurje ozemlje med Rabo in Muro, danes pa obsega pokrajino na levem bregu reke Mure, po kateri je tudi dobila ime. Severni del je v letih 1919/1920 ostal v okviru Madžarske države in se imenuje Slovensko Porabje.

Za lažje razumevanje bomo Prekmurje opredelili kot del Pomurja na levem bregu reke Mure, ki obsega Upravno enoto Murska Sobota in Upravno enoto Lendava. Nekaterih podatkov v nadaljevanju nismo mogli locirati zgolj na Prekmurje, ampak se nanašajo na celotno Pomurje, ki obsega še Upravno enoto Ljutomer in Upravno enoto Gornja Radgona.

Na identiteto prekmurskega prostora so vplivale predvsem ekonomske migracije, ne smemo pa zanemariti tudi t.i. prisilnih migracij, ki imajo v Prekmurju skoraj enako težo kot ekonomske migracije. Prva poselitev Prekmurja je posledica velike evropske migracije v mlajši kamni dobi. To je bila prva poljedelska civilizacija, ki je za dolgo opredelila življenje na tem območju. Gre za pretežno ruralno tradicijo, za katero lahko rečemo, da se je v Prekmurju ohranila vse do danes. Drugo veliko preseljevanje narodov je skozi panonsko nižino, katere sestavni del je Prekmurje, pognala številna ljudstva. Naselitev slovanskih prednikov ob koncu šestega stoletja pomeni začetek oblikovanja današnjih etničnih meja. Na etnično podobo tega prostora je prav tako močno vplival tudi madžarski vdor v drugi polovici devetega stoletja.

Prekmurje je bilo vedno (in še vedno je) gospodarsko in politično odmaknjeno od ostalih slovenskih pokrajin, s katerimi skupaj tvorijo Slovenijo. Vse do konca prve svetovne vojne so se slovenski prebivalci Prekmurja politično, gospodarsko in kulturno razvijali ločeno od Slovencev in pod močnim vplivom razmer takratne Avstro-Ogrske, predvsem v ogrski polovici. Prava jezikovna in kulturna enotnost in povezovanje s Slovenci se je praktično začela šele po prvi svetovni vojni.

Industrializacija v preteklosti ni bistveno vplivala na razvoj Prekmurja in ni bistveno posegla v prekmursko podeželje. Za Prekmurje je še vedno značilna visoka stopnja brezposelnosti in

visok delež kmetijskega prebivalstva. Kmetijstvo, ki ima velik vpliv na pokrajino, še vedno močno vpliva na njen razvoj. Iz strateškega vidika gre za najpomembnejše območje za pridelavo hrane v Sloveniji. Kmetijska gospodarstva te regije obdelujejo skoraj 13% vseh kmetijskih zemljišč in redijo skoraj 12 % vse živine. Prekmurje je tudi žitnica Slovenije, saj pridelava največ pšenice v Sloveniji. Predvsem v zadnjem desetletju pa so politične spremembe pripomogle k razvoju prometa in turizma v Prekmurju. Ob kvalitetnih naravnih danostih je dobro razvit zdraviliški turizem. Na pomenu pridobiva tudi podeželski turizem, ki s svojo ponudbo privablja turiste, med katerimi je predvsem v zadnjih letih veliko tujcev. Male kmetije izgubljajo svoj pomen in jih je vedno manj, v ospredje pa prihajajo velike kmetije in nekatere od teh se povezujejo s turizmom in ekološko pridelavo. Turistične kmetije in ekološka pridelava hrane vedno bolj predstavljajo noviteto in perspektivne možnosti za razvoj prekmurskega podeželja. Pri tem je smotno upoštevati, da je podeželski turizem tudi cenovno dostopnejši od zdraviliškega, ki v Prekmurju predstavlja največji delež v turizmu.

Naravno in ekološko zdravo okolje, termalna kopališča, domačnost, mir, sprostitevne možnosti, zgodovinska, kulturna in narodopisna izročila so osnovni elementi in izhodišče za razvoj turizma v Prekmurju. V Prekmurju imamo poleg zdraviliškega turizma še izletniški, lovni in ribolovni turizem, turizem na vasi in kmečki turizem, poslovni turizem itd..

Prekmurje je tudi geografsko že od nekdaj zelo zanimivo področje. Poleg tega, da meji na Avstrijo in Madžarsko je prednost Prekmurja tudi ta, da ga od velikih evropskih mest (Gradec, Dunaj, Budimpešta, Ljubljana) loči le nekaj sto kilometrov. To je tudi eden od ključnih dejavnikov, ki je vplival na tako veliko število Angležev v Prekmurju. Vendar Prekmurje te lege ni znalo izkoristiti, Prekmurje je v preteklosti razvoj preprosto zaobšel. Regija je bila veliko časa zapostavljena in na nek način je Prekmurje še vedno ločeno od preostalega dela Slovenije. Čeprav je predvsem v zadnjem času na Prekmurje usmerjeno nekaj več politične in gospodarske pozornosti, pa do bistvenih sprememb ne prihaja. Večina industrije, ki je zaposlovala velik del lokalnega prebivalstva, je propadla. Velik strateški pomen v zadnjem času ima za regijo predvsem izgradnja avtoceste na relaciji Maribor – Lendava, ki je povezala Prekmurje s preostalim delom Slovenije.

Prekmurje je pokrajina, ki ima veliko naravnih danosti. Ima specifično kulturno in naravno dediščino, znano je tudi po številnih vinogradih, kakovostnem vinu in številnih kulinarčnih dobrotah. Razvile so se številne turistične in izletniške kmetije. Oživljene so nekatere, skoraj

že pozabljene tradicije, ki že dolgo niso del vsakdanjega življenja domačinov. Domača obrt in oživljanje starih običajev spodbuja razvoj podeželskega turizma. Lončarstvo in izdelovanje iz slame imata poleg vinogradnikov in turističnih kmetij velik pomen. Seveda bi vse to brez sodelovanja s specifično pokrajino bilo brez pomena. Narava in pokrajina sama sodobnemu človeku, kljub svoji pestrosti in diferenciranosti, ponujata pristnost in užitek. Naravne danosti v Prekmurju so tisto, kar pokrajini daje specifičen pomen in vzbuja vse večje zanimanje za pokrajino. Ravno zanimanje in vračanje k naravi je ena ključnih vrednot sodobnega človeka. Prekmurje se trudi ohranjati svojo pristnost in preprostost, saj je ravno zaradi tega tako zanimivo tako za domačine kot za tujce. Vendar pa po mnenju mnogih domačinov in tudi stroke, Prekmurje ne zna izkoristiti razvojnih možnosti, ki mu jih ponujata narava in geografska lega.

Najbolj prepoznavna turistična točka v Prekmurju je Naravni park Terme 3000 v Moravskih Toplicah. Sodobno razviti zdraviliški turizem vzbuja zanimanje ljudi iz drugih koncev Slovenije, veliko je zanimanja s strani tujcev, predvsem Avstrijcev in Nemcev, v zadnjem času tudi Madžarov. V bližnjih krajih je razvit tudi podeželski turizem, vendar se le ta močno povezuje z zdraviliškim. Turistične kmetije in penzioni v svojo ponudbo vključujejo ugodnejše karte za kopanje in tudi na spletnih straneh v ospredje svoje ponudbe postavljajo neposredno bližino termalnih zdravilišč. Vendar pa ima Prekmurje veliko naravnih adutov, ki so zadostni razlog za turizem na podeželju. Poleg prelepe in neokrnjene narave je Prekmurje bogato tudi z zgodovinskimi spomeniki in je idealna pokrajina za sprehode in kolesarjenje v naravi. Je pravi prostor za oddih in počitnikovanje. Ima vse potrebno, da zadovolji potrebe sodobnega posameznika, ki mu v vsakdanjem življenju primanjkuje sproščenosti in prostega časa. V Prekmurju ni množičnega turizma, z izjemo termalnih zdravilišč. Na podeželju je kar nekaj turističnih in izletniških kmetij, penzionov in vinotočev, ki v svojo ponudbo poleg izvrstne kulinarčne ponudbe vključujejo predvsem naravne in kulturne danosti Prekmurja. Poudarjajo tudi specifičnost in pomen pokrajine v smislu zadovoljevanja potreb sodobnega posameznika.

Zelo zanimiva in specifična pokrajina je *Goričko*, ki je gričevnati del Prekmurja in meji na Madžarsko in Avstrijo. Ime je dobilo po goricah, tako so domačini v preteklosti poimenovali griče. Danes z goricami imenujejo vinograde, ki jih je ravno na obronkih Goriškega največ. Ta del Prekmurja je bil še do nedavnega nerazvito in neperspektivno območje, gledanje na Goričko pa je bilo podcenjujoče in zaničujoče, še posebej v očeh mlajših generacij. Če si živel

na Goričkem je to pomenilo nekaj slabega. Po drugi strani pa se mnogi strinjajo, da je ravno Goričko najlepši del Prekmurja. Pokrajina predstavlja pravo nasprotje urbanemu načinu življenja, narava je v nekaterih delih neokrnjena, veliko hiš je starih in zapuščenih. »Goričanci« (prebivalci Goriškega) so znani po svoji preprostosti in gostoljubnosti.

Goričko je še posebej v zadnjem desetletju vedno bolj zanimivo tako za domačine kot tudi za tujce. Večina Angležev, ki so prišli v Prekmurje, je največje zanimanje pokazala ravno za Goričko, kjer je bilo še do nedavnega veliko starih in zapuščenih hiš, za katere ni bilo zanimanja. Še posebej Angleži so dali pokrajini, ki je bila do nedavnega nezanimivo in neperspektivno območje, novo upanje in pomen.

Goričko je zanimiv kompleks problemov in vprašanj, je zanimiv fenomen socialne in urbane praznine, ki so jo in jo še vedno povzročajo migracije. V preteklosti so bile močno prisotne ekonomske migracije (emigracije). Najprej so se ljudje iz Goriškega selili v mesto Murska Sobota, pozneje pa so značilne migracije (emigracije) v tujino, predvsem v Avstrijo (konec petdesetih in šestdesetih let prejšnjega stoletja). To je na eni strani povzročilo izpraznjenost pokrajine, na drugi strani pa je pokrajini dalo specifično podobo. Goričko je zaznamovano s starodavnostjo in preprostostjo. Večina ljudi se strinja, da je Goričko lepo, predvsem za tiste, ki tu ne živijo. Če pa na Goričkem živiš, je pogled na pokrajino povsem drugačen. Skoraj polovica hiš je praznih, kmetije so zapuščene in osamele, velika večina majhnih kmetij je obsojena na propad. Večina prebivalstva je starega. Kljub dobrim razvojnim možnostim je glavni problem Goriškega predvsem demografska ogroženost. Še do nedavnega je namreč veljalo, da podeželje nima perspektivnih razvojnih možnosti in da je zaostalo v vseh pogledih. Mladi ljudje so vedno bolj iskali priložnosti v mestih in veliko se jih je v mesto tudi odselilo. Stopnja urbanizacije in demografska ogroženost Prekmurja je natančneje opredeljena v podpoglavju 4.1 Demografska ogroženost Prekmurja.

S prihodom slovenskih državljanov in tujcev na prekmursko podeželje se je pojavilo upanje na boljše, saj je zanimanje za Prekmurje, še posebej za Goričko začelo naraščati. V nekaterih primerih bi bilo upravičeno reči, da se je zanimanje končno sploh začelo. Ljudje so upali, da bodo ljudje, ki so se zanimali za nakup nepremičnin v Prekmurju, tukaj tudi živeli. Veliko ljudi si je zgradilo počitniške hišice (vikende). Nekateri od teh (predvsem tisti, ki imajo korenine na podeželju) so se začeli ukvarjati z vinogradništvom in poljedelstvom, vendar bolj za preživljanje prostega časa in za hobi, kot pa za opravljanje gospodarske dejavnosti. Vse

več je tudi takih, ki prihajajo v Prekmurje turistično in izletniško. Poleg obiskovanja zdravilišč raziskujejo pokrajino, kolesarijo in doživljajo podeželski utrip. Pokrajina je zelo zanimiva tudi za prebivalce drugih predelov Slovenije. Čeprav je veliko novih lastnikov nepremičnin na podeželju v domačinih vzbudilo upanje na boljšo prihodnost, pa je realnost povsem drugačna od pričakovanj. Večji delež lastnikov nepremičnin predstavljajo domačini, ki živijo v mestih. Na podeželje prihajajo občasno, večinoma ob koncu tedna. Precej zanimanja je bilo tudi s strani prebivalcev osrednjega dela Slovenije, ki imajo prav tako v lasti počitniške hišice z vinogradi in manjšimi vrtovi. Večina od teh, ki prihajajo le občasno, se želi v prihodnosti (ko se bodo upokojili) preseliti in tu zaživeti. Do takrat pa ostaja Prekmurje, še posebej Goričko, še vedno precej izpraznjena in odtujena pokrajina predvsem za ljudi, ki na tem območju živijo.

V drugo skupino ljudi, ki so v domačinih po eni strani vzbudili upanje na boljšo prihodnost, po drugi strani pa strah pred »razprodajo« Prekmurja, spadajo tujci. Predvsem po vstopu Slovenije v EU je Prekmurje postalo precej bolj zanimivo in prepoznavno tudi za ostale članice EU. Predvsem v letu 2005 je močno odmeval množičen nakup nepremičnin s strani Angležev in veliko je bilo prerekanj okoli tega problema. Nekateri so celo govorili o »Britanski koloniji«, v ospredje pa je prišel strah prekmurskega človeka. Največ je bilo dvomov in strahu o tem, da se bo prekmurski človek spet (kot že tolikokrat v svoji zgodovini) moral podrediti in se bo Prekmurje prodalo Angležem. Na ta problem so opozarjali predvsem mediji in izpostavljali, da se nepremičnine prodajajo pod dejansko ceno. Po drugi strani pa je bilo zaslediti, da ima Prekmurje nove razvojne možnosti, saj naj bi prihod Angležev v Prekmurje povzročil velike premike v prepoznavnosti in priljubljenosti Prekmurja. Obetali so pravi turistični razcvet Prekmurja, za kar naj bi bili v največji meri odgovorni ravno Angleži. O tem bo več govora v poglavju Angleži v Prekmurju.

Pomemben strateški pomen ima tudi Krajinski park Goričko, ki je nastal oktobra leta 2003 in je po velikosti drugi (takoj za Triglavskim narodnim parkom) največji naravni park v Sloveniji. Meri 462 km² in je del trideželnega parka, katerega del sta tudi avstrijski Naravni park Raab in madžarski Narodni park Orseg.

Krajinski park Goričko se uvršča med najmlajša zavarovana območja v Sloveniji. Zavarovanje kot ukrep varstva narave je ena od ključnih in novih razvojnih perspektiv Goričkega in posledično tudi Prekmurja. Krajinski park je območje, kjer je poudarjeno

dolgotrajno in kakovostno prepletanje človeka z naravo, ki ima veliko ekološko, biotsko ali krajinsko vrednost. (Uradni list RS, št. 96/2004). To pa za Goričko zelo močno drži. Gre za gričevnato pokrajino, kjer se nahajajo številne kulturne in naravne znamenitosti. Čeprav velja to območje za območje z najmanjšo količino padavin, pa se lahko pohvali s pestro kmetijsko kulturo. Prepletanje sadovnjakov, vinogradov, travnikov, njiv, gozdov, naravne in kulturne dediščine se uspešno dopolnjuje z naselji in posameznimi kmetijami. Še nedavno zaostalo območje pridobiva na pomenu. Problem pa je v tem, da je stopnja vključenosti in angažiranosti lokalnega prebivalstva v razvoj Krajinskega parka zelo nizka.

Bistvena kvaliteta Prekmurja je nedvomno pristnost in domačnost v odnosu do naravnega, pristnost in domačnost do ljudi in med ljudmi. Kljub temu, da se je Prekmurje predvsem v zadnjih desetletjih industrializiralo in delno urbaniziralo, pa lahko trdimo, da je pokrajina uspela ohraniti svoj specifičen pomen. Čeprav v velikem delu Prekmurja ne moremo govoriti o nedotaknjeni naravi, saj je veliko posegov mestnega prebivalstva, pa je preprosti prekmurski človek na svoji ravnici in gričevnatem svetu uspel obdržati tisto, kar išče mestni človek. Mir in preprostost, da najde svoje bistvo in smisel življenja, ki mu ga mesto in mestni način življenja odtujujeta. Če je nekoč veljalo kmetijstvo, vinogradništvo in pasivni prekmurski človek v odnosu do narave kot nekaj zaostalega, pa je danes nedvomno ravno to ključna kvaliteta, ki privablja ljudi v Prekmurje. Te kvalitete so tudi eden od ključnih dejavnikov, ki so vplivali na tolikšno zanimanje tujcev, še posebej Angležev, za Prekmurje.

Prihod Angležev v Prekmurje bi lahko bil ena od perspektivnih možnosti, da se prepoznavnost in zanimanje za Prekmurje povečata. Gre za enega od pozitivnih pogledov na tako množičen prihod Angležev v Prekmurje, saj bi le-to s pomočjo tujcev lahko pridobilo na večjem pomenu. Angleži, še posebej tisti, ki v Prekmurju živijo, bi lahko pomenili upanje na boljšo demografsko in gospodarsko rast.

4.1 Demografska ogroženost in stopnja urbaniziranosti Prekmurja

V tem podpoglavju bomo opredelili bistvene trende v naravnem in selitvenem gibanju, ki so značilni za Prekmurje v zadnjih letih. Nedvomno gre za temo, ki zahteva veliko pozornosti. Povzeli bomo samo ključne ugotovitve, ki se nanašajo predvsem na trenutno stanje.

Oprelitev podeželskih območij za statistični namen je temeljnega pomena. Podeželsko območje je bilo določeno po dveh različnih prostorskih konceptih, in sicer po OECD-jevi¹² definiciji in Eurostat-ovi¹³ »stopnji urbanizacije«. Obe definiciji temeljita na podatkih o gostoti prebivalstva. OECD-jev koncept opredeljuje podeželska in mestna območja na podlagi gostote prebivalstva, in sicer na lokalni in regionalni ravni. Na lokalni ravni so kot podeželske občine opredeljene tiste, ki imajo manj kot 150 prebivalcev na km², na regionalni ravni pa razlikujemo prostorske enote po stopnji ruralnosti glede na delež prebivalstva v posamezni regiji. Glede na to ločimo tri tipe regij:

1. pretežno ruralne (več kot 50% prebivalcev posamezne regije živi v podeželskih občinah);
2. vmesno ruralne (delež podeželskega prebivalstva posamezne regije se giblje od 15% do 50%);
3. urbane (manj kot 15% podeželskega prebivalstva živi v posamezni regiji).

Po tej klasifikaciji spada celotna pomurska regija, torej tudi Prekmurje v pretežno ruralno regijo. (SURs 2010)

Stopnja urbanizacije po Eurostat-ovem konceptu določa območja po stopnji naseljenosti. Za opredelitev podeželskih in mestnih občin sta po tem konceptu poleg gostote prebivalstva po občinah opredeljena še dva koncepta: prostorska povezanost lokalnih enot, ki ustrezajo merilom gostote prebivalstva in določeno najmanjše število prebivalcev. Na osnovi tega ločimo tri vrste območij:

1. gosto poseljena območja (sklenjen niz občin, kjer je gostota prebivalstva posamezne občine večja od 500 prebivalcev na km², v celotnem nizu pa jih živi najmanj 50.000);
2. vmesna območja (sklenjen niz občin, kjer je gostota prebivalstva posamezne občine od 100 do 500 prebivalcev na km², v celotnem nizu pa jih živi vsaj 50.000);
3. redko poseljena območja (niz občin, ki ne spadajo niti v gosto poseljena, niti v vmesna območja).

Iz Slike 4.1 je razvidno, da večji del Prekmurja, predvsem Goriškega, spada med redko poseljena območja. Izjema so občine Murska Sobota, Tišina, Beltinci, Odranci in Črenšovci.

¹² OECD je kratica Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Ima 30 držav članic, ki so zavezane demokraciji in tržnemu gospodarstvu.

¹³ Eurostat je kratica za Evropski statistični urad.

Te spadajo v vmesna območja, kjer je gostota prebivalstva od 100 do 500 prebivalcev na km², v celotnem nizi pa jih živi vsaj 50.000.

Slika 4.1: Občine v Prekmurju po stopnji urbanizacije (Eurostat-ov koncept)

Vir: Kranjec, povzeto po SURS 2010

Razmerje med številom prebivalstva v mestih in številom prebivalstva na podeželju v Prekmurju je 1 : 4, kar je daleč pod slovenskim povprečjem. (Černe in Kušar 2009)

Horvat (2009) obravnava naravno in selitveno gibanje v Pomurju po letu 2000. Po številnih kazalnikih spada Prekmurje v eno izmed najbolj ogroženih regij v Sloveniji. Najnižja rodnost in najvišja smrtnost prispevata v zadnjem desetletju k najvišjemu negativnemu prirastu prebivalstva v Sloveniji. Leta 2007 je ta znašal -2,7%. Med prvimi sedmimi občinami po negativnem prirastu v Sloveniji so kar 4 občine v Prekmurju (Hodoš, Šalovci, Kobilje in Cankova).

Velik vpliv na *demografsko ogroženost* v Prekmurju ima tudi staranje prebivalstva in neugodna starostna sestava prebivalstva, ki je še posebej značilna za Goričko. Mladi ljudje so predvsem zaradi boljših zaposlitvenih možnosti odšli v mesto. Na kmetijah so ostajale starejše generacije, ki postopoma umirajo. Hiše ostajajo prazne in zapuščene. To pa je predvsem eden od ključnih problemov Goričkega, saj pokrajina postaja vedno bolj izpraznjena in zapuščena. Po drugi strani pa mnogi v tem vidijo prednosti pokrajine, predvsem tisti, ki na Goričko prihajajo iz mest in tujine, in ki tu ne živijo. Tudi mnogi strokovnjaki v tej specifično izpraznjeni pokrajini vidijo možnosti za svetlejšo prihodnost Prekmurja, še posebej Goričkega.

Na demografsko sliko pa vpliva tudi selitveni prirast notranjih in mednarodnih selitev. Notranji (medobčinski) selitveni prirast je v vseh letih (po letu 2000) pozitiven, izjemi sta le občini Hodoš in Šalovci. Najvišje negativne vrednosti imajo občine z mestnimi naselji, še posebej izstopa občina Murska Sobota. (Horvat 2009)

Iz tega je lepo razvidno, da so tudi v Prekmurju močno prisotni novejši trendi mobilnosti. Vedno več je zanimanja za podeželje in podeželski način življenja. Ljudje se odločajo za življenje na podeželju, bodisi za stalno ali občasno (za vikend in v času dopustov). Manj je tudi selitev iz podeželja v mesto, ki so bile za Prekmurje značilne v sredini prejšnjega stoletja. Tudi selitveni prirast mednarodnih selitev je od leta 2005¹⁴ v Prekmurju pozitiven. Takšno stanje je nedvomno posledica vstopa Slovenije v EU. K pozitivnemu selitvenemu prirastu v Prekmurju, še posebej na Goričkem, prispeva priseljevanje tujcev, ki kupujejo podeželske hiše in se zanimajo za pokrajino. Največ zanimanja so izkazali Angleži.

Kljub nekaterim pozitivnim trendom pa demografski kazalniki skupaj kažejo na to, da velja Prekmurje za eno izmed najbolj *demografsko ogroženih* območij v Sloveniji. Še posebej Goričko velja za specifično območje z najintenzivnejšo depopulacijo v regiji. Velik vpliv na to ima tudi pomanjkanje delovnih mest, neugodna starostna sestava prebivalstva in zaostalost gospodarstva. Veliko zanimanje tujcev za hiše na podeželju je tako v mnogih vzbudilo upanje za oživitve regije. Podeželje postaja vedno bolj zanimivo za nepodeželsko prebivalstvo, a dosedanje analize kažejo na to, da problem demografske ogroženosti še vedno obstaja. Čeprav se je zanimanje za stare hiše in življenje na podeželju povečalo, pa to še ne pomeni rešitve

¹⁴ Selitveni prirast v obdobju od 1997 do 2004 je bil negativen.

ključnih demografskih problemov. Ugotovili smo, da je upokojitvena mobilnost ena od novejših oblik mobilnosti, ki pa ne vpliva ugodno na starostno sestavo prebivalstva in na demografsko rast. Nekaj tujcev, ki so v Prekmurju kupili nepremičnine, se je sem tudi preselilo, velika večina pa v Prekmurje prihaja zgolj občasno. V tem kontekstu nas zanima, kakšna je starostna sestava Angležev in kako je njihov prihod vplival na demografsko sliko Prekmurja. Opozorimo na to, da so mnogi bili mnenja, da se vseeno nekaj spreminja na boljše. Po dobrih šestih letih so se razmere na nek način ustalile, povpraševanje po nepremičninah se je zelo zmanjšalo. Nekateri podatki kažejo celo na to, da so nekateri tujci hiše v Prekmurju prodali in odšli nazaj v svojo matično državo. V kolikšni meri je to prisotno, bomo videli v nadaljevanju.

5 TUJCI V REPUBLIKI SLOVENIJI

Oseba, ki zapusti svojo matično državo in se preseli v drugo državo, ima v tej novi državi status tujca. *Tujec* v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju RS) je oseba z državljanstvom tuje države ali oseba brez državljanstva, ki je na podlagi dovoljenja za prebivanje oziroma veljavnega delovnega ali poslovnega vizuma prijavila stalno ali začasno prebivališče v RS. (SURS 2010)

»Selitev je ena od oblik manifestiranja svobode gibanja, ki jo zagotavlja 32. člen ustave Republike Slovenije. Tudi v skladu s splošno deklaracijo človekovih pravic ima vsakdo pravico do odselitve iz katerekoli države in do vrnitve v državo svojega državljanstva.« (Uradni list RS, št. 106/2002)

Republika Slovenija potrjuje in dopolnjuje načela, cilje in temelje resolucije o imigracijski politiki RS. Zavzema se predvsem za uresničevanje ukrepov v kontekstu sodobnih migracijskih gibanj in novih pristopov k razvijanju skupne politike migracij, še posebej v okviru EU. Sodobna migracijska gibanja se zelo razlikujejo od preteklih oblik. Predvsem notranja odprtost prostora EU je z uveljavljanjem načel prostega pretoka ljudi, kapitala, blaga in storitev spremenila meje regionalnih in dnevnih gibanj ljudi, posledično pa se je spremenila tudi struktura migrantov. Članice EU so v okviru skupnih temeljnih načel postavile osnovo za politiko integracije tujcev in poudarjajo, da je vključevanje dinamičen in dvosmeren proces in da je potrebno medsebojno prilagajanje. Cilji politike vključevanja v EU temeljijo na načelih in vrednotah enakopravnosti, svobode in vzajemnega sodelovanja. (Ministrstvo za notranje zadeve 2010)

5.1 Vstop in prebivanje tujcev v Republiki Sloveniji¹⁵

Področje migracij in bivanja tujcev v RS ureja *Zakon o tujcih* (v nadaljevanju ZTuj-1), ki je eden od pravnih instrumentov, ki določa pogoje in načine vstopa in prebivanja tujcev v državi. Vsebuje in upošteva določila direktiv EU, usklajen pa je tudi z Zakonikom o schengenskih¹⁶ mejah. ZTuj-1 v 1. členu opredeljuje postopek in pristojnost organov za

¹⁵ Celotno podpoglavje je povzeto po Zakonu o tujcih. (Uradni list RS št.71/2008)

¹⁶ Schengenski sporazum je mednarodni sporazum med nekaterimi članicami EU, ki je omogočil zmanjšanje mejne kontrole in okrepljeno sodelovanje med policijami in carinami držav, ki so vključene v sporazum.

odločanje ter druga vprašanja glede vstopa v državo, odstranitve iz države in integracije tujcev. Zakon s posebnim upravnim postopkom ureja področje bivanja tujcev v RS, torej državljanov EU in državljanov tretjih držav.¹⁷

ZTuj-1 dosledno razlikuje med vstopnimi naslovi (vizumi) in bivalnimi naslovi (naslovi za začasno ali stalno prebivanje) za tujce v RS. Bivalni naslov je iz racionalnih razlogov tudi vstopni naslov.

Državljan držav članic EU (tudi EGP¹⁸) lahko v RS vstopijo z veljavno osebno izkaznico ali veljavnim potnim listom in to ne glede na razlog oziroma namen vstopa ali prebivanja. Prve tri mesece po vstopu v RS lahko prebivajo na tem območju brez prijave prebivanja. Lahko pa za izdajo potrdila prijave prebivanja zaprosijo takoj po vstopu v RS. Za sprejem prošnje in odločanje o njej je pristojna upravna enota, na območju katere državljan EGP prebiva ali želi prebivati. Potrdilo o prijavi prebivanja se lahko izda državljanu, ki v RS namerava ali že prebiva zaradi zaposlitve ali dela, samozaposlitve, izvajanja storitev, študija ali druge oblike izobraževanja, združevanje družine, kakor tudi državljanu, ki kljub temu, da nima nobenega od navedenih razlogov, želi prebivati na območju RS. Seveda pa ZTuj-1 v skladu s 93. h členom določa, da se državljanu EGP lahko prošnja za izdajo potrdila o prijavi prebivanja tudi zavrne, če se ugotovi, da le ta ne izpolnjuje pogojev za izdajo potrdila ali pa pomeni njegov prihod v RS nevarnost za druge (nalezljive bolezni, nasilna dejanja, nezakonita dejanja,...).

Državljanu EU, ki izpolnjuje pogoje za izdajo potrdila, upravna enota izda potrdilo o prijavi prebivanja z veljavnostjo petih let, oziroma za določen čas prebivanja v RS, če je ta krajši od petih let. Državljan EU lahko v RS zaprosi za slovensko državljanstvo in si uredi stalno bivališče šele po petih letih od izdaje potrdila za začasno bivanje, seveda ob predpostavki, da v tem času izpolnjuje vse pogoje, ki mu jih zakonodaja določa. Pomemben pogoj je urejeno zdravstveno zavarovanje v RS in ugotavljanje finančnih sredstev. Na Upravni enoti v Murski Soboti (Oddelek za tujce) so nas opozorili, da so v zadnjem času še posebno pozorni na denarne transakcije, ki morajo biti zakonite in legalne. Kot bomo videli v naslednjem poglavju, je prihod Angležev v Prekmurje povezan tudi s preprodajo nepremičnin, zaradi

¹⁷ Tretje države so vse države, razen držav EGP.

¹⁸ EGP je kratica za Evropski gospodarski prostor, kamor poleg držav članic EU spadajo še Norveška, Islandija in Lihtenštajn. V nadaljevanju bomo še naprej uporabljali člani EU, EGP smo omenili zgolj zaradi lažjega razumevanja in zakonskih določb.

česar so na Upravni enoti v Murski Soboti še bolj pozorni na namere tujcev, ki prihajajo v Prekmurje.

Ugotavljanje dejanskega števila tujcev, še posebej državljanov članic EU, v RS je po naših ugotovitvah precej težavno, saj velja na območju EU prost pretok ljudi in kapitala. Problem je, da si nekateri, ki v RS prebivajo začasno ali pa prihajajo občasno, ne urejajo potrdila za prebivanje. Čeprav bi moral vsak, ki ni državljan RS, ob vstopu v Slovenijo izpolniti dolžnost t.i. policijske prijave, pa nekateri tega ne storijo. Sam nakup nepremičnine v RS s strani državljanov EU namreč zakonsko ne pogojuje urejanja bivanja. Zaradi tega smo imeli težave v zvezi z ugotavljanjem števila Angležev, predvsem tistih, ki v Prekmurju ne živijo in prihajajo v svoje počitniške hiše nekajkrat na leto.

5.2 Število tujcev v Republiki Sloveniji

V zadnjem času je vse več migracij povezanih s preživljanjem prostega časa. Ureditev potrdila za prebivanje je sicer zakonsko določena, a smo ugotovili, da je v nekaterih primerih neizpolnjena. Gre predvsem za državljane EU, ki v RS prihajajo občasno in nimajo namena stalno prebivati in tiste, ki niso v delovnem razmerju in ne opravljajo kakršnekoli druge dejavnosti na območju RS.

Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS) vodi podatke o tujem prebivalstvu po državi državljanstva in spolu. Na dan 1. 1. 2010 je bilo po podatkih SURS-a v RS skupaj 2.046.976 prebivalcev, od tega je bilo 83.316 priseljenih tujcev. Skupni delež tujcev po teh podatkih v RS na dan 1. 1. 2010 je bil torej 4,07%. Priseljeni tujci so vsi tisti, ki imajo v RS urejeno dovoljenje za začasno ali stalno bivanje in tisti, ki imajo veljavni delovni ali poslovni vizum. K prebivalstvu RS spadajo tudi tujci, ki jim je bila po zakonu o azilu priznana pravica do azila in tujci, ki imajo status begunca. Na število tujcev v RS vpliva predvsem delovna mobilnost. Iz podatkov, ki se nanašajo na 1. 1. 2010 ni razvidna struktura tujcev. Ta je razvidna iz podatkov, ki se nanašajo na 31. 12. 2008. Največji delež med tujci so predstavljali državljani Bosne in Hercegovine ter Srbije. V RS je bilo konec leta 2008 registriranih 312 priseljenih državljanov Združenega kraljestva (Angležev).¹⁹ S podrobnejšimi

¹⁹ V nalogi uporabljamo pojem Angleži v širšem smislu, ki se nanaša na vse državljane Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske.

analizami strukture tujcev v RS se ne bomo ukvarjali, saj bi za to potrebovali veliko več časa in poznavanje problema.

Kot smo že omenili, smo imeli kar nekaj težav pri zbiranju podatkov o številu Angležev v Prekmurju in na območju RS. Na Upravni enoti v Murski Soboti so nam pojasnili, da bi pridobitev teh podatkov sicer bila možna, vendar bi bilo delo dolgotrajno, saj bi morali fizično pregledati vse listine, ki se nanašajo na izdajo potrdila za bivanje.

Za pomoč smo zaprosili Ministrstvo za notranje zadeve (v nadaljevanju MNZ), ki vodi evidenco o tujcih v RS. Tudi na MNZ so nam pojasnili, da je ugotavljanje dejanskega števila tujcev na območju RS precej težavno. Državljanji članic EU v RS niso vodeni po državljanstvu, ampak jih obravnavajo kot enakopravne člane EU, kar med drugim določa zakonodaja EU. Pojasnili so nam, da bi bilo podatke po posameznem državljanstvu tujcev v RS možno pridobiti iz celotne baze, vendar ta postopek zahteva veliko časa. Posredovali so nam podatke, da je bilo v RS na dan 17. 5. 2010 492 državljanov Združenega kraljestva (Angležev) z veljavnim dovoljenjem za prebivanje na celotnem območju RS. Od tega ima 70 oseb prijavljeno stalno prebivališče. Želeli smo primerjati število Angležev po upravnih enotah, a so nam odgovorili, da to ni mogoče.

Odprtost nepremičninskega trga za ostale članice EU je vplivala na večje število tujcev v RS. Pred tem je bil nakup nepremičnine v Sloveniji težje izvedljiv, saj je bilo potrebno veliko več truda in formalnih procesov. Na Geodetski upravi v Murski Soboti so nam pojasnili, da so državljani EU že dobro leto pred vstopom Slovenije v EU, na podlagi upravne odločbe o vzajemnosti, lahko kupili nepremičnino. Tujec, ki je želel kupiti v Sloveniji nepremičnino, je podal prošnjo za nakup in če je bil nakup slovenskega državljana v matični državi tujca možen, je bil nakup nepremičnine v RS omogočen. Od vstopa Slovenije v EU je trgovanje z nepremičninami postalo veliko lažje, dostopnejše in bolj množično. Zanimanje za nepremičnine s strani tujcev v RS se je kljub predhodni odločbi o vzajemnosti precej povečalo šele po polnopravnem članstvu Slovenije v EU. Za državljane EU veljajo pri nakupu nepremičnine v Sloveniji enaki pogoji kot za državljane RS.

Vključevanje v EU zastavlja mnoga politična, gospodarska, kulturna in druga vprašanja. Gre za prosto gibanje ljudi po celotni skupnosti, možnost zaposlitve in že prej omenjenega prostega nakupa nepremičnin. Posledično se je v Sloveniji število kupljenih nepremičnin s

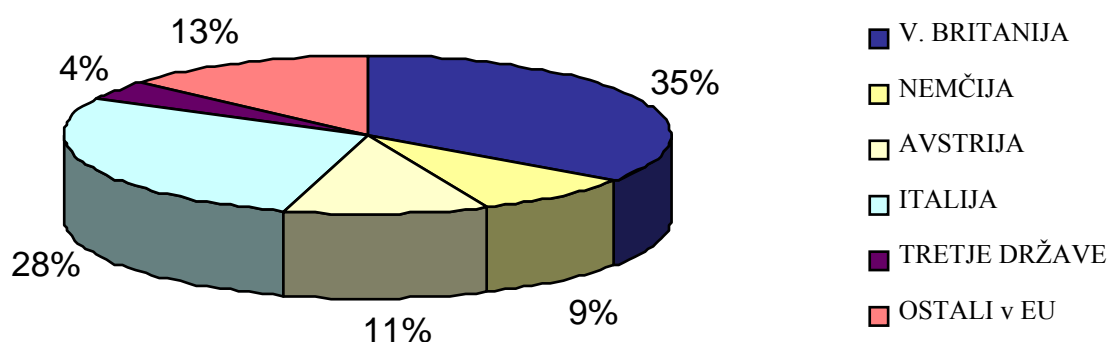
strani tujcev močno povečalo. Ker je prihod Angležev v Prekmurje v neposredni povezavi z nakupom nepremičnin, bomo v analizo vključili število kupljenih nepremičnin s strani tujcev na območju RS po državi državljanstva. Podatke zbira in vodi Davčna uprava Republike Slovenije (v nadaljevanju DURS), ki državljane EU obravnava po davčnih številkah, ki se za razliko od matičnih števil (EMŠO) med sabo razlikujejo po državi izvora.

Že v prvih mesecih po vstopu Slovenije v EU so zabeležili porast kupljenih nepremičnin s strani tujcev. V dobrem letu po priključitvi Slovenije v EU so tujci v Sloveniji kupili skupaj 772 nepremičnin. Največ nakupov so zabeležili na koprskem davčnem uradu (177 nakupov). Obali sledita Davčni urad Murska Sobota (157 nakupov) in Davčni urad Kranj (111 tujcev). Najmanj zanimanja v tem obdobju so zabeležili na področju Kočevja, Velenja, Postojne in Hrastnika. Med tujci, ki so kupili nepremičnine do konca novembra 2005, največji delež predstavljajo Angleži, sledijo jim Avstrijci, Nemci in Italijani. (Kužet 2005)

V nadaljevanju bomo primerjali število tujih nakupov v obdobju od 1. 5. 2004 do 30. 4. 2010. Po podatkih DURS-a so tujci v Sloveniji v tem obdobju kupili skupaj 3.386 nepremičnin. Iz Tabele 5.1 je razvidno, da so Angleži opravili dobro tretjino (1187) vseh nakupov nepremičnin. Sledijo jim Italija z 28% (950), Avstrija z 11% (365) in Nemčija z 9% (291) vseh kupljenih nepremičnin. Število kupljenih nepremičnin v ostalih posameznih članicah EU ne presega 50, izjema je le Irska, zabeleženih je bilo 97 nakupov nepremičnin. Zanimiv je tudi podatek o državljanih tretjih držav, ki so v istem obdobju skupaj kupili 139 (4%) vseh nepremičnin. Med njimi največji delež predstavljajo državljani ZDA.

Ob vprašanju, zakaj so slovenske nepremičnine postale tako zanimive za tujce, je treba upoštevati različne faktorje, od katerih je odvisna cena nepremičnin. Poleg blagostanja države je ključni dejavnik lokacija. To lahko potrdimo glede na največje povpraševanje na Obali in v Prekmurju. Obe pokrajini ponujata priložnost za oddih in imata veliko naravnega bogastva. Razlikujeta se po cenah nepremičnin, ki so v Prekmurju precej nižje kot na obali. Za Slovenijo je imelo vse večje povpraševanje po nepremičninah s strani tujcev velik potencial v smislu donosnih naložb. Tujci so veliko zanimanja pokazali za stare in propadajoče hiše, ki so jih preuredili v primerne za bivanje. V naslednjem poglavju bomo s pogovori z Angleži skušali ugotoviti, kateri dejavniki so vplivali na nakup nepremičnin v Prekmurju.

Tabela 5.1.: Delež kupljenih nepremičnin v RS s strani tujcev po državi državljanstva v obdobju od 1. 5. 2004 do 30. 4. 2010

Vir: Kranjec, povzeto po DURS 2010

Od 1. 5. 2004 lahko v Sloveniji govorimo o novem trgu, ki je predvsem posledica vstopa RS v EU. Gre za t.i. trg starih in razpadajočih kmetij in stavb na podeželju. Tujci iz drugih držav članic EU so pokazali veliko zanimanja za opuščene in stare hiše, ki so jih posebej na začetku kupovali po pretežno nizkih cenah. Ceno teh hiš je zbijalo vse nižje povpraševanje Slovencev po zapuščenih in propadajočih objektih. Za domačine tak nakup ni bil perspektiven, saj je v obnovo stare hiše potrebno veliko finančno vložiti. Z vse večjim povpraševanjem tujcev po tovrstnih nepremičninah so cene začele počasi naraščati. Posledica višjih cen na trgu je čedalje manjše povpraševanje. Kako je to vplivalo na povpraševanje Angležev v Prekmurju bomo podrobneje pogledali v naslednjem poglavju.

Velik vpliv na povpraševanje po nepremičninah ima tudi gospodarsko stanje države. Tuje povpraševanje po nepremičninah je v Sloveniji začelo upadati leta 2007, kar je nedvomno povezano s svetovnim finančnim sistemom in gospodarsko krizo, ki je močno posegla tudi na nepremičninski trg. V nadaljevanju bomo ugotovili ključne vzroke manjšega povpraševanja Angležev po nepremičninah v Prekmurju.

6 ANGLEŽI V PREKMURJU

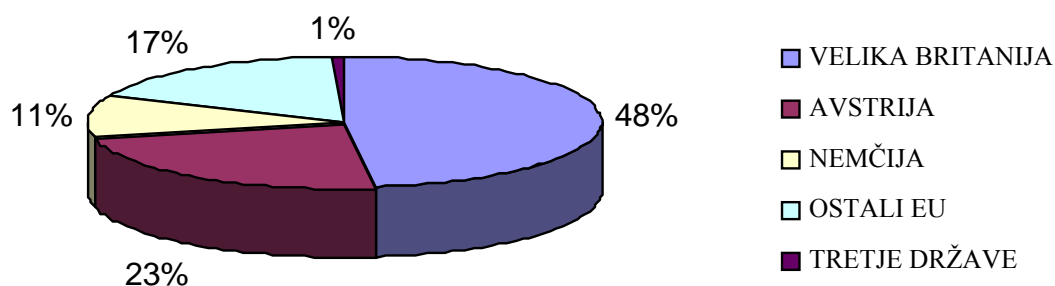
Prekmurje je že v prvem letu po pridružitvi Slovenije v EU postalo eno izmed najzanimivejših območij v RS, kjer so tujci začeli kupovati nepremičnine. Veliko zanimanje za podeželje in zanimanje za stare hiše je v Prekmurju bilo nekaj novega in neobičajnega. Lahko celo rečemo, da se je po številnih dolgotrajnih in v večini primerov neuspešnih prodajah starih in propadajočih hiš v Prekmurju povpraševanje po tovrstnih nepremičninah s prihodom tujcev, še posebej Angležev, sploh začelo. Čeprav Prekmurje meji na Avstrijo in Madžarsko in so domačini na nek način vajeni tujcev, pa so Angleži v Prekmurju vzbudili veliko zanimanja s strani domačinov. Kljub veselju, da se je zanimanje za skoraj pozabljeno pokrajino precej povečalo, so Angleži v nekaterih prebudili precej dvomov o tem, kaj jih je prineslo v »zaostalo« pokrajino in kako bo to vplivalo na Prekmurje. Potrebno je razlikovati med tistimi, ki prihajajo občasno in tistimi, ki so se v Prekmurje preselili. Na podlagi empirično zbranih podatkov bomo v nadaljevanju skušali pojasniti kaj je vplivalo na tako množičen prihod Angležev v Prekmurje, koliko jih na tem območju živi in kaj pomeni njihov prihod za domačine in pokrajino.

Že v prvih mesecih leta 2004 so na Davčni upravi Murska Sobota zabeležili izrazito povečano število kupljenih nepremičnin s strani Angležev. Za tako majhno in dokaj zaprto območje je bil ta pojav v očeh domačinov precej »vprašljiv«. Bili so nezaupljivi in hkrati presenečeni, da se Angleži tako intenzivno zanimajo za Prekmurje, v največji meri za Goričko. Nekateri so prihod Angležev takoj povezali s preprodajo nepremičnin, saj so se zavedali, da so cene v Prekmurju, še posebno na Goričkem, relativno nizke in da pokrajina velja za eno izmed najslabše razvitih v Sloveniji. Velik vpliv na ljudi so imeli tudi mediji, ki so objavili kar nekaj prispevkov na temo Angleži v Prekmurju. Opozarjali so na nastanek »Britanske kolonije«, pisali in govorili so celo o nastajajoči »mali Angliji« v Prekmurju. Poleg medijev so tudi nekateri domačini opozarjali pred množično razprodajo Prekmurja tujcem. Kljub etnični, kulturni in verski pestrosti pokrajine, so Angleži na nek način predstavljali nevarnost, saj so izkazovali nepričakovani interes za pokrajino in so množično kupovali hiše in zemljo, ki je še nedavno bila last skromnega prekmurskega človeka.

Kot vidimo, je prihod Angležev v Prekmurje v neposredni povezavi z nakupom nepremičnine, zato bomo njihov prihod obravnavali v povezavi s številom kupljenih nepremičnin s strani tujcev v Pomurju.²⁰

V obdobju od 1. 5. 2004 do 30. 4. 2010 so tujci na območju Pomurja kupili skupaj 638 nepremičnin. Skoraj polovico (48%) vseh nepremičnin, natančneje 306, so kupili Angleži. Dobro polovico manj (23%) so kupili Avstrijci, dobro desetino vseh nakupov pa so opravili Nemci (11%). Ostale članice EU so v Pomurju skupaj kupile 111 (17%) nepremičnin. Najmanj nakupov so opravile države tretjega sveta, ki so skupaj kupile 6 nepremičnin v celotnem obdobju. (glej Tabela 6.1) Na nepremičninski agenciji Halo dom v Murski Soboti pojasnjujejo nakupe tretjih držav z vračanjem potomcev Slovencev, ki so emigrirali v ZDA, Kanado in Avstralijo.

Tabela 6.1: Delež kupljenih nepremičnin s strani tujcev v Pomurju po državi državljanstva v obdobju od 1. 5. 2004 do 30. 4. 2010

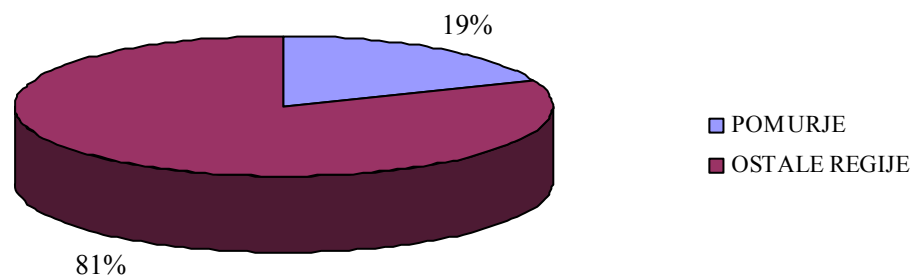

Vir: Kranjec, povzeto po podatkih Davčne uprave Murska Sobota 2010

²⁰ Pomurje zavzema celotno področje Davčne uprave Murska Sobota, ki ima poleg matične izpostave še davčne izpostave Lendava, Gornja Radgona in Ljutomer. Za naše področje bi bilo smiselno izvzeti podatke davčne izpostave Murska Sobota in Lendava, a podatkov ni bilo mogoče locirati zgolj na Prekmurje. Zato bomo v nadaljevanju za analizo podatkov uporabili razpoložljive podatke, ki se nanašajo na Pomurje.

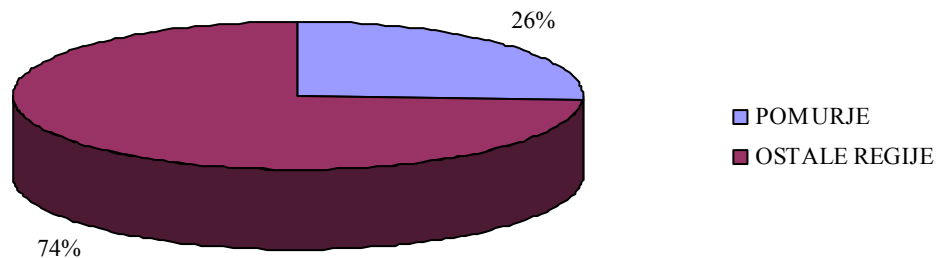
V obdobju od 1. 5. 2004 do 30. 4. 2010 so tujci v Pomurju skupaj kupili 638 nepremičnin, kar pomeni, da so opravili 19% vseh nakupov nepremičnin v Sloveniji s strani tujcev. (glej Tabela 6.2) Kot smo videli v Tabeli 6.1 so Angleži v Sloveniji kupili dobro tretjino vseh nepremičnin s strani tujcev. Od tega so samo v Pomurju kupili 306 nepremičnin, kar predstavlja slabo tretjino (26%) vseh nakupov s strani Angležev na celotnem območju RS. (glej Tabela 6.3) Smiselno bi bilo pogledati, kako so nakupi Angležev porazdeljeni po Davčnih upravah, a žal podatki o tem niso razpoložljivi in jih je težko pridobiti. Kljub temu lahko trdimo, da so Angleži Prekmurju namenili veliko pozornosti. Na Davčni upravi Murska Sobota so nam pojasnili, da so podatki o kupljenih nepremičninah zbrani za celotno Pomurje, a je velika večina angleških nakupov bila opravljena na območju Goriškega.

Tabela 6.2: Delež nakupov nepremičnin tujcev v Pomurju v primerjavi z vsemi nakupi tujcev v Sloveniji v obdobju od 1. 5. 2004 do 30. 4. 2010

Vir: Kranjec, povzeto po DURS 2010 in po podatkih Davčne uprave Murska Sobota 2010

Tabela 6.3: Delež nakupov nepremičnin Angležev v Pomurju v primerjavi z vsemi nakupi Angležev v RS v obdobju od 1. 5. 2004 do 30. 4. 2010

Vir: Kranjec, povzeto po DURS 2010 in po podatkih Davčne uprave Murska Sobota 2010

Kot je razvidno gre za zanimiv fenomen priseljevanja Angležev v Prekmurje, ki ga neposredno povezujemo z nakupom nepremičnin in ga bomo skušali podrobneje pojasniti na podlagi sekundarnih virov²¹ in s pomočjo podatkov zbranih s polstrukturiranimi globinskimi intervjuji.²²

Polstrukturirani globinski intervju se uporablja, kadar želimo o določenem pojavu zbrati dodatne informacije in priti do dodatnih spoznanj. Za razliko od strukturiranega intervjuja, polstrukturirani intervju ni primeren za preverjanje tez. Večina vprašanj je vnaprej določenih, a je kljub temu pri vsakem vprašanju prostor za podrobnejši odgovor ali misel. Tudi izpraševalec ima možnost postavljati dodatna vprašanja, ki se odpirajo skozi pogovor. Globinski intervju je v svoji osnovi nestrukturirani intervju in lahko traja od 30 minut do 1 ure ali več. Izpraševalec mora biti pozoren na to, da se drži osnovnih tem ter da usmerja in vodi intervju, saj gre za pogovor, ki lahko prinese napačne informacije. Pomemben faktor pri globinskem intervjuju je sproščenost udeleženca. (Wilkinson in Birmingham 2003, 45) Intervjuji z Angleži so trajali v povprečju 2 uri, zato v prilogah navajamo samo povzetke. Vsi

²¹ Sekundarni viri so tisti, ki jih je zbral nekdo drug in že obstajajo.

²² Opredelili smo samo ključne značilnosti polstrukturiranega globinskega intervjuja, več o tem in drugih metodah si lahko preberete v knjigi *Using Research Instruments*, Wilkinson in Birmingham 2003.

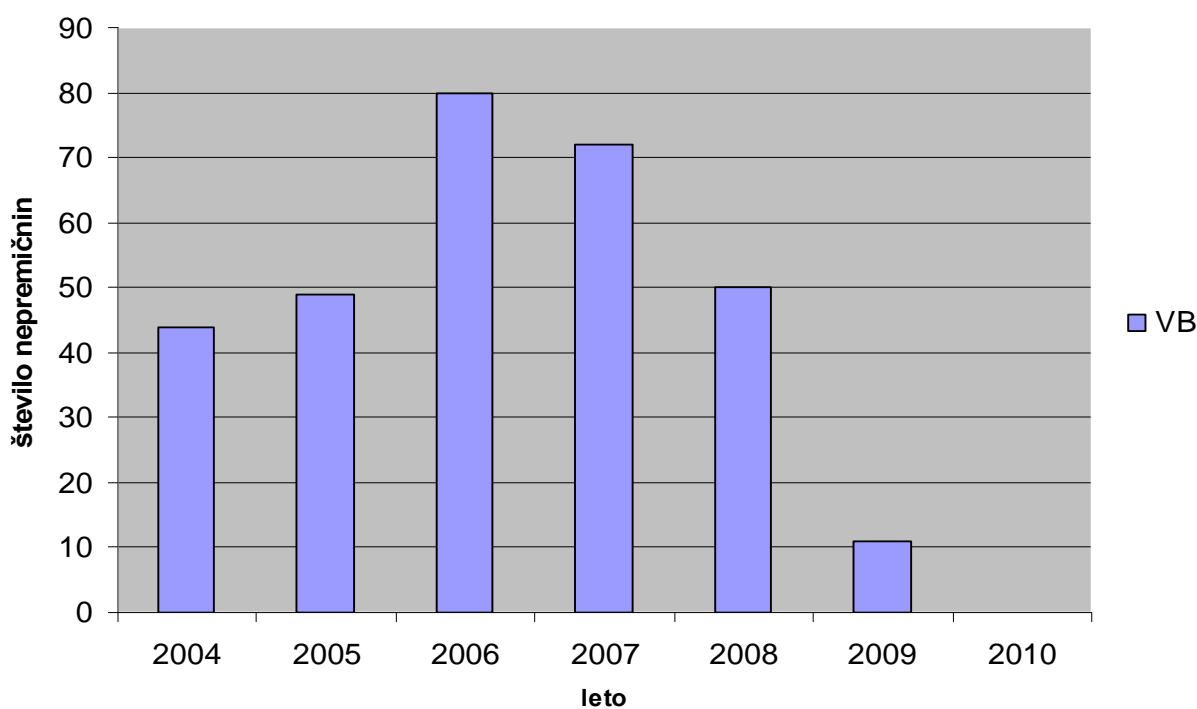
intervjuji (tudi z domačini), razen enega, so bili izvedeni na domovih udeležencev. V nekaterih primerih na željo sodelujočih navajamo samo kratice imen.

Pogovarjali smo se z Angleži, ki v Prekmurju živijo in z Angležem, ki je živel v Prekmurju, a je že prodal svojo hišo in razmišlja o vrnitvi v Anglijo. Vsi naši sogovorniki, razen družine iz Murske Sobote, so Slovenijo spoznali preko interneta. Pravijo, da so angleške nepremičninske agencije že v letu 2004 na svojih spletnih straneh oglaševale kar nekaj slovenskih nepremičnin. Angleži so se s pomočjo interneta dodatno informirali o Sloveniji, njenih naravnih lepotah in o načinu življenja. Ker jim življenje v urbanih predelih Anglije ni predstavljalo zadovoljstva in so se počutili vedno bolj odtujene, so iskali kraje, kjer bi lahko živeli bolj kvalitetno in umirjeno življenje. Med dejavnike odbijanja (teorija »push-pull«) so uvrstili visoko stopnjo urbanizacije, veliko število avtomobilov, umazan zrak, visoko stopnjo kriminalitete in slabe ekonomske razmere v Angliji. Izpostavili so tudi veliko število pribežnikov, ki vnašajo svojo kulturo in način življenja v Anglijo in s tem pospešujejo odtujenost in nezadovoljstvo med Angleži. Angleži se vedno bolj zanimajo za podeželje in miren način življenja, ki jim ga Prekmurje s svojimi prvinami vsekakor ponuja. Tudi nepremičninske agencije na svojih spletnih straneh v ospredje ponudbe v Sloveniji postavljajo prednosti slovenskega podeželja. Na vprašanje, zakaj Slovenija, odgovarjajo, da je to prelepa dežela, kjer lahko v miru spiješ kavo in se lahko hitro umakneš na podeželje, čeprav živiš v mestu. Pomemben poudarek dajejo tudi geografski legi in ugodnim podnebnim razmeram. Slovenija leži v osrčju Evrope in ima dobre povezave s Srednjo Evropo. Slovenijo vidijo kot Anglijo pred tridesetimi leti. Poudarjajo nizko stopnjo urbanizacije in preprosto podeželsko življenje v Sloveniji. Zanimalo nas je, zakaj je ravno Prekmurje, ki velja za eno izmed najslabše razvitih regij v Sloveniji, za Angleže postalo tako zanimivo. Angleži, s katerimi smo opravili intervjuje so nam pojasnili, da so se zanimali tudi za ostale dele Slovenije, a so ravno v Prekmurju našli to kar so iskali. Mir, narava in preprosto življenje jim predstavljajo zadovoljstvo in užitek. Prekmurje doživljajo kot popolni kraj za oddih in kvalitetno preživljanje prostega časa. Velik vpliv na tako množičen приход Angležev v Slovenijo je imela tudi objava angleškega televizijskega kanala Chanell 5, ki je v začetku leta 2005 objavil lestvico najbolj zanimivih destinacij za nakup nepremičnin, na kateri se je Slovenija znašla na četrtem mestu. Angležem so najbolj zanimive stare in majhne hiše na mirnih lokacijah. Izpostavili so tudi nizke cene nepremičnin in preprosto slovensko zakonodajo, ki omogoča nakup nepremičnin brez večjih zapletov. Lastništvo lahko urediš v nekaj dneh, brez posebnih formalnosti, ki so značilne za nekatere druge države, kjer nakup lahko traja tudi po več

mesecev. Angleži, s katerimi smo opravili intervjuje, pri nakupu nepremičnin niso imeli nobenih težav. Vse formalnosti so bile urejene v nekaj dneh.

Glede na to, da je prihod Angležev v Prekmurje močno odmeval predvsem v letu 2005, pa je iz Tabele 6.4 razvidno, da je bilo največ nepremičnin s strani Angležev v Pomurju kupljenih v letu 2007 in 2008. V letu 2009 je število kupljenih nepremičnin s strani Angležev v Pomurju močno upadlo, v letu 2010 (do 31. 5.) pa niso zabeležili nobenega nakupa.

Tabela 6.4: Število kupljenih nepremičnin s strani Angležev v Pomurju po letih

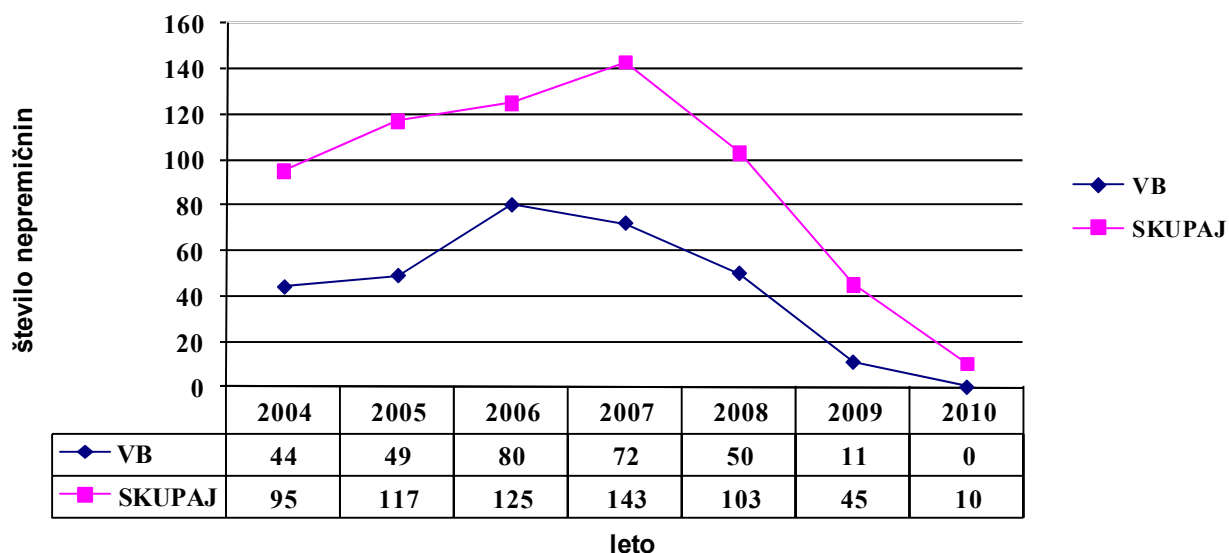

Vir: Kranjec, povzeto po podatkih Davčne uprave Murska Sobota 2010

V Tabeli 6.5 vidimo, da trend upadanja nakupa nepremičnin tujcev v Pomurju ni značilen samo za Angleže. Res je, da je pri Angležih zaznati izrazit upad, saj so kupili veliko število nepremičnin. Kljub temu pa na podlagi podatkov Davčne uprave Murska Sobota lahko trdimo, da gre za splošni trend upadanja, ki je pri ostalih državah sicer manj izrazit. Pri tem je potrebno upoštevati, da je tudi domače povpraševanje vedno manjše. Na nepremičninskih agencijah pravijo, da je v Prekmurju povpraševanje po nepremičninah trenutno ustavljeno. To pojasnjujemo z vsaj dvema dejavnikoma. Na nepremičninski agenciji Halo dom so nam

pojasnili, da je upadanje povpraševanja po nepremičninah v Prekmurju povezano s svetovno gospodarsko in finančno krizo. Nekaj vpliva je imelo tudi zvišanje cen nepremičnin. Potrebno je upoštevati, da gre pri kupljenih nepremičninah s strani tujcev v Prekmurju v veliki večini primerov za stare in propadajoče hiše, ki so predvsem v obdobju od leta 2004 do 2006 imele precej nizko tržno vrednost. Kot smo že omenili, je bilo pred vstopom Slovenije v EU povpraševanje po takih hišah zelo majhno. To je tudi razlog, da so se stare hiše na začetku prodajale po precej nizkih cenah. Vse večje povpraševanje tujcev je vplivalo na dvig cen in tako so tudi v Prekmurju stare in propadajoče hiše dobile višjo vrednost. Kot smo ugotovili, je močan upad povpraševanja zaznati v letu 2009. Manjše povpraševanje je vsekakor razlog za znižanje cen, vendar so se po besedah J. M., direktorice nepremičninske agencije Halo Dom, cene starih hiš v Prekmurju uspele obdržati. Večji vpliv na znižanje cen nepremičnin so zabeležili v ostalih delih Slovenije. Na nepremičninski agenciji Tikida so nam pojasnili, da je eden od razlogov obdržanja cen nepremičnin v Prekmurju relativno nizka cena nepremičnin v primerjavi z ostalo Slovenijo.

Tabela 6.5: Primerjava kupljenih nepremičnin s strani Angležev v Pomurju v primerjavi z vsemi nakupi tujcev v Pomurju po letih

Vir: Kranjec, povzeto po podatkih Davčne uprave Murska Sobota 2010

Želeli smo analizirati gibanje povprečne cene starih hiš v Prekmurju, a so nam na obeh nepremičninskih agencijah pojasnili, da je povprečno ceno starih hiš skoraj nemogoče

določiti, saj je cena odvisna od več dejavnikov. Potrebno je upoštevati tudi, da gre za relativno novo področje na nepremičninskem trgu v Prekmurju. Povprečno vrednost m² se določa za stanovanja, nihanje cene stanovanj pa praviloma ne vpliva na vrednost hiš na podeželju. Cena starih hiš je poleg lokacije odvisna od starosti in velikosti hiše, velikosti in namembnosti zemljišča in od tega, v kakšnem stanju je hiša in okolica.

J. M. pravi, da je bilo nekaj starih hiš v Prekmurju na začetku (2004 in 2005) resnično prodanih pod ceno. Anglež D. S., ki je bil prvi pri preprodaji starih hiš Angležem v Prekmurju, je kupoval hiše po zelo nizkih cenah. Nekatere od njih je obnovil in jih prodal Angležem po precej višjih cenah kot so bile dejansko vredne. To je bilo slabo za nepremičninske agencije, ki so na ta način izgubile veliko poslov. J. M. opozarja, da večina hiš ni bila kupljenih tako poceni kot so poročali mediji in da o razprodaji Prekmurja ne moremo govoriti. Na takšno mnenje so vplivali predvsem nakupi D. S., ki je kupoval v večini primerov od starejših ljudi na Goričkem, ki niso poznali razmer na trgu in so od veselja, da se končno nekdo zanima za stare in propadajoče hiše, prodajali po izjemno nizkih cenah. Tudi na Oddelku za tujce na Upravni enoti Murska Sobota se strinjajo s tem, da je nepoznavanje razmer in naivnost starejših ljudi vplivala na prodajo po zelo nizkih cenah. Potrebno je upoštevati, da so se Angleži v večini primerov zanimali za zelo stare hiše, ki so bile v slabem stanju in bi jih marsikdo raje podrl kot obnovil. Kljub temu so jih Angleži z veliko ljubeznijo do tradicionalnih oblik graditeljstva in s spoštovanjem do starih materialov obnovili v starem stilu. J. M. pravi, da so se cene starih hiš Angležem zdele smešno nizke, saj bi za ta denar v Angliji lahko kupili kvečjemu garažo, v Prekmurju pa so za ta denar dobili hišo vključno z zemljiščem. Tudi tisti, ki so prodali nepremičnine Angležem, pravijo, da cene glede na slovenske razmere niso bile tako nizke. Pravijo, da so se tudi nekateri domačini zanimali za hiše, a zanje niso bili pripravljeni plačati toliko kot Angleži. To je bil razlog, da so jih raje prodali Angležem, kot domačinom. Domačini, ki so prodali hiše D. S. so hitro ugotovili, da jih je ta prodal Angležem po precej višjih cenah. Po neuradnih podatkih naj bi v nekaterih primerih bila cena višja za 50%. Tudi Angleži, ki so kupili od D. S. so kmalu po nakupu ugotovili, da je pri preprodaji šlo za velik dobiček. Na podlagi tega lahko rečemo, da Angleži, razen D. S. niso kupovali tako poceni kot je bilo objavljeno v medijih.

Angleži so se odločili za življenje v Prekmurju predvsem zaradi idilične pokrajine in sorazmerno nizkih cen nepremičnin v primerjavi s cenami v ostalih delih Slovenije. Večina Angležev, ki so kupili hiše v Prekmurju, ima počitniške hiše na podeželju, kamor prihajajo v

povprečju dva do tri krat na leto. Po nekaterih podatkih nekateri prihajajo bolj pogosto, celo enkrat mesečno. Večina jih prihaja z letalom, nekateri tudi z avtomobilom. Prekmurje ima tudi v tem pogledu idealno lego, saj je v neposredni bližini letališč. Največ Angležev se poslužuje letališča v Gradcu, ki je najbližje (cca. 1 ura vožnje). Nekaj Angležev je kupilo hiše z namenom, da bodo v Prekmurju živeli. Kot smo že omenili, je ugotavljanje števila Angležev v Sloveniji precej težavno, saj nakup nepremičnine ne pogojuje urejanja prebivališča. Na MNZ so nam pojasnili, da tisti, ki prihajajo občasno, nimajo urejenega potrdila za prebivanje, zato dejanskega števila teh Angležev ni mogoče ugotoviti. S predpostavko, da imajo Angleži, ki v Prekmurju živijo, urejeno dovoljenje za prebivanje, po podatkih MNZ (na dan 17. 5.) v Prekmurju živi 37 Angležev, od tega 25 Angležev na območju Upravne enote Murska Sobota in 12 Angležev na območju Upravne enote Lendava. Vsi imajo prijavljeno začasno prebivališče. Zanimalo nas je tudi, koliko je Angležev, ki imajo prijavljeno stalno prebivališče. Odgovorili so nam, da v Upravni enoti Lendava noben Anglež nima prijavljenega stalnega prebivališča, v Upravni enoti Murska Sobota pa gre za manj kot pet Angležev. Pojasnili so nam, da gre za zanemarljivo majhno število in da takih primerov ne obravnavajo po dejanskem številu. Zaradi tega smo se oprli na razpoložljive podatke in na podlagi tega ugotovili število Angležev, ki v Prekmurju živijo. Po besedah naših sogovornikov bo v letošnjem letu v poletnih mesecih minilo pet let, odkar so prišli v Prekmurje, tako da bodo lahko prijaviili stalno prebivališče v RS in zaprosili za slovensko državljanstvo.

Kot smo videli v Tabeli 6.4 in 6.5 je število nakupov nepremičnin s strani Angležev v zadnjih dveh letih močno upadlo. Na vse manjše povpraševanje je po besedah naših sogovornikov poleg gospodarske krize vplivalo tudi razmerje med angleškim funtom (GBP) in eurom (EUR). Vrednost GBP je glede na EUR v zadnjih petih letih padla za približno 20%. Kot je razvidno iz Tabele 6.6 je razmerje med GBP in EUR v začetku leta 2009 bilo skoraj 1:1. Predvsem za tiste, ki ne prejema dohodkov v eurih, to pomeni, da v primerjavi s prejšnjimi leti dobijo precej manj. To je tudi eden od razlogov, da je življenje za Angleže v Sloveniji postalo precej dražje kot je bilo na začetku. Obe angleški družini sta v letu 2009 razmišljali o prodaji hiše v Prekmurju in o vrnitvi v Anglijo. Poleg nekaterih težav, ki jih bomo navedli v nadaljevanju, je na njihovo razmišljanje o vrnitvi vplival sunkovit padec vrednosti GBP v začetku leta 2009. Vidimo, da je število angleških nakupov nepremičnin v Prekmurju naraščalo do leta 2007. Glede na to lahko trdimo, da je upadanje povpraševanja Angležev po

nepremičninah v Prekmurju povezano tudi s padcem vrednosti GBP, ki je tako kot nakup nepremičnin Angležev v Prekmurju začela upadati leta 2008.

Tabela 6.6: Gibanje vrednosti GBP glede na EURO od leta 2005 do 2010

Vir: <http://www.trustnet.com/Currencies/CurrencyHistory.aspx?SourceT=GBPEUR>, 2010

Po nekaterih podatkih naj bi kar nekaj Angležev v Prekmurju prodalo svoje hiše. Na Davčni upravi v Murski Soboti smo želeli preveriti, v kolikšni meri to drži, a so nam pojasnili, da podatkov o prodanih nepremičninah s strani tujcev ne vodijo. Angleži, s katerimi smo opravili intervjuje, so sicer slišali, da naj bi se to dogajalo, a sami poznajo le dva do tri takšne primere. Chris P. živi z ženo v Prekmurju že šest let. Skrbi za hiše in okolico, ki jih imajo v lasti Angleži, ki tu ne živijo. Glede na to, da pozna veliko Angležev, ki imajo počitniške hiše, pravi, da je bolj kot prodaja prisotno to, da nekateri ne prihajajo več tako pogosto kot prej. Nekateri niso prišli v Prekmurje že leto ali dve. Razlog za to pa je po njegovem mnenju svetovna kriza in padec vrednosti GBP. Pojasnjuje, da bi bila prodaja v času krize nesmiselna, saj hiše ne moreš prodati po dejanski ceni in tako za obnovljene hiše ne bi dobili niti toliko kot so vanje vložili. Pri tem je potrebno upoštevati še padec vrednosti GBP, kar za Angleže pomeni, da je trenutna vrednost hiš glede na prodajno ceno v EUR-ih nižja za približno 20%.

Obe angleški družini sta poleg finančne krize kot glavni razlog za vrnitev v Anglijo izpostavili problem zaposlovanja in jezika. Vsi naši sogovorniki so izpostavili težave z jezikom. Slovenščina se jim zdi težka. Pravijo, da malo domačinov, posebno starejših, govori angleško. Opazili so, da je več tistih, ki govorijo nemško. Slovenski jezik dobro obvladajo

otroci, ki obiskujejo slovenske šole. V Prekmurju je težava tudi prekmursko narečje, ki se zelo razlikuje od slovenščine. Nekateri Angleži pravijo, da sta v Prekmurju v bistvu dva jezika. L. S. je prepričana, da bi se v Prekmurju lahko zaposlila, če bi znala slovensko. Težave z zaposlitvijo imajo tudi ostali Angleži. L. S. nam je povedala, da pozna angleško družino, ki živi v Lendavi in se je ženi uspelo zaposliti na srednji šoli v Ljutomeru, kjer poučuje angleški jezik. To pa je hkrati tudi edini znani primer zaposlitve Angležev v Prekmurju (z izjemo samozaposlitve). Nekateri Angleži so se imeli namen ukvarjati s turizmom in pomagati pri obnovi hiš, a jim zakonodaja tega ne dovoljuje, ker nimajo ustreznih dovoljenj za opravljanje dejavnosti. L. S. ne razume, da so dejansko želeli pomagati regiji in vključiti lokalno prebivalstvo v svojo dejavnost in jim zakonodaja tega ne dopušča. Zdaj so se nekako sprijaznili s tem in mož se je samozaposlil. Na problem v zvezi z opravljanjem dejavnosti in zaposlitvijo nas je opozoril tudi S. F. iz Vučje Gomile, ki je imel v Termah 3000 trgovino s pripomočki za starejše, a je bilo povpraševanje premajhno za pozitivno poslovanje. V primerjavi z Anglijo se mu zdi Slovenija, še posebej Prekmurje, neperspektivno za razvijanje poslov. Ljudje v Angliji si upajo tvegati in so odprti za nove stvari, medtem ko Prekmurje vidi kot regijo, ki ne zna izkoristiti potencialov in kjer si ljudje ne upajo tvegati v smislu poslovnih naložb. Chris P. ima v Vučji Gomili, kjer živi, dva apartmaja, ki ju oddaja angleškim in ostalim gostom. Ima registrirano dejavnost, vendar pravi, da povpraševanja v zadnjem času sploh ni. Nekateri Angleži, ki ne živijo v Prekmurju, svoje hiše oddajajo v počitniške namene. V večini primerov prijateljem in sorodnikom, ki ne prihajajo pogosto.

Ključni razlog obeh angleških družin za prihod v Prekmurje je bila potreba po varnosti in mirnem podeželskem načinu življenju, predvsem za dobrobit otrok. To pa je hkrati tudi razlog, da so se kljub razmišljanju o vrnitvi v Anglijo odločili, da ostanejo v Prekmurju. Zavedajo se, da je kriza v Angliji še bolj izrazita in da otrokom v Angliji ne morejo omogočiti tako sproščenega in varnega življenja kot ga imajo v Prekmurju. Tudi ostali naši sogovorniki, razen Jerry-ja L., ki je že prodal hišo iz družinskih razlogov, se v prihodnosti vidijo v Prekmurju. Zanimivo je, da sta obe družini v Angliji prodali svoji hiši. Pravijo, da so se za življenje v Prekmurju odločili zavestno in z željo po boljši prihodnosti, ki jo po njihovem mnenju Prekmurje s svojo »zaostalostjo« vsekakor ponuja. Visoka stopnja kriminalitete, posilstva in pedofilija sta poleg visoke stopnje urbaniziranosti bili za obe družini ključni razlog za odselitev. V Anglijo se ne vračajo pogosto, ponavadi zaradi družinskih obveznosti. Družina iz Murske Sobote je povedala, da letos načrtujejo prave angleške počitnice. Z otroci bodo v času šolskih počitnic obiskali sorodnike v Angliji.

Sylvija M., ki v Prekmurju živi že skoraj 5 let, je obdržala hišo v Angliji, vendar se tja ne vrača pogosto. Gre takrat, ko res more, saj ji življenje v Prekmurju predstavlja največje zadovoljstvo. Pravi, da ji Prekmurje nudi vse, kar potrebuje, mir, naravo, ugodno podnebje in prijazne ljudi. V Prekmurju se počuti 100% domače Tako pravi tudi Chris P., ki je prodal večjo hišo v Angliji in kupil manjšo, kamor se vrača občasno, predvsem zaradi gostinskih lokalov, ki jih ima v Angliji. Življenja v Prekmurju ne bi zamenjal za nič. Občutek ima, da čas v Prekmurju teče veliko počasneje kot v Angliji. Včasih se mu zdi, kot da tu nihče nič ne dela. Zanimivo je tudi, da razen na smučanje, ne hodi na dopust, saj pravi, da je njegov dopust na podeželju, kjer živi. Ne razume, zakaj domačini sploh hodijo na dopust, saj je Prekmurje še posebej v poletnih mesecih čudovito. V prihodnosti želi z ženo ostati v Prekmurju in obnoviti hiši, ki ju je kupil v Vučji Gomili. Pravi, da bo eno obnovil zase, za drugo še ne ve. O prodaji pa zaenkrat ne razmišlja. Naši sogovorniki so povedali, da jih nekaj krat letno obiščejo sorodniki in prijatelji iz Anglije, ki so zelo navdušeni nad pokrajino in ljudmi. Izpostavljajo, da je življenje v Angliji v primerjavi z življenjem v Prekmurju pravo nasprotje v vseh pogledih.

Angleži, ki živijo v Prekmurju, se počutijo dobro sprejete med domačini. Izpostavljajo prijaznost in gostoljubje ljudi, ki ju po njihovem mnenju ne najdeš drugod v Sloveniji. Prekmurje doživljajo kot specifično pokrajino, ki je v mnogih pogledih ločena od ostalih delov Slovenije. Opažajo velike razlike v gospodarskem in naravnem smislu. Ne razumejo, kako lahko nekateri ljudje v Prekmurju preživijo s tako nizkimi dohodki. Po drugi strani pa občudujejo skromnost in zadovoljstvo domačinov, ki je še posebej izrazita na podeželju. L. S. je bila pozitivno presenečena ob novici, da se je starejši par, ki živi v neposredni bližini njihovega doma v Murski Soboti, vpisal na tečaj angleščine, da bi se lažje sporazumevali. Pravi, da so jih tudi drugi sosede, tako v Murski Soboti kot v Fokovcih, zelo dobro sprejeli. L. S. se zaveda, da so prišli živeti v Prekmurje, kjer predstavljajo manjšino, in se kljub nekaterim težavam trudijo prilagajati življenju domačinov. Pravi, da je normalno, da se prilagodiš večini in ne izstopaš s svojim načinom življenja in da ti to lahko povzroča dodatne težave.

Angleži cenijo podeželski način življenja in pomoč domačinov pri obnovi hiš. Sylvija M. je pomoč in prijaznost sosedov v Stanjevcih izpostavila kot ključno kvaliteto podeželskega načina življenja. Pravi, da takega sodelovanja in solidarnosti med ljudmi v Angliji že dolgo ni več. Čeprav zna le nekaj slovenskih besed pravi, da ji to ne predstavlja večjih težav, saj se

kljub temu uspe sporazumeti z domačini. Če karkoli potrebuje, se vedno obrne nanje. Tudi ona se ne družijo pogosto z Angleži, ki živijo v Prekmurju. Pravi, da nima potrebe po tem in se raje družijo z domačini. Pred prihodom v Prekmurje niti ni vedela, da je tukaj toliko Angležev. Nekateri domačini so mnenja, da bi se Angleži, ki živijo v Prekmurju, naučili slovensko, če bi bili v to prisiljeni. Po njihovem mnenju se ne trudijo dovolj, saj veliko domačinov govori angleško. To velja predvsem za mesto in za mlajše generacije, medtem ko na podeželju, še posebej na Goričkem, starejši ljudje ne znajo angleško. Pri naših sogovornikih je bilo zaznati željo po znanju slovenskega jezika. Nekateri so celo obiskovali brezplačni tečaj slovenskega jezika, ki ga organizira država v okviru politike integracije tujcev, a se jim slovenščina zdi pretežka. L. S. ima namen opraviti tečaj slovenščine, saj je znanje slovenskega jezika nujno še posebej zaradi otrok, ki obiskujejo slovensko šolo. Njen mož se veliko družijo z domačini in se je naučil prekmursko, in sicer dovolj za osnovno komunikacijo z domačini. Angležem neznanje slovenskega jezika onemogoča sporazumevanje z domačini, še posebno s starejšimi. Angleži želijo sodelovati z domačini in se zavedajo, da bi bilo lažje, če bi se naučili slovensko. Tudi domačini, s katerimi smo opravili intervjuje, so izpostavili jezik kot največji problem pri sodelovanju z Angleži. Doživljajo jih kot prijetne in odprte ljudi in so prepričani, da bi se ti več družili z domačini, če bi znali slovensko. Tudi Angleži doživljajo domačine kot pozitivne in odprte ljudi, hkrati pa izpostavljajo tudi zaprtost in nedostopnost v smislu novih idej in napredka. Presenečeni so nad tem, da ima Prekmurje toliko naravnih in kulturnih danosti, ki jih ljudje ne znajo izkoristiti.

Naši sogovorniki s sosedi in lokalnim prebivalstvom niso imeli nobenih težav. Domačini, s katerimi smo se pogovarjali, pravijo, da so Angleži dobro sprejeti in na njihov prihod gledajo pozitivno. Na začetku tega poglavja smo omenili nekaj dvomov o množičnem zanimanju Angležev za Prekmurje. Adrijana K. nam je povedala, da so nekateri domačini, predvsem starejši, prihod Angležev v začetku povezovali z nastankom sekte. Bali so se tujega in se spraševali, kako bo to vplivalo na Prekmurje. Izkazalo se je, da je večina Angležev protestantske vere, ki je zelo razširjena tudi v Prekmurju in da je strah domačinov bil neutemeljen. Nekaj strahu pred razprodajo Prekmurja tujcem so povzročili tudi mediji, ki so opozarjali pred množično razprodajo in na nastanek »Britanske kolonije« na Goričkem. V začetku so opozarjali, da v Prekmurju kmalu ne bo več slovenskih kmetij, če se bo kupovanje nepremičnin nadaljevalo v takem tempu. O tem je slišal tudi Chris P., ki pravi, da so mediji o Angležih pisali slabe stvari in s tem slabo vplivali na domačine. Po drugi strani pa so mediji obetali pokrajini pravi turistični razcvet.

Večino hiš v Prekmurju so Angleži kupili na Goričkem, ki še posebej v severnejšem delu ponuja pravi podeželski utrip. Veliko dvomov je povzročil tudi D. S., prvi Anglež, ki v Prekmurju živi že približno 18 let. Mnogi ga povezujejo s tako množičnim prihodom Angležev v Prekmurje. Tudi on je govoril o nastanku »male Anglije« na Goričkem. Kot smo že omenili, je kupil veliko starih hiš in jih po mnogo višjih cenah preprodal svojim rojakom iz Anglije. Po neuradnih podatkih naj bi preprodal okrog dvesto hiš, večina od teh na Goričkem. O tem so pisali tudi v časopisih. Naivnost in nepoznavanje razmer sta prekmurskega človeka kaznovala, da so mnoge hiše v začetku bile prodane po zelo nizkih cenah. Zanimivo je, da Angleži, ki so prišli v Prekmurje pred prihodom, niso poznali D. S.. Naši sogovorniki so Slovenijo spoznali preko interneta in so šele s prihodom v Prekmurje, po priporočilih angleških nepremičninskih agencij spoznali D. S.. Zaupali so mu, saj je bil edini Anglež, ki je živel v Sloveniji že več kot 10 let in je dobro poznal slovenske razmere in zakonodajo. Nad početjem D. S. so razočarani tako Angleži kot domačini. Ni jim jasno, da ga niso ustavili že prej, saj v njegovih prodajah ni šlo za provizijo, ampak za precejšen zaslužek, ki ga niso bili deležni domačini. Pravijo, da prodaja prekmurske zemlje ne bi smela biti v nacionalnem interesu. Večina Angležev, ki živi v Prekmurju, se z D. S. ne družijo in z njim niso v dobrih odnosih. Nekateri so vložili kazenske ovadbe zaradi goljufij pri preprodaji. O njem niso želeli veliko govoriti, povedali pa so, da so za hiše, ki so jih kupili preko D. S. plačali veliko več kot so bile dejansko vredne.

Angleži, ki živijo v Prekmurju, se aktivno vključujejo v življenje. Otroci obiskujejo šole in vrtnice. Glede vključevanja otrok v osnovno šolo nam je družina iz Vučje Gomile povedala, da so imeli pri tem nekaj težav. Sin je najprej obiskoval osnovno šolo v Bogojini, kjer so mu posvetili premalo pozornosti in niso upoštevali tega, da govori angleško in potrebuje več pomoči pri učenju slovenskega jezika. S prepisom v osnovno šolo v Fokovcih so ta problem rešili, pojavil pa se je problem s sošolci, ki ga zafirkavajo zaradi angleškega naglasa. Hči, ki obiskuje peti razred, dobro govori slovensko, pri njej posebnih težav ne opažajo. Družina iz Murske Sobotice je pojasnila, da so bili pri vpisu otrok v vrtec v Murski Soboti zavrnjeni zaradi tega, ker so Angleži z utemeljitvijo, da imajo slovenski otroci prednost pri vpisu, čeprav so bili že vnaprej dogovorjeni za sprejem otrok v vrtec. L. S. pravi, da v Prekmurju velja prepričanje, da so Angleži bogati. To so občutili, ko so za neko storitev morali plačati skoraj trikrat več kot domačini. Tudi Chris P. je povedal, da so nekatere hiše bile prodane Angležem po precej višjih cenah kot bi veljale, če bi jih kupili domačini. Nekateri domačini so v Angležih videli priložnost za večji zaslužek.

Ugotovili smo, da se Angleži v Prekmurju med sabo poznajo, a se med sabo ne družijo veliko. Poudarili so, da je bilo druženje pogostejše v prvem letu, saj jim je bilo na začetku prihoda v Prekmurje vse novo in tuje. Zanimivo je, da so se zbirali v gostinskem lokalu Na kùjkli v Murski Soboti, ki še danes velja za t.i. »angleški lokal«. Pri lastniku smo preverili, ali Angleži še vedno prihajajo tako pogosto in ugotovili, da je bilo druženje pogostejše na začetku njihovega prihoda, zdaj pa prihajajo le nekateri od njih in še ti bolj poredko. Lastnik lokala je označil Angleže kot zelo prijetne ljudi, ki se znajo zabavati in sprostiti. Angleži pravijo, da v Prekmurje niso prišli zaradi drugih Angležev in da se raje družijo z domačini. Želijo spoznati kulturo in se vključiti v življenje domačinov. Zanimiv podatek, ki smo ga dobili na nepremičninski agenciji Halo dom je, da so Angleži povpraševali po nepremičninah v krajih, kjer ni bilo Angležev. Po številnih ugotovitvah je za Angleže bila najbolj zanimiva pokrajina Goričko, kjer so tudi opravili večino svojih nakupov. Vas z največjim številom angleških hiš v Prekmurju je vas Fokovci v občini Moravske Toplice, kjer imajo Angleži 5 hiš. V eni od teh hiš živi starejši par, dve imata v lasti angleški družini, ki živita v Sloveniji, dve pa sta počitniški hiši, kamor prihajajo dva do trikrat na leto. Na občini Moravske Toplice so nam povedali, da je trenutno v celotni občini 25 angleških hiš. Podatka o morebitnih prodajah in o številu Angležev, ki živijo v občini nimajo. Na prihod Angležev gledajo pozitivno in pravijo, da Angleži v občini ne povzročajo nobenih težav. Večje število angleških hiš je tudi v občini Puconci, kjer imajo Angleži trenutno 20 hiš. Podatkov ostalih občin nismo mogli pridobiti. Župan občine Grad nam je posredoval podatek, da so bile v občini vsega skupaj 4 angleške hiše. Dve od teh sta že prodani, ostali dve pa sta v postopku prodaje. Občina Grad je edina občina v Prekmurju, ki se je odločila za »varovalko« pred preprodajo nepremičnin. Sprejeli so odlok o predkupni pravici in na ta način preprečili kar nekaj sumljivih nakupov. Župan občine Grad je bil že takoj v začetku zelo skeptičen glede prihoda Angležev in jim ni bil ravno naklonjen. Meni, da Angleži, ki imajo počitniške hiše v Prekmurju, ne prispevajo k razvoju pokrajine, saj prihajajo le dva do trikrat na leto, kar je premalo, da bi lahko uspešno sodelovali z lokalno skupnostjo. Njegovo razmišljanje mnogi označujejo kot konzervativno, kar pojasnjujejo s tem, da večina Angležev ni prišla v Prekmurje zaradi preprodaje nepremičnin. Na podlagi zbranih podatkov bi lahko rekli, da so nekateri Angleži v Prekmurju videli možnost zaslužka. Poleg D. S. je kar nekaj Angležev kupilo stare hiše, ki so jih obnovili in jih prodajali po precej visokih cenah. Glede na vse manjše povpraševanje in gospodarsko krizo niso uspeli prodati hiš po tako visokih cenah. Potrebno je upoštevati, da to velja predvsem za tiste, ki so prišli pozneje. D. S. je uspelo na ta način zaslužiti precej denarja.

Iz podatkov, ki so nam jih posredovali naši sogovorniki, lahko povzamemo, da v Prekmurju živijo štiri angleške družine, ostali živijo v parih in sami. Predvidevali smo, da je večina Angležev v Prekmurju upokojenih, a smo ugotovili, da gre za pretežno mlajšo generacijo. Za mlajše je značilno, da so prodali svoje hiše v Angliji in so se za življenje v Prekmurju odločili zavestno in z željo po boljšem življenju. Starejši so še precej povezani z matično državo, kjer so obdržali svoje hiše. V zvezi z ugotovitvijo, da Angleži v Prekmurju spadajo pretežno v srednji razred, se strinjajo na obeh nepremičninskih agencijah, na Upravni enoti v Murski Soboti na Oddelku za tujce in tudi Angleži, s katerimi smo opravili intervjuje opredeljujejo Angleže v Prekmurju kot srednji družbeni sloj.

Po dobrih šestih letih priključitve Slovenije v EU so se razmere v Prekmurju precej umirile. O Angležih je vedno manj govora, ljudje so jih sprejeli in po tolikih letih ugotovili, kakšen je njihov namen prihoda v Prekmurje. Domačini in strokovni poznavalci problemov Prekmurja, gledajo na prihod Angležev pozitivno. Nekateri domačini pravijo, da ni ravno dober občutek, da se je prekmurska zemlja prodala Angležem. Po drugi strani gledajo na to pozitivno, saj se je z obnovo starih hiš ohranila podoba pokrajine kot take. Angleži so v Prekmurju obnovili veliko starih hiš in uredili zapuščeno okolico. Domačini se zavedajo, da bi marsikdo takšne hiše podrl do temeljev in zgradil nove. Na ta način bi pokrajina izgubila specifično podobo. Tudi pri tistih, ki prihajajo samo občasno, ne vidijo težav, saj so poskrbeli, da jim okolico ureja nekdo drug. Tako so nekatere vasi na Goričkem dobile novo podobo v starem slogu. Kljub temu pa razen urejene okolice in hiš domačini ne zaznavajo bistvenih sprememb v pokrajini. Čeprav so mnogi s prihodom Angležev v Prekmurje regiji obetali pravi turistični razcvet, pa po zbranih podatkih vidimo, da do tega ni prišlo. Prihod Angležev v Prekmurje je v neposredni povezavi z nakupom nepremičnine. Tudi v Termah 3000 opažajo upad prihoda tujih gostov. Pojasnili so nam, da je delež angleških gostov manjši od 1% in da niti v času množičnega prihoda Angležev v Prekmurje niso zaznali povečanega povpraševanja. Obiska dnevnih gostov sicer ne beležijo po državljanstvu, a so vseeno povedali, da nekateri Angleži prihajajo v bazenski kompleks in se občasno poslužujejo nekaterih sprostitev in lepotilnih tretmajev. Pravijo, da so to večinoma tisti Angleži, ki imajo v Prekmurju nepremičnine, a tu ne živijo.

Nekaj domačinov smo povprašali, v čem vidijo glavni razlog za tolikšno število Angležev v Prekmurju. Odgovorili so nam, da zaradi narave in nizkih cen nepremičnin. Naši sogovorniki nimajo nič proti prihodu Angležev v Prekmurje, so pa proti preprodaji in goljufijam. Miran

H., ki živi v neposredni bližini D. S. in angleške družine je poudaril: »Med njimi je velika razlika. Z D. S. nismo imeli nikoli pristnega stika. Čeprav živi v isti ulici že več kot 10 let, se niti ne pozdravlja sosedom in se obnaša kot da bi mi prišli živeti k njemu. Drugače je z družino, ki se že od vsega začetka trudi imeti dobre odnose z vsemi sosedi in se tudi aktivno vključuje v življenje. Mislim, da bi bilo narobe, če bi posploševali, da so vsi Angleži materialisti.«

Kornelija K. iz Fokovec je povedala, da se Angleži v vasi velikokrat obrnejo po pomoč k lokalnemu prebivalstvu in da raje kot z Angleži sodelujejo z domačini. V neposredni bližini živi angleška družina, družina iz Murske Sobote pa ima »vikend« in pogosto prihaja. Z obema družinama se dobro razumejo. Poudarja, da se pogosto družijo in da ima velik vpliv na to znanje angleškega jezika. Pravi, da druženje z Angleži dobro vpliva na dodatno učenje jezika, prav tako pa pri svojem otroku, ki se družijo z angleškimi otroci opazuje, da že zna nekaj angleških besed. Tudi Adrijana H., ki živi v neposredni bližini angleške počitniške hiše izpostavlja dober odnos z angleško družino, ki prihaja v povprečju trikrat na leto. Pravi, da jim družina zelo zaupa in se večkrat tudi slišijo po telefonu. Družina Adrijane H. skrbi za urejanje okolice, sama pa večkrat počisti hišo in poskrbi, da je vse pripravljeno ko pridejo. Sama ne govori angleško, sporazumevajo se preko hčerke, ki dobro govori angleško. Vsi naši sogovorniki so izpostavili problem pri navezovanju stikov, saj Angleži, razen otrok, slabo govorijo slovensko. Angleže doživljajo kot zelo zaupljive in aktivne pri vključevanju v lokalno skupnost. Na njihov prihod gledajo pozitivno predvsem zaradi skrbi za pokrajino in ohranjanja hiš v starem slogu. Podrobnosti o življenju Angležev v Prekmurju in pogledu domačinov nanje glej v prilogah od A do G.

7 SKLEP

V Sloveniji smo priča številnim spremembam na vseh področjih družbenega življenja. Sodobni globalizacijski procesi in nove tehnologije so vplivale na večjo prostorsko in časovno dostopnost. Sodobni posameznik izbira med različnimi fizičnimi in virtualnimi prostori in jih nenehno primerja med sabo. Če je nekoč veljalo, da so bile migracije vezane na podnebne, ekonomske in politične razmere, danes upravičeno govorimo o novejših trendih mobilnosti. Namesto pojma migracije vedno bolj uporabljamo pojem prostorska mobilnost, ki je širše opredeljen in zajema bogato vsebino transnacionalnih oz. globalnih tokov. Osrednja vrednota sodobnega človeka je prosti čas, ki je prinesel številne spremembe na področju turizma in počitnikovanja. Množični turizem vse bolj izgublja na pomenu, v ospredje prihaja individualni turizem, ki posameznikom omogoča svobodno izbiro rekreacije, hobijev in preživljanja prostega časa.

Ena od ključnih posledic novih tehnologij transporta in okrepljene mobilnosti je izgubljanje specifičnih prostorskih enot. Še pred nedavnim sta bila mesto in podeželje strogo ločeni entiteti, od katerih je vsaka po svoje odražala svojo specifičnost v času in prostoru. Danes težko govorimo o dveh povsem različnih svetovih, saj se meja med mestnim in podeželskim načinom življenja vedno bolj rahlja. Nekdaj homogene enote vedno bolj postajajo heterogene. V Sloveniji, prav tako v Prekmurju, je zaznati veliko posegov mestnega in tujega prebivalstva v podeželje. Še nedavno neperspektivno območje vzbuja vedno več zanimanja in se mu namenja več politične in gospodarske pozornosti kot v preteklosti. Kmetijstvo je še vedno tipična gospodarska dejavnost, a ne edina. Podeželju se pripisuje vedno večje razvojne možnosti, na pomenu pridobiva podeželski turizem.

Čeprav so spremenjeni tokovi med mestom in podeželjem vplivali tudi na Prekmurje, smo ugotovili, da je Prekmurje še vedno eno najbolj demografsko ogroženih območij v Sloveniji. Prost pretok ljudi in kapitala na območju EU je z vstopom Slovenije v EU odprl številna vprašanja. Odprtost nepremičninskega trga za ostale članice EU je vplivala na večje število tujcev v Sloveniji, izrazito tudi v Prekmurju. Še posebej na Goričkem, kjer je bilo največ zanimanja, je bilo povpraševanje po starih in propadajočih hišah nekaj novega. Največ starih hiš v Prekmurju so kupili Angleži, ki so prav tako na območju celotne Slovenije kupili največ nepremičnin med tujci. Po podatkih Davčne uprave Murska Sobota so Angleži v Pomurju opravili skoraj polovico (48%) vseh tujih nakupov. Z ljubeznijo do starega in tradicionalnega

so večino starih hiš obnovili v starem slogu in na ta način pripomogli k ohranitvi pokrajinske podobe. Zanimivost obnovljenih hiš D. S. je, da so si le te med seboj podobne. Bela barva fasade v kombinaciji s temno rjavim lesom daje hišam specifično podobo. Po številnih ugibanjih, kaj nameravajo Angleži v Prekmurju, mnogi domačini ravno zaradi spoštovanja do starega, gledajo na приход Angležev pozitivno. Nekateri so kupili tudi več nepremičnin, izkazalo se je, da je v nekaterih primerih šlo za preprodajo. Najbolj odmeven je bil Anglež D. S., ki v Prekmurju živi približno 18 let. Bil je prvi pri trgovanju s starimi hišami, ki jih je prodajal svojim rojakom iz Anglije. Domačini in Angleži so kmalu ugotovili, da velike razlike v cenah ustvarjajo precejšen dobiček, ki žal ne ostaja v rokah domačinov. Mnogi opozarjajo, da preprodaja ne bi smela biti v nacionalnem interesu. Nekateri povezujejo da je D. S. »kriv« za tolikšno zanimanje Angležev za Prekmurje. Glede na ugotovitve tega ne moremo trditi, saj so Angleži spoznali D. S. šele po prihodu v Prekmurje in na nekatere nakupe ni imel nobenega vpliva. Pomagal naj bi pri nakupu nepremičnin, pri urejanju formalnosti in pri številnih obnovah hiš. Na upravnih enotah in občinah so zaradi številnih goljufij postali bolj pozorni na nakupe Angležev.

Vidimo, da je приход Angležev v Prekmurje v neposredni povezavi z nakupom nepremičnine in da fenomen priseljevanja Angležev moramo obravnavati v povezavi s številom kupljenih nepremičnin. Nekateri hiše imajo za počitniške namene, nekaj Angležev pa se je v Prekmurje preselilo. Ugotovili smo, da je kar nekaj teh, ki živijo v Prekmurju, v Angliji prodalo svoje hiše. Pri ugotavljanju dejanskega števila Angležev v Prekmurju smo imeli precej težav, saj nakup nepremičnine ne pogojuje urejanja prebivališča. Po podatkih Ministrstva za notranje zadeve (MNZ) smo ugotovili, da v Prekmurju na dan 17. 5. živi 37 Angležev. Od tega 25 oseb na območju Upravne enote Murska Sobota in 12 oseb v Upravni enoti Lendava. Vsi imajo urejeno začasno prebivališče.

Po nekaterih podatkih naj bi kar nekaj Angležev prodalo svoje hiše. Glede na zbrane ugotovitve gre za majhno pojavnost prodaje angleških hiš v Prekmurju in je bolj prisotno to, da nekateri Angleži že leto ali dve niso prišli v Prekmurje in hiše samevajo. Podatkov o prodaji angleških hiš ni možno dobiti, saj se vodijo samo podatki o nakupih. Kljub temu pa nikakor ne moremo govoriti o množični prodaji angleških hiš.

Glede na ugotovitve pri Angležih v Prekmurju, lahko opredelimo nekatere ključne dejavnike, zakaj so se odselili iz Anglije. Med dejavnike odbijanja (»teorija push-pull«) uvrščajo visoko

stopnjo urbaniziranosti, prenaseljenost, veliko število avtomobilov, visoko stopnjo kriminalitete, pedofilijo, posilstva in visoko stopnjo imigrantov. V Prekmurje so se preselili zaradi (dejavniki privlačenja) neokrnjene narave, miru, nizke stopnje urbaniziranosti, varnosti in ugodnih podnebnih razmer. Velik vpliv je nedvomno imela tudi cena, ki v večini primerov ni bila primarni dejavnik odločitve za Prekmurje. Prekmurje doživljajo kot miren in sproščujoč kraj. Počutijo se varne in se aktivno vključujejo v življenje domačinov. Velik problem jim predstavlja jezik, saj se večini ni uspelo naučiti slovensko. Znajo nekaj besed, ki pa ne zadostujejo za sporazumevanje z domačini, ki ne znajo angleško. Angleži se udeležujejo pohodov in vaških prireditev in sodelujejo pri izgradnji infrastrukture. Domačini, tudi Angleži, so prepričani, da bi bilo druženja več, če bi Angleži znali slovensko. Otroci, ki obiskujejo šolo in vrtec, znajo slovensko in so velikokrat v pomoč staršem pri razumevanju z domačini. Angleži, s katerimi smo opravili intervjuje, se v Prekmurju počutijo dobro sprejete, večjih težav niso imeli. Kljub finančni in gospodarski krizi ter razmišljanju o vrnitvi, se tudi v prihodnosti vidijo v Prekmurju.

Prekmurje je v Angležih izzvalo veliko zanimanja. Kljub spremenjenemu načinu življenja na podeželju je Prekmurju, še posebej na Goričkem, uspelo ohraniti edinstvenost in preprostost v smislu naravnega, kulturnega in družbenega. Prekmurje je tako zanimivo tudi zaradi svoje lege. Iz Prekmurja so prostorsko in časovno dosegljiva večja evropska mesta. Danes nas loči od Murske Sobote (največje mesto v Prekmurju) slabe pol ure vožnje z avtomobilom do Maribora, uro in pol do Ljubljane, dve uri do Dunaja, tri ure do Budimpešte itd.. Izrednega pomena je bližina letališč in nizko cenovni letalski prevozi.

V zadnjem času je v Prekmurju vedno manj govora o Angležih. Razmere na nepremičninskem trgu so se umirile, prišlo je do velikega upada povpraševanja, ki ga povezujemo s svetovno krizo in padcem vrednosti GBP. Po besedah naših sogovornikov lahko povzamemo, da ne gre za upad popularnosti Prekmurja, ampak je ključni razlog za manjše povpraševanje ekonomske narave. Padca cen starih hiš ni zaznati, saj so cene že tako bile zelo nizke.

O množičnem prihodu Angležev in »Britanski koloniji« v Prekmurju ne moremo govoriti, lahko pa povzamemo, da se je zanimanje za Prekmurje z vstopom Slovenije v EU bistveno povečalo, še posebej s strani Angležev. Angleži, ki v Prekmurju živijo v pokrajini niso povzročili večjih sprememb. Ne vsiljujejo svojih vrednot in svojega načina življenja, ampak

so uspešno asimilirajo v pokrajino, kjer živijo. Z nakupom in obnavljanjem starih hiš so pripomogli k ohranitvi naravne in kulturne krajine Prekmurja, ki je hkrati tudi edina vidna posledica prihoda Angležev v Prekmurju. Kljub temu, da se je nekaj Angležev preselilo v Prekmurje, je Prekmurje, še posebej Goričko, še vedno demografsko ogrožena pokrajina. Je pa res, da Prekmurje posebno v poletnih mesecih dobi novo podobo. Več ljudi prihaja na podeželje, tudi večina Angležev, ki imajo počitniške hiše, prihaja v poletnih mesecih. Čeprav so mnogi s prihodom Angležev napovedovali turistični razcvet v Prekmurju, do tega ni prišlo. Angleži prihajajo v svoja počitniška bivališča in individualno doživljajo podeželski utrip. Trenutno stanje v Prekmurju je odraz številnih sprememb in svetovnega gospodarskega sistema. Čeprav je upanje za pokrajino še vedno prisotno, se mnogi strinjajo, da gre za umiranje pokrajine na obroke.

8 LITERATURA

Apohal Vučkovič, Lidija in Tanja Čelebič. 2009. *Socialni razgledi 2008*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/socrazgledi/2009/socialni_razgledi_2009.pdf (13. februar 2010).

Ažman Momirski, Lučka. 2009. *Preobrazba podeželske kulturne pokrajine v Sloveniji*. Ljubljana: ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika.

Barbič, Ana. 2005. *Izzivi in priložnosti podeželja*. Ljubljana: Založba FD

Bešter, Romana, Aleš Drolc, Bogomir Kovač, Silva Mežnarić, Simona Zavratnik Zimec in Mojca Pajnik. 2003. *Migracije, globalizacija, Evropska unija*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.

Černe, Andrej in Simon Kušar. 2009. *Vloga naselij v poselitvenem sistemu Pomurja*. Dostopno prek: http://www.drustvo-geografov-pomurja.si/projekti/zborovanje/zbornik/tAndrej%20Cerne%20in%20Simon%20Kusar_T.pdf (23. marec 2010).

Davčna uprava Murska Sobota. 2010. *Število kupljenih nepremičnin s strani tujcev v Pomurju*. Posredovano dne 14. april 2010.

Davčna uprava Republike Slovenije. 2010. *Število kupljenih nepremičnin s strani tujcev v RS*. Dostopno prek: http://www.durs.gov.si/si/stevilokupljenih_nepremicnin_v_rs_s_strani_tujcev/ (13. junij 2010).

Delo 2005a. Na sončni strani Alp kupuje vedno več Angležev, (7. marec).

--- 2005b. Bliže do Londona kot do Ljubljane, (31. marec).

--- 2005c. Prekmurski sosede Angleži, (13. maj).

--- 2009. V Prekmurju Anglež ogoljufal so državljanje, (12. februar).

Drnovšek, Marjan. 1993. Zgodovinski razgledi. *Teorija in praksa* 30 (7 – 8): 650 – 652.

Društvo geografov Pomurja. 2010. *Pomurje – Trajnostni regionalni razvoj ob reki Muri*. Dostopno prek: http://www.drustvo-geografov-pomurja.si/projekti/zborovanje/zbornik_povzetkov.pdf (23. marec 2010).

Društvo odnos. 2005. *Vloga Upravnih enotna področju upravljanja migracij*. Dostopno prek: http://www.odnos.si/sl/prispevki/druzboslovne_vsebine/migracije/vloga_upravnih_enot_na_podrocju_upravljanja_migracij (23. marec 2010).

F., S.. 2010. *Intervju z avtorjem*. Vučja Gomila 1. junij.

Glück, Alois in Mangel Holger. 1993. *Podeželje – vrt prihodnosti: Nove možnosti*. Komenda: Glavarjeva družba d.o.o..

H., Adrijana. 2010. *Intervju z avtorjem*. Fokovci, 10. junij.

H., Miran. 2010. *Intervju z avtorjem*. Murska Sobota, 9. junij.

Haralambos, Michael. 2001. *Sociologija: Teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.

Hočevar, Marjan. 2000. *Novi urbani trendi. Prizorišča v mestih – omrežja med mesti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Horvat, Uroš. 2009. *Naravno in selitveno gibanje prebivalstva v Pomurju po letu 2000*. Dostopno prek: http://www.drustvo-geografov-pomurja.si/projekti/zborovanje/zbornik/pUros%20Horvat_T.pdf (23. marec 2010).

Kladnik, Drago. 2001. *Geografija*. Ljubljana: Učila International.

Kladnik, Drago; Franc Lovrenčak in Milan Orožen Adamič, ur. 2005. *Geografsko terminološki slovar*. Ljubljana: ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika.

Kos, Drago. 1998. Postmoderni premik in razvoj podeželja. *Urbani izziv*. 9 (2/98): 33 – 38.

--- 2000. »Postmoderne« razvojne možnosti slovenskega »podeželskega« turizma. Zbornik referatov in razprav. Priloga poročevalca Državnega zbora št. 52/2000: 31 – 33. Dostopno

prek: http://www.ds-rs.si/2MO/dejavnost/posveti/besedila_pos/Turizem_podezeljezbornikpdf
(23. marec 2010).

Kužet, Zora. 2005. Tujci kupili 772 nepremičnin. *Večer*, 5. december. Dostopno prek:
<http://www.si21.com/?action=new&nid=46118> (23. marec 2010).

--- 2008. Za Angleže so postale naše nepremičnine predrage. *Večer*, 22. julij. Dostopno prek:
<http://www.vecer.com/clanek2008072200534536> (12. februar 2010).

L., Jerry. 2010. *Intervju z avtorjem*. Lemerje, 14. junij.

Lukšič-Hacin, Marina. 1995. *Ko tujina postane dom*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

--- 1999. *Multikulturalizem in migracije*. Ljubljana: Založba ZRC.

M., J. (direktorica nepremičninske agencije Halo dom). 2010. *Intervju z avtorjem*. Murska Sobota, 3. junij.

M., Sylvija. 2010. *Intervju z avtorjem*. Lukačevci, 1. junij.

Mlinar, Zdravko. 1993. Prostorska mobilnost v dolgoročni perspektivi. *Teorija in praksa* 30 (7 - 8): 664 – 667.

Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ). 2010a. *Dovoljenje za prebivanje*. Dostopno prek:
http://www.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/dovoljenje_za_prebivanje/ (26. maj 2010).

--- 2010b. *Integracija tujcev*. Dostopno prek:http://www.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/integracija_tujcev/ (26. maj 2010).

--- 2010c. *Podatki o številu Angležev v Prekmurju*. Posredovano dne 17. maj 2010.

P., Chris. 2010. *Intervju z avtorjem*. Vučja Gomila, 2. junij.

Priročni slovar tujk. 2005. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije. 2002. Ur. l. RS 106/2002. Dostopno prek: <http://uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2002106&stevilka=5265> (22. marec 2010).

S., L.. 2010. *Intervju z avtorjem*. Murska Sobota, 1. junij.

Sep, Ines (UE M. Sobota, Oddelek za tujce). 2010. *Intervju z avtorjem*. Murska Sobota, 10. junij.

TV Slovenija, 2. program 2010. *Tea time na Goričkem*. Ljubljana, 5. april 2010.

Urry, John. 1995. *Consuming places*. London, New York: Routhledge.

--- 2002. *Mobility and Conection*. Paris. Dostopno prek: <http://www.ville-en-mouvement.com/telechargement/040602/mobility.pdf> (13. junij 2010).

--- 2007. *Mobilities*. Cambridge, Malden: Polity.

Uršič, Matjaž in Marjan Hočevar. 2007. *Protiurbanost kot način življenja*. Ljubljana: Založba FDV.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. 2005. Ljubljana: DZS.

Statistični urad Republike Slovenije. 2009. *Priseljeni iz tujine po državi državljanstva in spolu, 2008*. Dostopno prek: http://www.stat.si/letopis/2009/04_09/04-30-09.htm (22. marec 2010).

--- 2010. *Eurostatova ruralno-urbana tipologija »Stopnja urbanizacije« občine*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/doc/vsebina/podezelje/obcine%20po%20stopnji%20urbanizacije.JPG> (23. maj 2010).

Trustnet. 2010. *Financial Express Holdings 2010*. Dostopno prek: <http://www.trustnet.com/Currencies/CurrencyHistory.aspx?SourceT=GBPEUR> (17. junij 2010).

Vseživljenjsko učenje za razvoj podeželja. 2010. *Prikaz stanja in razvojnih trendov na podeželju v Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.vurp->

partnerstvo.si/datoteke/gradiva/PRIKAZ_STANJA_IN_RAZVOJNIH_TRENDOV_NA_PODEZELJU_JV_SLOVENIJI.pdf (10.maj 2010).

Wilkinson, David in Peter Birmingham. 2003. *Using research instruments: a guide for research*. London, New York: Routhledge Falmer.

Zakon o tujcih (Ztuj-1) Ur.l. RS 71/2008. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/index?edition=200871> (23. april 2010).

»Pred 6 leti sem prvič prišla v Slovenijo na obisk. Našla sem jo na internetu, prej nisem vedela niti kje je. Poleg Slovenije sva si z možem ogledala še Francijo in Bolgarijo. Takoj sva se zaljubila v Prekmurje. Leta 2005 sva kupila hišo v Stanjevcih. Bila je manjša hiša z zemljiščem in gospodarskim poslopjem. Obnovila sva jo v starem stilu. Jaz sem se preselila v Slovenijo julija 2005. Mož dela v Saudski Arabiji. Tudi Prekmurje sem spoznala preko interneta. Za kontakt so mi na nepremičninski agenciji priporočili D.S., ki živi v Prekmurju že približno 18 let in ga prej nisem poznala. Pomagal nama je pri nakupu in tudi pri obnovi hiše. Mislim da trenutno v Prekmurju živi približno 10 angleških družin. Tukaj se počutim zares dobro. Okolje in ljudje so zelo prijetni. Domačini so me odlično sprejeli. Predvsem moji sosedi so mi veliko pomagali. Mislim, da je to bistveno v podeželskem načinu življenja, da si ljudje med sabo pomagajo in to mi je všeč. Edini problem je jezik, vendar se tudi to nekako spravi rešuje. Menim, da ima Prekmurje dobro lego, saj je v bližini drugih držav. Zdi se mi nerazumljivo, da je Rynair ukinil direktne lete v Mariboru. Res je bilo čudovito, ko smo lahko leteli iz Maribora. Vendar pa to ne predstavlja večje ovire, saj je blizu letališče v Gradcu. Cene se spreminjajo, v povprečju stane povratna letalska karta okrog 200 eurov. V zadnjem času raje letim z Lufthanso, saj ni več velikih razlik v ceni in zdi se mi bolj kvalitetno. V Angliji imava še vedno hišo, vendar tja ne hodim veliko. V lanskem letu nisem šla niti enkrat. Grem le če res moram iti. V naslednjem tednu odpotujem zaradi družinskih obveznosti, a se hitro spet vračam. Moj dom je v Stanjevcih. Počutim se kot doma. Tudi moj mož večkrat pride v Slovenijo, približno štiri krat na leto. Dela v Saudski Arabiji in jaz si tja ne želim iti. Tu imam vse kar potrebujem. Ko se bo mož upokojil se mi bo pridružil v Prekmurju. Tudi moji otroci pridejo v počitnicah in za praznike v Prekmurje. Tudi njim je Prekmurje čudovito. V prvem letu smo se Angleži, ki smo prišli v Prekmurje, precej družili, saj nam je vsem bilo vse novo. Zdaj pa se ne družimo pogosto. Sama se raje družim z domačini in mislim, da si je vsak ustvaril svoj krog prijateljev in se uspešno vključil v življenje. V Prekmurje nisem prišla zaradi tega, da bi se družila z Angleži. O Porabju in Madžarski pred nakupom hiše nisva vedela ničesar. Tudi to, da tukaj živi toliko Angležev sva ugotovila šele ko sva kupila hišo v Stanjevcih. Takrat so tu živeli trije ali štirje Angleži, veliko pa jih je imelo počitniške hišice. Dosti ljudi v Angliji sploh ne ve kje je Slovenija, zamenjujejo jo s Slovaško. Zdi se mi dobro, da je Slovenija mala skrivnost. V naslednjem letu imam namen pridobiti slovensko državljanstvo. Zdaj imam začasno dovoljenje za bivanje. Vsako leto moram iti na Upravno enoto v Murski Soboti in si dovoljenje za bivanje podaljšati. Sem upokojena. Obdelujem vrt v

Stanjevcih in skoraj vsak dan grem v zavetišče za male živali, kjer sprehajam pse, ki so bili zapuščeni. Živim preprosto. Veliko se družim z domačini. Hodim na pohode, zahajam na razne prireditve... Angleži, ki v Prekmurju ne živijo in imajo tukaj počitniške hiše, prihajajo od dva do tri krat na leto. Zaradi recesije pa prihajajo vedno manj. Ne poznam sicer primerov da bi kdo prodajal, vem pa da ne prihajajo več tako pogosto. Nekateri niso prišli že dve leti. Slovensko ne govorim. Znam nekaj besed, veliko razumem, a je problem tudi v tem, da sta pravzaprav dva jezika. Prekmurski in slovenski. To pa mi predstavlja težave saj že ko grem v Mursko Soboto, je govorica drugačna. Razumem kaj se ljudje pogovarjajo, težje pa mi je govoriti. V glavnem mi uspe se sporazumeti z vsakim in mi to da ne znam slovensko ne predstavlja večjih težav. V prihodnosti si želim ostati v Prekmurju.«

»V Prekmurju živimo 3 leta. Kupili smo hišo z velikim zemljiščem in gospodarskim poslopijem na samem. V Prekmurje smo se preselili predvsem zaradi boljše kakovosti življenja. Prodali smo hišo v Angliji. Tam nimamo ničesar več. Tudi ženini starši so po osemnajstih mesecih našega prihoda prišli za nami. Kupila sta hišo v Fokovcih in tam tudi živita. V Angliji sta prodala večjo hišo in si tam kupila manjšo. Dva krat na leto gresta za nekaj dni v Anglijo. Prvo kar sva opazila ob prihodu v Slovenijo je, da se mentaliteta in življenje na sploh zelo razlikujeta. V Angliji ves čas gre vse samo navzdol. Prihajamo iz Exmoutha, južnega dela Anglije, kjer je bilo življenje težko. Imava dva otroka in želela sva poskrbeti predvsem za njuno boljšo prihodnost. V kraju kjer smo živeli je visoka stopnja kriminalitete, zrak je umazan, veliko je industrije, preveč je hiš in avtomobilov. Želimo si narave in miru. Zanima nas podeželje. V mestu ne bi živeli nikoli več. Slovenijo sva spoznala preko interneta. Tudi na lokalni televiziji so Slovenijo predstavljali kot perspektivno in lepo deželo. Preselili smo se avgusta 2007. Otroka sta septembra začela obiskovati osnovno šolo v Bogojini, kjer je sin imel težave z vključevanjem v pouk. Učiteljica mu je govorila, da naj raje v zadnji klopi bere svoje knjige. Preprosto ga niso vključili v pouk. Glede na to, da govori angleško, je kvečjemu potreboval še več pomoči pri učenju. Zaradi tega smo se odločili za osnovno šolo v Fokovcih, kjer je glede vključevanja v pouk, predvsem učenje slovenskega jezika, veliko boljše. Hči obiskuje peti razred in nima nobenih težav. Zelo dobro govori slovensko, seveda s prekmurskim naglasom. Sin obiskuje deveti razred in ima občasno težave s sošolci, ki ga izključujejo in zafrkavajo zaradi angleškega naglasa. Večjih težav z domačini nismo imeli. Predvsem na začetku so nam vsi želeli pomagati. Bili so odprti in so nas lepo sprejeli. Največjo težavo vidiva v poslu. Težko se je vključiti v poslovno življenje. Zdi se nama, da so ljudje zelo nezaupljivi in zaprti. Imela sva trgovino v Termah 3000, a je bilo premalo povpraševanja in se ni izšlo. Zaradi poslovnih težav smo se lani želeli vrniti v Anglijo. Mislim, da je odhajanje Angležev iz Prekmurja povezano s finančno krizo. Življenje je za nas trenutno dražje za približno 25%. Mislim pa da odhod in prodaja nepremičnin ni tako množična kot pišejo v medijih. Gre bolj za to, da so ljudje o tem razmišljali in poskušali prodati, vendar v času krize to ni smotno. Nekaterim je uspelo prodati hiše, a ne poznam veliko takih primerov. Res pa je da nekateri ne prihajajo več tako pogosto. Mi smo se želeli vrniti, ker nismo videli izhoda, saj je potrebno preživeti. Misliva, da je predvsem zaradi jezika težko dobiti službo. Ne znava slovensko. Sporazumevanje pa nama osebno ne predstavlja večjih ovir, saj otroka govorita slovensko. Trenutno kaže, da se bom uspel zaposliti pri

podjetju v Mariboru. Kar se tiče prihodnosti smo se odločili da ostanemo v Sloveniji. Največji razlog za to je miren način življenja in nizka stopnja urbanizacije. Glede otrok pa predvsem varnost in sproščeno otroštvo. Mislím, da v Prekmurju trenutno živi okrog 25 Angležev. Z Angleži se ne družimo pogosto. Veliko Angležev je kupovalo hiše preko D.S., na nas ni imel nobenega vpliva. Zaradi tega bi težko rekel, da je on »kriv« za toliko Angležev v Prekmurju.«

»V Slovenijo sem z ženo prišel pred 6 leti. Pred 8 leti sva z ženo 3 mesece potovala po Evropi. Za nakup hiše sem se odločil preko interneta, kjer sem tudi spoznal Prekmurje. Prišel sem v Moravske Toplice in v 4 dneh kupil hišo v Otovcih. Doma sva prodala večjo hišo in si kupila manjšo v Angliji in poleg hiše v Otovcih še 2 hiši (skupaj) v Vučji Gomili z gospodarskim poslopjem. Del gospodarskega poslopja sem spremenil v 2 apartmaja. V enem od njiju tudi živim. Imam tudi registrirano dejavnost za oddajanje apartmajev, a predvsem v zadnjem času povpraševanja ni. Pridejo pa na počitnice prijatelji iz Anglije. V prihodnosti imam namen preurediti eno od hiš in jo imeti zase, za drugo še ne vem. Zanima me še ena starejša hiša, ki je bolj na samem. Življenje v Angliji je že nekaj let vedno težje. Vse gre samo navzdol. Še posebej v času gospodarske krize je življenje nemogoče. Poslovno sem vezan na Anglijo, saj imam tam gostinske lokale. Ravno zaradi tega grem v Anglijo šest do sedem krat na leto. Žena ne tako pogosto. V Sloveniji sva se zanimala tudi za Bled, vendar je poleg prelepe narave in miru imela na nakup v Prekmurju velik vpliv cena. Bila je zelo nizka. Zdaj so cene nekoliko višje kot na začetku, a mislim, da se še vedno da najti kaj za primerno ceno. Se pa ne splača kupiti podrtije in jo obnoviti, ker s prodajo obnovljene hiše ne ustvariš dobička ampak si na izgubi. Mislim da v Prekmurju trenutno živi okrog 30 Angležev. Ne družim se z njimi. Spoznal sem jih po prihodu v Prekmurje in nisem vedel da je tu toliko Angležev. Včasih se srečamo na kakšni zabavi, drugače pa se raje družim z domačini. Imam veliko prijateljev. Ključni problem, ki ga vidim je posel. Presenetilo me je, da ljudje niso odprti za nove priložnosti. Prekmurje ima mnogo potencialov, a jih nihče ne izkoristi. Nam pa možnost ni dana, saj je ključni problem birokracija in jezik. Poskušal sem se učiti slovensko, a sem hitro obupal. Problem je prekmursko narečje, ki se tako zelo razlikuje od slovenščine. Glede posla pa poleg apartmajev oskrbujem hiše, ki jih imajo Angleži v Prekmurju, a tu ne živijo. Kosim travo in pomagam pri iskanju izvajalcev za obnovo hiš. Žena pa čisti hiše in poskrbi da je vse pripravljeno ko pridejo ljudje na počitnice. Ne poznam nobenega primera, da bi kdo od Angležev prodal hišo. Je pa res da nekateri lastniki niso prišli že leto ali dve. To pa je povezano s krizo. Mislim pa da niti ni smiselno prodajati v času krize, saj si narediš izgubo. Poznam kar nekaj primerov ko so Angleži kupovali hiše, da je bila cena za nas višja kot za domačine. To pa je povezano z mišljenjem, da smo bogati in ni problem za hišo dati nekaj tisočakov več kot pa je dejansko ocenjena vrednost. Kljub vsemu pa se tudi v prihodnosti vidim v Prekmurju. Tukaj se počutim 100 % domače. Ljudje so prijazni, narava je prečudovita, želim si sproščenega življenja. Včasih se mi zdi da ljudje tukaj ničesar ne

počnejo. Tempo življenja je počasen in umirjen in to je to kar iščemo. V druge dele Slovenije ne zahajam pogosto. Tudi na počitnice ne hodim, saj so moje počitnice tukaj v Vučji Gomili. Življenje v Prekmurju mi ne predstavlja nobenih težav. Vključujem se v življenje domačinov, obiskujem vaške prireditve in se veliko družim z domačini. Edini problem je posel, ki nam Angležem, ki tukaj živimo predstavlja težave predvsem zaradi zakonov in birokracije. Domačini me drugače dobro sprejemajo. Mislim pa da sem v letu 2005 slišal o Britanski koloniji v Prekmurju in kolikor vem so v časopisih slabo pisali o nas in je to verjetno povzročilo nek odpor do Angležev, a se je hitro poleglo. Težave so predvsem s tistimi, ki tu ne živijo in imajo v lasti hiše in po možnosti še velika kmetijska zemljišča. Ne razumem takega načina razmišljanja, saj je potrebno okolico vzdrževati. Nekajkrat so me poklicali z inšpekcijske službe zaradi zapuščene okolice hiš. Povezal sem se z lastniki in pomagal pri rešitvi tega problema. Imam urejeno začasno dovoljenje za bivanje. Lahko bi zaprosil za državljanstvo, a tega ne bom storil, saj bi to zame pomenilo veliko večje davke v Angliji. Zato se imam namen spet za nekaj časa vrniti v Anglijo in ponovno priti v Prekmurje, kjer si bom ponovno uredil začasno bivališče. Rad imam prekmursko hrano, a pogrešam več mednarodnih restavracij. O D.S. ne želim govoriti. Ne družim se z njim. Povedal pa bi le to, da D.S. v Slovenijo ni prišel zaradi pokrajine, ampak zaradi želje po zaslužku. Opeharil je veliko Angležev in mislim da nima rad Prekmurja. Mi, ki tu živimo imamo radi Prekmurje in se vključujemo v življenje.«

»V Sloveniji živimo že skoraj 5 let. Predvsem zaradi osebnih razlogov povezanih z družino smo želeli zapustiti Anglijo. Živelimo smo v hiši v predmestju Londona, kjer je bilo življenje neznosno. Stopnja kriminalitete je zelo visoka, veliko je pedofilije in posilstev. Umazan zrak, prenaseljenost, visoka stopnja urbanizacije in še veliko slabih stvari je bilo v Angliji. Nismo se počutili varne. Varnost pa je tisto, kar želim ponuditi svojim otrokom. Imela sva dva otroka in sva jima želela omogočiti boljšo prihodnost. Eden od družinskih članov je obiskal Slovenijo čisto po naključju in jo takoj predlagal za primeren kraj za življenje. Malo smo pogledali na zemljevidu in po internetu in se odpravili v Slovenijo za 6 tednov. Raziskovali smo kraje, spoznavali način življenja in iskali najboljši kraj, kjer bi lahko živeli. Čisto na koncu našega »dopusta« smo prišli v Prekmurje in takoj smo vedeli da je Prekmurje to kar iščemo. Najmanj mi je bilo všeč Novo mesto. Po priporočilu angleške nepremičninske agencije smo spoznali D.S., ki naj bi nas informiral z vsemi potrebnimi informacijami in nam pomagal pri nakupu hiše. Kupili smo stari mlin v Bakovcih. Želeli smo ga preurediti za turistični namen. Že ko smo prišli prvič v Slovenijo smo bili razočarani nad ponudbo za mlade družine. Želeli smo zgraditi objekt za potrebe družin, tako tujih kot domačih. Kupili smo tudi hišo v Murski Soboti, na Vaneči in v Fokovcih. Sprva smo živeli na Vaneči, saj je bilo hišo v Murski Soboti, kjer sedaj živimo, potrebno renovirati. Presenetilo me je, da so nam v Ljubljani postavljali vprašanja kaj pričakujemo od življenja v Prekmurju in kaj bomo tam počeli. Nad tem sem bila začudena. V glavnem zaničujoč pogled glavnega mesta na Prekmurje V Angliji smo prodali vse in prišli v Slovenijo živeti. Slovenija, še posebej Prekmurje, me spominja na Anglijo pred petnajstimi leti. Bili smo prva angleška družina, ki je prišla živeti v Prekmurje. Danes mislim da sta poleg nas še dve družini, ki živita tu. V Sloveniji sem rodila dva otroka. Starejša otroka obiskujeta šolo v Fokovcih. Nad šolo v Murski Soboti smo bili razočarani predvsem zaradi tega ker ni ponujala kvalitetnega pouka slovenščine za angleško govoreča otroka. Za otroke si želim da se čimprej naučijo slovensko. V Fokovcih je šola manjša, imam stik z drugimi otroci in učiteljicami, kar mi veliko pomeni. To cenim na podeželju in v prihodnosti se bomo preselili v Fokovce, kamor zahajamo vsak vikend. V Fokovcih so vsi tako prijazni, vsi rečjo dober dan. Tukaj v Murski Soboti tega ni. V Angliji je odtujenost še veliko hujša. Anglija je zelo multikulturna država. Veliko je število pribežnikov, ki jih nihče ne kontrolira in lahko delajo kar hočejo. In mislim da je to tudi glavni razlog da je Anglija vedno nižje. Jaz razmišljam drugače. Ker sem se odločila v Sloveniji živeti sem sprejela okolje, ljudi in navade in se poskušam vključevati v vsakdanje

življenje. Imamo veliko slovenskih prijateljev. Problem je jezik. Znam nekaj slovenskih besed in tudi razumem veliko. Mož je več v stiku z domačini in slovensko bolj obvlada. Otroci hodijo v šolo in se učijo slovensko. Precej težav smo imeli z birokracijo v vaši državi. Glede na Anglijo je v Sloveniji vse precej bolj zapleteno, kar se tiče zakonov in urejanja zadev. Glede na to, da smo zapustili našo državo in se preselili v Slovenijo, ne morem razumeti, da zakonodaja ne sprejme tega, ampak dejansko moraš tu živeti najprej 5 let in šele potem si lahko urejaš stalno bivališče in državljanstvo. Ko sem rodila otroka v Sloveniji nisem prejela denarne pomoči ob rojstvu otroka, ker nimam urejenega stalnega naslova in državljanstva. Tudi iz Anglije nisem dobila ničesar, ker tam nimam več prijavljenega bivališča. Poleg tega smo imeli težave z vpisom otrok v vrtec. Vse je že bilo dogovorjeno, malo pred začetkom pa so nas zavrnilo z utemeljitvijo, da imajo slovenski otroci prednost. Kljub temu smo se nekako znašli. Poudarila bi, da je v Angliji težko vključiti otroka v vrtec, ker ni prostora. Zanimivo je tudi da smo ugotovili, da domačini mislijo, da smo zelo bogati, ker prihajamo iz Anglije. Enkrat smo celo doživeli, da so nam za neko popravilo zaračunali skoraj trikrat več kot bi zaračunali domačinu. To se mi zdi smešno. Lani smo celo razmišljali o vrnitvi v Anglijo, saj nekako nismo več videli smisla da smo tu. Vse kar smo želeli delati in na nek način pomagati regiji, so nam preprečili. Tudi vrednost funta je zelo padla. Zdaj smo se nekako sprijaznili in ne razmišljamo več o vrnitvi. Mož ima tukaj podjetje. Zase pa sem prepričana, da če bi znala slovensko, bi lahko dobila službo. Vidim, da ima Slovenija veliko izobraženih ljudi, ki ne znajo popraviti niti pralnega stroja. V Angliji je lažje dobiti službo. Z Angleži se ne družimo veliko. Nismo prišli zaradi tega in niti nismo vedeli, da je tu v Prekmurju toliko Angležev. Zanimivo je bilo, da sta se starejša sosedata ob novici, da prihajamo živeti v Mursko Soboto, želela naučiti angleško. V naši ulici so vsi zelo prijazni. Imamo srečo, da poleg nas živi upokojena učiteljica, ki zelo dobro govori angleško. Smo mlada družina in naši slovenski prijatelji se z nami pogovarjajo v angleščini. Če pa imamo s kom težave pri razumevanju, pomagata starejša otroka, ki dobro obvladata slovenski jezik. Zanimivo, da se najslabše razumemo ravno z Angležem D.S., ki živi v naši ulici in nam je povzročil kar nekaj težav. V Anglijo ne hodimo pogosto. Letos si bomo sicer privoščili prave angleške počitnice. Življenje v Sloveniji ni poceni, bolj izrazito po padcu funta. Predvsem oblačila za otroke in tehnologija so veliko cenejši v Angliji. Veliko naročam preko interneta. Tudi slovenskim prijateljem na ta način priskrbim kakšno stvar, ki je v Angliji veliko cenejša kot tu. Mislim da je odhod Angležev iz Prekmurja močno povezan z valuto. Nekateri Angleži so si predstavljali, da je življenje v Sloveniji enostavno in poceni. V prihodnosti se vidimo v Prekmurju. Počutimo se prijetno med domačini, ki so nas res dobro sprejeli. Mislim, da so tako dobri ljudje samo v

Prekmurju. To so nam potrdili tudi prijatelji iz Anglije, ki že nekaj let živijo na Bledu in niti ne poznajo svojih sosedov. Ko so prišli k nam na obisk so bili presenečeni nad gostoljubnostjo domačinov. Sama si želim velikih vrtov in prostor za igro in vem, da je Prekmurje to, kar potrebujejo moji otroci za normalen razvoj. Ne vsiljujemo svojih vrednot, ampak se prilagajamo vrednotam in življenju v Prekmurju.«

»V Slovenijo sem prišel pred petimi leti in kupil hišo v Lemerju. Doma sem prodal hišo in se preselil. V Prekmurje sem prišel po naključju. Še nikoli prej nisem slišal za Slovenijo. Za Prekmurje sem se odločil ker so bile cene hiš zelo nizke. Kupil sem jo preko D.S., ki je tudi na meni precej zaslužil, a kljub temu se mi ni zdelo drago. Hiša je bila sicer v zelo slabem stanju in sem jo moral v celoti obnoviti. Po nekaterih podatkih naj bi D.S. preprodal v Prekmurju okrog 200 hiš. Decembra 2009 sem prodal hišo in se vrnil nazaj v Anglijo zaradi družinskih razlogov. Zdaj sem se ponovno vrnil v to isto hišo in imam del hiše v najemu. Prodal sem jo Slovencem, zanjo pa nisem dobil niti toliko kot je dejanska cena. Še vedno se nisem dokončno odločil ali se bom vrnil v Anglijo. Bolj se nagibam k temu, da se vrnem. Na to pa vpliva predvsem razmerje med eurom in angleškim funtom. Prejemam »penzijo« v GBP in to zame pomeni, da v primerjavi s prejšnjimi leti dobim precej manj. Mislim da je to tudi glavni razlog, zakaj se Angleži odločajo za prodajo. Sicer sam poznam le 2 primera prodaje angleških hiš. Vem da nekateri ne morejo prodati. Mislim da je poleg prelepe pokrajine ključni faktor za nakup nepremičnin v Prekmurju predvsem cena. Če se vrnem v Anglijo, bom zelo pogrešal domačine, saj so res zelo prijazni in gostoljubni. Z Angleži se nisem veliko družil, raje sem bil z domačini, ki so me dobro sprejeli. Prekmurje se zelo razlikuje od ostale Slovenije, vse je tako mirno in lepo. Velik problem je jezik. Slovenščina je zelo težka in v okolici kjer živim večino ljudi obvlada nemški jezik, zato imam težave pri razumevanju. Drugače pa življenje v Sloveniji sploh ni poceni. V Angliji so dražji samo cigareti in alkohol, vse ostalo je cenejše. Glede najemnin in cen nepremičnin pa je podobno kot v Sloveniji. V mestih je veliko dražje kot na podeželju. V Angliji je velik problem tudi kriminal in veliko število tujcev, ki jih je težko nadzorovati. To je sigurno eden od razlogov zakaj gre Angliji vedno slabše. O angleški koloniji v Sloveniji nikakor ne moremo govoriti, saj so Angleži v Slovenijo prihajali posamično in niti niso vedeli en za drugega. Bistvo pa je, da se Angleži med sabo družimo zelo redko. Bolj se povezujemo z domačini. V naslednjem mesecu se bom dokončno odločil ali ostanem v Prekmurju ali grem v Anglijo. Sigurno pa bom še prišel vsaj na dopust.«

»V Fokovcih imajo Angleži skupaj 5 hiš. Starejši par živi tukaj že več kot 1 leto. Družina iz M. Sobote prihaja skoraj vsak dan, več v poletnih mesecih. Poleg nas pa ima hišo še ena družina iz Anglije, ki med tednom živi v Ljubljani, kjer imajo nepremičninsko agencijo, za vikend pa prihajajo v Fokovce. Ta družina je najprej prišla v Fokovce živeti samo začasno in so v Londonu, od koder prihajajo, oddajali stanovanje v najem. Po dveh letih so prodali in prišli živeti v Slovenijo, kjer se ukvarjajo z nepremičninami. Vsi Angleži, ki jih poznam, so zelo preprosti, družijo pa se večinoma s tistimi, ki znajo angleško. To je tudi moja prednost, saj znam angleško. Moja angleščina se je celo izboljšala ker se veliko pogovarjam z njimi. Otroci govorijo slovensko, a se je tudi moj sin skozi druženje in igro naučil nekaj angleških besed. To se mi zdi zelo dobro. V ostali dve hiši Angleži prihajajo približno štiri krat na leto. Tudi z njimi smo v zelo dobrih odnosih. Če kaj potrebujejo me tudi pokličejo po telefonu. Za eno hišo in okolico skrbimo mi, saj je treba pokositi travo in včasih še kaj drugega. Ko so urejali papirje so me prosili, da sem šla z njimi na občino. Počutijo se bolj varne, če je ob njih domačin, ki se bolj razume na te stvari. Mislim pa da je prihod Angležev v Prekmurje zelo dobrodošel. Npr. tukaj v Fokovcih so bile vsaj tri hiše, ki so jih kupili Angleži, prej v zelo slabem stanju. Tudi za okolico ni nihče poskrbel. Zdaj so te hiše dobile svojo podobo in okolica je urejena. Ko so Angleži pokazali zanimanje za te stare in propadajoče hiše, so ljudje bili veseli, da se je sploh kdo zanimal za to. Dobro je tudi, da niso ničesar podrli, ampak so obnovili. Slovenec bi gotovo hišo podrl in zgradil novo, saj je to veliko lažje in cenejše. Angleži, ki jih poznam, se uspešno vključujejo v življenje v Prekmurju. Kljub temu, da ne znajo slovensko se udeležujejo pohodov in hodijo na vaške prireditve. Mislim, da bi se veliko več družili z domačini, a je problem jezik. To velja tudi za domačine. So pa vseeno prijazni in se pozdravijo vsakomur. Kolikor vem Angleži nimajo nobenih težav z domačini. Imajo jih pa z Angležem, ki je vse skupaj začel in prodal veliko hiš v Prekmurju in tudi dobro zaslužil. Škoda da tega denarja niso dobili domačini. Mislim pa da so tisti, ki so prej prišli v Prekmurje izkoristili tiste ki so prišli pozneje. Angleži imajo svoje praznike in jih tudi praznujejo, vendar nam ne vsiljujejo svojega načina življenja. Do domačinov se ne obnašajo superiorno, ampak se počutijo enakovredne. Zanimivo pa je, da se pri reševanju določenih težav raje obrnejo na domačine kot na Angleže. Verjetno jim ne zaupajo. Kolikor vem se niti ne družijo veliko med sabo. Pomagala sem tudi pri vpisovanju angleških otrok v OŠ Fokovci.«

»Z angleško družino smo v dobrih odnosih. Drugače je z D.S., ki se niti ne pozdravi. Obnaša se kot da bi se mi preselili k njemu v Anglijo in ne on k nam v Slovenijo. Je zelo nedostopen. Poročen je s Slovenko. Družina L.S. je popolnoma v nasprotju z D.S.. Nič nimam proti prihodu Angležev v Prekmurje. Predvsem poznam razmere te mlajše družine, ki si v Prekmurju zares želi živeti. Na splošno pa mislim, da so Angleži vse svoje upe stavili na Prekmurje. Mislim, da je težava v tem, da se niso vnaprej seznanili s predpisi in zakoni. Velika težava je jezik. Sam ne znam angleško. Nekaj stvari se lahko dogovorimo, ko pa nastopijo težave jih rešujejo otroci, ki dobro znajo slovensko. Ko so se preselili v M. Soboto, so priredili veliko zabavo za vse sosede. Zabava je bila tudi medijsko podprta. S tem so nam pokazali, da si tu zares želijo živeti in se zavedajo, da so oni »prišleki«, ki se morajo vključiti v življenje. Prihod Angležev ni posebej vplival na pokrajino, lahko pa bi pomenil razcvet za regijo. Dobra stran njihovega prihoda je, da so se cene starih hiš dvignile in da se je povpraševanje po njih povečalo. Dobro za pokrajino je, da ničesar niso podirali, ampak so obnavljali v starem stilu. To je zanimivo, saj obnova takih hiš stane veliko več kot novogradnja. Znano mi je, da so Angleži materialisti, a mislim, da to ni generalno pravilo. Že v naši ulici imamo dve veliki nasprotji. Če bi znali slovensko ali pa mi angleško sem prepričan, da bi se veliko več družili. To je velik problem, ki ga vidim tako pri Angležih kot tudi domačinih. Vem, da se veliko družijo z domačini, ki znajo angleško. Drugi Angleži občasno prihajajo k družini na obisk, a ne zelo pogosto. Zanimivo se mi je zdelo, ko sem videl, da so doma izvedli prave prekmurske koline, kar je še posebej v M. Soboti prava redkost. Pri tej družini se res vidi, da so prišli v Prekmurje s posebnim namenom.«

»V bližini naše hiše ima počitniško hišo angleška družina. Mislim, da sta starša stara med 50 in 55 let, hči ima 14 let. Za slovenijo so se zanimali in tudi dejansko prišli v Slovenijo in med sabo primerjali različne kraje. Izbrali so Prekmurje, predvsem zaradi idile. Hišo so kupili leta 2005 in vem da ni bila tako zelo poceni. Bila je vseljiva, vendar so kljub temu poskrbeli, da je dobila novo podobo in lepo so uredili okolico. Z družino smo v zelo dobrih odnosih. Pridejo od tri do štirikrat na leto, ponavadi v aprilu, v času poletja in okrog 1. novembra. Na njihovo prošnjo skrbimo za hišo in okolico. Sama ne govorim angleško, zato se sporazumevamo preko hčerke, ki zna dobro angleško. Zanimivo je, da si zelo prizadevajo, da bi se naučili slovensko. Imajo tudi slovarje in vidim da se trudijo osvojiti jezik. Večkrat nas tudi pokličejo. Ko pridejo so zelo aktivni. Hodijo na izlete, tudi na Madžarsko in v Avstrijo, hodijo na kopanje in koristijo nekatere druge usluge (masaže, nega). Večkrat z njimi pridejo tudi sorodniki, ki so prav tako navdušeni nad pokrajino. Poudarjajo lepo (topli meseci) vreme, mir, prijazne ljudi in narave. Ne bi rekla, da je na njihovo odločitev vplivala cena. Ko ne bodo več vezani (služba) na Anglijo, se želijo preseliti v Prekmurje. vabijo nas tudi na obisk v Anglijo in so zelo zaupljivi. Poznajo nekaj drugih Angležev in nekatere od njih včasih obiščejo. Zelo radi pripravljajo hrano na prostem. Moram povedati, da sem presenečena nad ljubeznivostjo in prijaznostjo družine. Tudi mi jih sprejemamo kot del vaščanov, saj sodelujejo pri izgradnji infrastrukture. Vem še za nekaj drugih Angležev, ki prihajajo občasno. Po tolikih letih se je pokazalo, da Angleži niso nevarni in da si želijo le preprostega življenja, ki ga Anglija ne ponuja. Zanimivo je bilo mnenje nekaterih predvsem starejših ljudi, ki so prihod Angležev povezovali z nastankom sekte. Seveda do tega ni prišlo. Sama nimam nič proti Angležem. Dobro je, da so poskrbeli za hiše in da se okolica ureja tudi če prihajajo le nekajkrat na leto.«